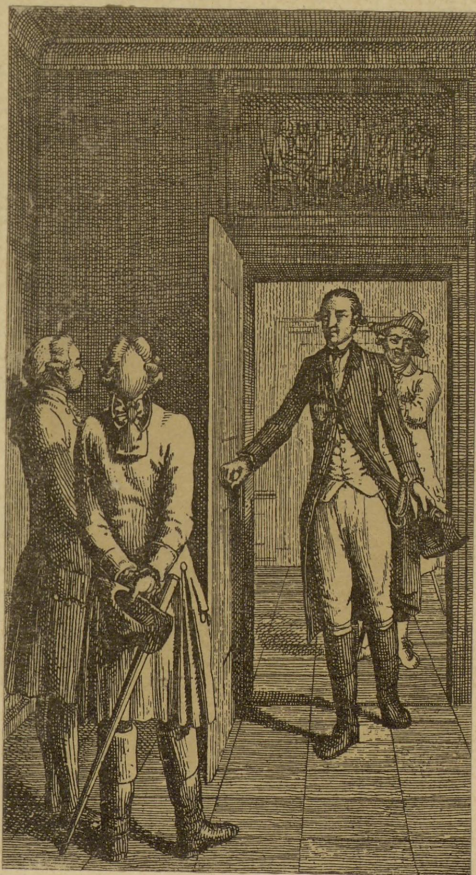

335 125821

Henriks Læreaar

En sandfærdig Historie fra Goethes Tid

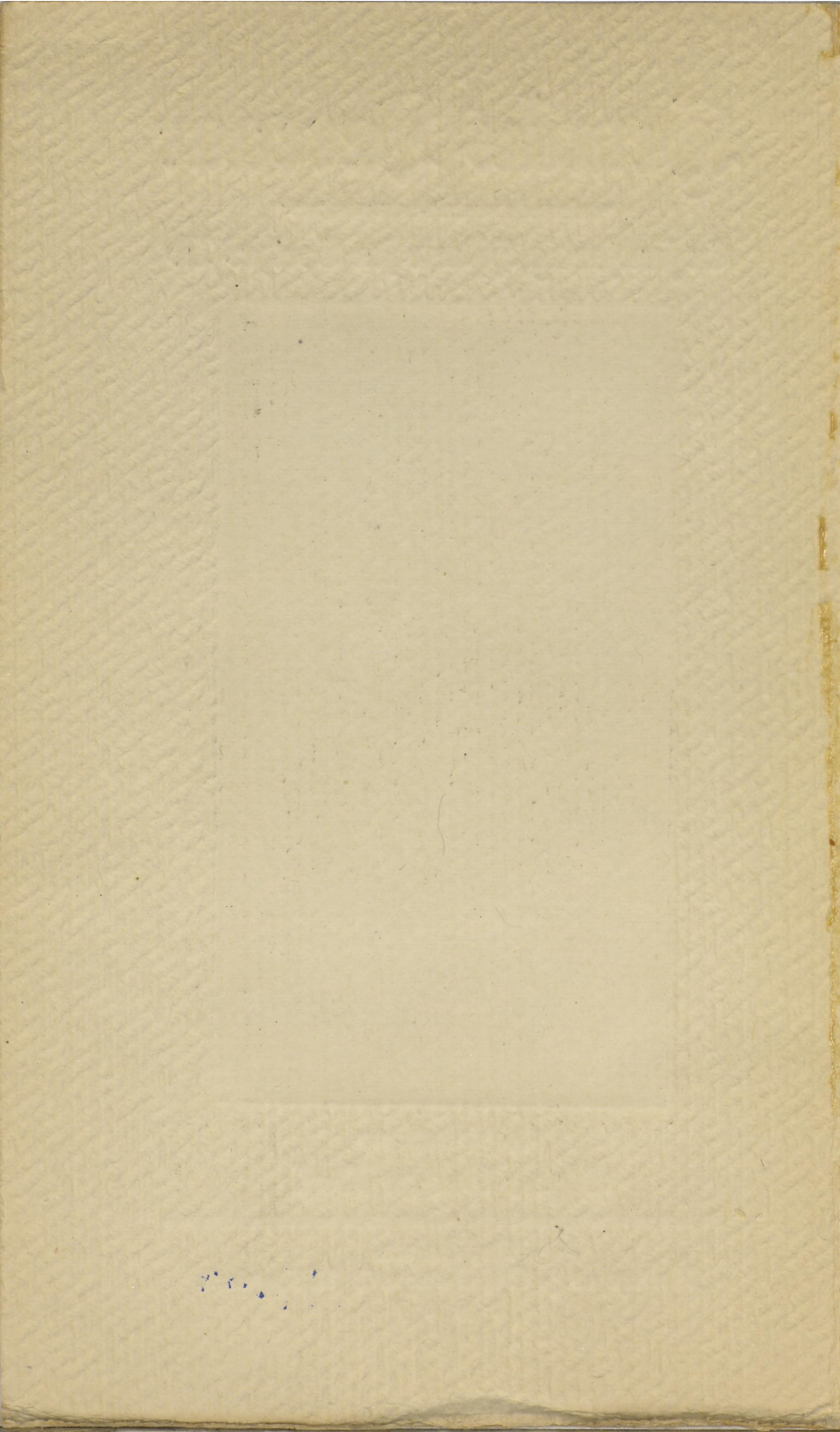
Gjenfortalt av
Signe Greve Dal

Christiania

Co. (M. Nygaard)

M

MAGASIN

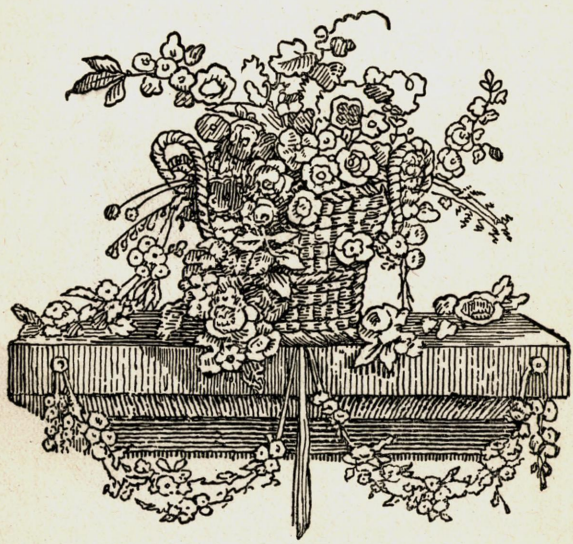
No 5521

Læmestue

Henriks Læreaar

En sandfærdig Historie fra Goethes Tid

NB Rana
Depotbiblioteket

libro
ex 2

Gjenfortalt av
Signe Greve Dal

Kristiania
Forlagt av H. Aschehoug & Co. (M. Nygaard)
1917

~~Utgitt fra
Fredrikstad Bibliotek~~

1.04

NATIONALTRYKKERIEI.

I Westphalen ligger fjeldet Geissenberg. For et par hundrede aar siden saa man paa toppen ruinerne av et gammelt slot, men ved fjeldets fot laa en liten gaard, som tilhørte bonde og kulbrænder, Eberhard Stilling.

Denne mand holdt hele sommeren til ute i skogen, hvor han brændte kul, men en gang om uken gik han hjem for at se til kone og barn og for at fylde skræppen med niste for de næste otte dager. Han pleiet vælge lørdagskvelden, for at han søndag morgen kunde komme til kirke i Florenburg. Han hadde seks voksne barn, to sønner og fire døtre.

Som han nu en lørdagskveld kom gaaende over fjeldet med skræppen paa ryggen og smaasyngende for sig selv en aftensalme, blev han indhentet av sin nabo, Stähler. Denne hadde nemlig gaat fortere, da han rimeligvis ikke hadde latt sig opholde ved nogen slags glæde ved betragtning av naturens herligheter. Han hadde alt gaat en stund like bak Stilling uten at bli bemerket av denne og da han nu til og med hadde hostet forgjæves et par ganger, begyndte han en samtale, som jeg her vil gjengi ord til andet:

„God kveld Ebert.“

„God kveld Stähler.“

„Svært til fint veir naa. Holder det slik ved, kan vi vel bli færdig med skogsarbeidet om en tre ukers tid eller saa!“

Jo — det var nok mulig, mente Stilling og nynet videre paa sin salme.

„Men det leiter paa Ebert, for sandelig begynner vi at dra' paa aarene begge to naa. Ja jeg for min del er naa indpaa de sytti jeg, og du er vel ikke yngre du?“

„Nei, var det likt sig! Men se, der gaar sola ned bak fjeldet og netop naa gik jeg og mindtes, hvor god Vorherre har været mot mig til alle tider. Med os to lakker det ogsaa mot kvelden naa Stähler, dødens skygger kan naa os naarsomhelst. Men rent undres maa jeg, naar jeg betænker, hvordan Guds godhet likesom har støttet og baaret mig oppe hele livet igjennem.“

„Jassaa,“ sa Stähler kort og likeglad.

„Jo,“ blev Stilling ivrig ved, „og det er virkelig saa, at jeg uten frygt venter paa den store stunden, da jeg skal bli kvit denne gamle stive kroppen og i evig ro faa omgaaes slike store og hellige mænd som doktor Luther, Calvenius, Øcolompadius, Bucerus og andre som pastor Winterberg saa ofte har berømmet for mig.“

„Javel,“ sa Stähler, „men er det kjendingerne dine disse mændene, du snakker om?“

„Kjendinger! De er jo død for to hundrede aar siden!“

„Naa — saalesen.—“

„Og nu er barna mine store allesammen, Stähler, kan læse og skrive og fortjene sit brød selv. De trenger snart ikke mere Margrethe og mig.“

„Aa for den saks skyld, saa kan de vel komme til at gjøre gale streker de som andre,“ og nu lo Stähler netop slik som en ræv vilde le, om den kunde, naar den hadde nappet en høne fra en aarvaaken hane, „det er svært saa god tro du har til barna dine, Ebert, men jeg tænker nok pipen faar en anden lyd, naar jeg fortæller dig, hvad jeg vet.“

Eberhard stanset, dreiet sig om og støttet sig paa økseskaftet mens han med det roligste ansigt av verden spurte:

„Og hvad vet du da Stähler, som skulde forstyrre min sjælefred?“

„Har du hørt det, nabo Stilling, at din søn Wilhelm, skolemesteren skal gifte sig?“

„Nei det er nyt for mig.“

„Jamen jeg kan fortælle dig at det er saa, og at det er den fordrevne prædikant Moritz's datter han vil ha. De skal nok alt være ringforlovet.“

„At de er forlovet er ikke sandt, men at han gjerne vil ha hende, er meget mulig.“

Nu gik de videre. Om litt begyndte Stähler igjen:

„Kan det være mulig, Ebert, at du vil finde dig i at sønnen din gifter sig med en lutfattig jente?“

„Hvilken av døtrene kan det være mon? Moritz har jo to døtre?“

„Det er Dorthé.“

„Aa er det hende! Aldrig glemmer jeg den søndag eftermiddagen, da hun kom op til os, hilste Margrethe og mig fra faren og satte sig saa stiltiende ned. Jeg saa paa øinene hendes at det var noe hun hadde paa hjertet, men ikke kunde komme sig til at si. Saa spurte jeg: Trænger dere noe? Men hun bare tidde

og sukket. Saa hentet jeg fire riksdaler, „se der,“ sa jeg, „de kan dere laane saalænge.“

„Du kunde likesaa gjerne ha git dem bort, for du ser dem aldrig mere.“

„Det var netop meningen min ogsaa at gi hende dem, men hadde jeg sagt det vilde hun ha skammet sig endda mere, stakkars. Margrethe hældte i et stort spand nymelk til hende og siden den tid har hun et par ganger i uken faat melk fra os.“

„Og du har virkelig ikke noe imot at Wilhelm gifter sig med hende?“

„Ikke det grann, det er friske unge folk som kan arbeide for sit brød. Margrethe hadde heller ingenting, da vi giftet os og jeg for min del sat med en liten forgjældet gaard, men Vorherre har lagt velsignelsen til og naa kan jeg efterlate hver av barna litt.“

„Naa — saalesen,“ sa Stähler, „men saa mye er da sikkert og visst, at hjemme hos os skal det bli mig, som avgjør slike saker.“

„Enhver faar lave skoen efter sin læst“ mente Stilling. Og nu var de like utenfor stuedøren hans. — —

Da det var blit sent, hadde Margrethe Stilling latt døtrene gaa og lægge sig, men selv hentet hun en skive nykjærnet smør til Ebert og en pandekake holdt sig varm i peisens glødende aske. En melkeringe hadde hun ogsaa sat frem og begyndte saa smaat at undres, hvor det blev av manden, da det tok i dørklinken og Eberhard traadte ind. Margrethe hjalp ham skræppen av ryggen og bar maten frem.

„Wilhelm er ikke kommet endda heller. Bare han ikke er kommet ut for noe. Der skal være set ulver i bygden.“

„Aa, han greier sig nok,“ mente Ebert og lo høit,

slik som hans vane var. Det hændte, at han lo slik, naar han gik ganske for sig selv ute i skogen.

Litt efter kom ogsaa skolemesteren Wilhelm Stilling. Han hilste paa forældrene og satte sig saa hen til bordet, støttet haanden under kind og faldt i tanker. Længe sa han ikke ett ord.

Gamle Stilling hadde spist fra sig og sat nu og renset tænderne med spissen av tollekniven. Han pleiet gjøre saa efter maten, selv om det ikke var kjøt, han hadde spist. Omsider sa Margrethe:

„Jeg begyndte rent at ængstes for dig, Wilhelm, saa sent som du kom!“

„Du har ikke nødig at være ræd,“ mente sønnen „far sier altid, at den som gaar i lovlig erend, har ikke noe at frygte.“

Med et blev han blodrød og saa igjen ganske blek. Saa fortsatte han lavmælt:

„I Lichthausen, like ved skolen min, bor en fattig prædikant. Hvis dere to ikke hadde noe imot det, vilde jeg gjerne faa gifte mig med mandens yngste datter, Dorthe.“

Det blev stilt i stuen en stund. Saa rømmet Ebert sig:

„Du er naa to og tyve aar Wilhelm. Du har faat en god skolelærdom, men du har ikke godt for at klare dig i verden med de vanføre bena dine. Og jenten er jo fattig og ikke vant med tungt arbeide. Hossen hadde du da tænkt at ordne dig?“

Skolemesteren svarte: „Du vet jo, at jeg er utlært som skrædder ogsaa. Jeg hadde da tænkt a drive paa med sømmen og forresten stole paa, at den Gud som hjælper fuglene under himlen, heller ikke vil glemme Dorthe og mig.“

„Ja, hvad sier naa du da, Margrethe?“ spurte gamle Stilling.

„Aa, du mindes vel hvad svar jeg gav dig en gang i tiden! La Wilhelm faa bo her med jenten sin. Han kan drive som skrædder og hun kan gjøre nytte for sig i huset.“

„Jo, hvis du saa synes, saa kan jo Wilhelm hente hende da. Men husk det, Wilhelm, at det er et alvorlig valg dette. Dine fædres Gud velsigne dig og hjelpe dere begge to.“

Med taarer i øinene takket Wilhelm de to gamle og da saa Ebert hadde sunget sin aftensalme og Margrethe vært en tur ute i fjøset, for at se om alt stod vel til, blev den svære træslaa skutt for døren og de gamle gik tilsengs.

Op til Wilhelms kammers paa loftet, førte en steil trap, vinduet stod aapent der oppe. Han stillet sig hen ved det og saa ut i den dype, mørke skog, hvor to nattegaler sang. Da sank han i knæ: „Aa Gud,“ sukket han, „jeg takker dig, fordi du har git mig slike forældre. La dem faa glæde av mig. La mig ikke bli dem til byrde. Aa Gud, velsign mig og den kone, du har git mig — —“ han kunde ikke mere for graat, men i sit hjerte talte han uutsigelige ord! — — —

Brylluppet skulde staa paa Stillings gaard og der blev nu stor travlhet. Margrethe satte paa to høns til fetning. En gjødkalv skulde ogsaa ofres og en hel mængde plommer blev syltet. Der blev anskaffet en overflødig mængde rosiner og korinther til hønsesuppen og risengryn til grøten. Gamle Stilling sparte ikke paa noe. Ja, han har senere latt sig forlyde med, at

bare maten til dette bryllup kom ham paa nære ti riksdaler!

La nu dermed være som det vil, alt blev i hvert fald ordnet paa det bedste. Selve bryllupsdagen var alle husets folk oppe med solen, saa nær som gamle Ebert, der foregaaende kveld var kommet hjem fra skogen og rolig blev liggende og sove, indtil det blev paa-tide at dra i kirken.

Men hjemme i stuen blev der lagt to lange og brede bord over træbukker. Derover spredte Margrethe sin fineste, hjemmespundne linduk. Saa dækket hun op. Skeene var av ahorntræ, ganske glatte og haandtakene vakkert utskaarne med blomster og løvverk. Talerknerne var ogsaa ganske glatte, fint rundet og dreiet av det haardeste hvite bøketræ. Øllet skummet i hvite blaablomstrede stenkrus. Dog satte hun ogsaa frem sin herlige pæremost, om nogen skulde foretrække den.

Da alle hadde spist og drukket saa meget de vilde, blev der ført en forstandig samtale. Nu var det en almen kjendt sak, at emisær Moritz, Dorthes far, hadde tilbragt den meste tid av sit liv i sit laboratorium under forsøk paa at finde de vises sten. Herunder hadde han rigtignok ikke opnaadd andre resultater end at synke stedse dypere ned i armod. Men slike forsøk optok dengang mangfoldige menneskers tanker og faa eller ingen blev klok av næstens skade.

Slik unyttig tidsspilde var nu slet ikke efter Eberhard Stillings sind og da derfor de gamle fædre hadde fundet sig en uforstyrret plads med sine ølkrus, begyndte han:

„Hør Moritz, det har altid staat for mig, som om De hadde gjort bedre i at holde Dem væk fra al den laboreren.“

„Hvordan da?“

„Jo, for De har jo ikke tjent noe paa det. Tvert om har disse forsøk kostet Dem, hvad de hadde.“

„Deri kan De ha baade ret og uret. Rigtignok tror jeg ikke jeg hadde begyndt paa tingen, hvis jeg fra først av hadde visst, at det skulde ta 30—40 aar før jeg fandt frem. Men paa den anden side vilde det falde mig svært at gi op nu, da jeg har vundet saa megen erfaring og indsigt i naturens hemmeligheter.“

„Men selv om De nu gjorde Deres lykke, saa kunde den ikke veie op mot 30 aars elendighet. Skjønt naar jeg skal være ærlig, saa tror jeg for min del, at der i det hele tat slettes ikke findes noen slik sten.“

„Jamen jeg kan bevise Dem, at „de vises sten“ gives. En viss doktor Helvetius fra Haag har skrevet en liten bog som heter „Den gyldne kalv“ og der er saken fuldkommen bevist, saa at intet menneske, som læser den, kan tvile længer. Om det vil lykkes *mig* at fremstille denne sten, er et andet spørsmal. Men hvorfor ikke likesaa godt jeg som enhver anden, da det jo er en fri gave fra Gud.“

„Hvis Gud hadde villet skjænke Dem de vises sten, hadde De faat den for lang tid siden. Hvorfor skulde han vel ha latt Dem vente saa længe? Forresten er den slet ikke nødvendig. Hvor mange mennesker greier sig ikke godt den foruten?“

„Det er saa, men det er vor pligt at prøve at bli saa lykkelig som mulig.“

„30 aars elendigdom er da ingen lykke! Men ta mig det ikke ilde op (her grep Stilling Moritz's haand og rystet den hjertelig) — saa længe jeg har levet, har jeg aldrig lidt nød, har været frisk og sund alle dage og er blit gammel. Barna mine har faat en god opdragelse og er blit ordentlig opklædt. Jeg er vel for-

nøid og lykkelig altsaa og trænger ikke de vises sten. — Men det er sandt — jeg hører at De skal synge godt og ha en vakker skrift, kunde De ikke ha lyst til at holde skole her i landsbyen? Jeg har et litet kammers ledig, hvor vi kunde sætte en seng, saa kunde De bo hos os og saaledes altid være sammen med Dorthe.“

„Mange tak, det er godt tilbud, som jeg gjerne vil ta imot, naar jeg bare har faat gjort endnu et forsøk.“

„Aa opgiv heller saken straks, det vil sikkerlig ikke lykkes dennegang heller.“

Men — for at snakke om noe andet — jeg er en slik elsker av stjernevidenskaben. Kjender De noe til Sirius i den store hund?“

„Jeg er jo ikke netop stjernekyndig men Sirius kjender jeg da.“

„Den pleier om kvelden at staa i syd. Den skinner rødlig grøn. Hvor langt fra jorden er den mon? Noen sier den er endda længer borte end solen!“

„Aa — tusen ganger længer.“

„Nei er det mulig! Jeg har altid vært saa optat av stjernene. Men sig mig, kjender De ogsaa „Vegten“ og „Plogen“?“

„Ja man har vist mig dem.“

„Aa, hvilken vidunderlig Gud.“

Margrethe Stilling hadde hørt denne samtale. Nu kom hun hen og satte sig ved siden av mændene.

„Ebert,“ sa hun, „jeg kan ogsaa paa en blomst se at Gud er vidunderlig. La os lære at forstaa dem. Vi bor mellem græsset og blomsterne, la os beundre dem. Naar vi kommer i himlen, kan vi beundre stjernene.“

„Det har De ret i,“ sa Moritz. „Der gives saa mange undere i naturen. Betragter vi dem paa rette maate,

saa kan vi nok lære Guds visdom at kjende. Men enhver har naa engang noe, som særlig tiltrækker ham.“ — — —

Saaledes fordrev bryllupsgjesterne tiden, mens Stillings fire døtre sat under det svære, blomstrende kirsebærtræ og sang salmer og viser i aftenskumringen. Men Wilhelm og hans brud gik haand i haand ind i den dype, stille skog. — — —

Dette var begyndelsen til et nyt tidsavsnit i det Stillingske hjem. En ny husfar og en ny husmor var kommet til. Og nu var det store spørsmåal — hvor skulde disse sitte ved bordet?

Forat denne saks betydning kan forstaaes, maa jeg forklare, hvordan gamle Stilling hadde bestemt hvers plads efter rang og orden. Langs stuens ene langvæg var en ekeetræs bæk fæstnet til væggen. Foran denne stod bordet, som kunde slaaes op, naar det ikke var i bruk. Det var lavet av Ebert selv, fast og solid, skaaret av en eneste ekeplanke.

Eberts egen plads var øverst, der hvor bordet ved et bret var fæstnet til væggen. Kanske hadde han valgt sig denne fordelagtige plads, fordi han der kunde støtte venstre albu mot brettet, men ha høire haand ledig under spisningen. Om dette punkt har han dog aldrig uttalt sig, saa intet kan vites derom med sikkerhet.

Til høire for ham, sat de fire døtre, for at de uhindret kunde gaa til og fra, men Margrethes plads var opved ovnen, dels fordi hun hadde let for at fryse og dels fordi hun derfra kunde overse bordet, om alt gik ordentlig for sig og intet manglet. Bak bordet hadde de to sønner sittet, men da Johan nu var gift og Wilhelm holdt skole i Lichthausen, saa hadde i den

senere tid disse to pladser staat tomme. Efter modent overlæg blev nu det unge par her anvist plads.

Johan Stilling kom av og til hjem paa besøk og da frydet det ganske hus sig, for det var en særegen mand. Hvert menneske i bygden følte ærefrygt for ham. Alle-rede i sin tidligste ungdom hadde han indrettet en træ-tallerken til astrolabium og en gjild smørask av vakkert bøketræ til kompas og saaledes fra en høide i nærheten anstillet geometriske observationer. Netop paa den tid lot nemlig landsfyrsten opta et landkort og Johan, der hadde været tilskuer under ingeniørernes arbeide, var virkelig selv derved blit en dygtig landmaaler.

Men store kunstnere har i almindelighet den egen-skap fælles, at deres opfindsomme aand søker altid videre. Nu var Johan Stilling fattig og hvad han kunde forsømte han for at faa lære det, som han ikke kunde. Hans skikkelige, men enfoldige kone ønsket ofte, at han vilde anvende sin viden i gaardsdriften, saa at mark og eng kunde komme til at kaste mere av sig. Til saadan tale taug Johan eller bare smilte.

Paa denne tid var det særlig spørsmålet om cir-kelens kvadratur som optok ham. Trodde han saa at ha vundet ny innsigt, skyndte han sig hjem til Tiefenbach for at forældre og søskende kunde faa del i hans nye viden. Straks en eller anden av familien fik øie paa ham i det fjerne, meldte han det til de andre og alle tok da i med fordoblet flid, for at kunne være fri efter aftens. Da samledes alle om bordet, støttet albuerne paa dette, la haand under kind og lyttet efter hvert ord som utgik av Johans mund.

Hver og en av dem hjalp ivrig til med at finde cirkelens kvadratur og selv gamle Ebert anvendte megen flid paa denne sak. Han grundet over den og anstillet

forsøk under sin kulbrænden. Han trak en snor rundt om sit pæremostfat og skar den saa av med tollekniven. Saa saget han til et nøiagtig firkantet Bret og høvlet saa længe paa det, til snoren passet akkurat rundt. Og nu var det da soleklart at det firkantede Bret maatte være av ganske samme størrelse som mostfatets cirkel! Og Ebert lo hjertelig av de store lærde mænd, som hadde gjort saa megen blæst av en saa ganske enkel ting. Ved første leilighet aabenbaret han Johan løsningen og det ikke uten en viss skadefryd.

Men landmaaleren gjorde en hurtig ende paa glæden: „Nei far, spørsmålet er ikke om snekkeren kan lage en firkantet kasse av samme rumforhold som en rund cylindrisk tønne, men hvad det gjælder er at finde ut, hvordan cirkelens diameter forholder sig til dens periferi og videre, hvor stor kvadratens ene side maa være, hvis kvadraten skal være jevnstor med cirkelen. Men i begge tilfælder maa faciten være nøiagtig indtil tusindedelen av et haar og theorien maa bevises ved utregning.“

Gamle Ebert vilde ha blit litt skamfuld, hvis ikke glæden over sønnens lærdom hadde fortrængt enhver anden følelse. Han sa derfor bare:

„Det nytter ikke at disputere med de lærde.“ Saa lo han, rystet litt paa hodet og blev ved at snitte spaan av en birkekloss, hvilket gjerne var hans beskjæftigelse i ledige stunder. — — — —

Stillings døtre var sterke og arbeidsomme. De dyrket jorden og arbeidet paa marken og i haven. Men svigerdatteren, Dorthe, hadde smale og fine hænder og var spædbygget. Hun blev fort træt, satte sig ned og sukket eller graat litt.

Nu var Stillings døtre ingenlunde ubarmhjertige, men de kunde ikke fatte, hvorfor Dorthé, der var like saa høi av vækst som dem, ikke ogsaa kunde arbeide som en av dem. Dog sa de intet til forældrene om at hun neppe tjente til maten.

Men Wilhelm forstod det og fik derfor familiens samtykke til at Dorthé heller skulde hjælpe ham med skrædderhaandverket og dette blev en vinding for alle parter.

Desuten var Dorthé med barn. Hele slegten glædet sig til at faa et barn i huset og jeg mangler ord for al den møie og flid hvormed man rustet sig til denne store begivenhet. Gamle Ebert glædet sig til endnu engang at faa synge sine vuggeviser og øve sin opdragerkunst. Dagen nærmet sig og klokken otte om aftenen den 12te september 1740 fødte Dorthé en søn, som i daaben fik navnet *Henrik*.

Ved denne anledning besluttet gamle Stilling at forhøie daapsfestens glans ved at be pastor Stollbein gjøre huset den ære at spise middag hos dem. Han sendte sin ældste søn, Johan, avsted med indbydelsen.

Johan gik og for at vise præsten den sømmelige ærbødighet, trak han luen av, straks han kom indenfor gaardsporten. Men ak, hvor ofte kommer ikke al menneskelig forutseenhet tilkort! En svær hund sprang frem, Johan grep en sten, kastet og traf hunden i siden, saa at den begyndte at hyle paa det ynkeligste.

Fra vinduet hadde præsten set, hvad der gik for sig. Fuld av iver løp han ut, truet den stakkars Johan med sin knyttede næve og skjældte ham huden fuld.

„Jeg visste ikke, at hunden tilhørte Deres høiærværdighet,“ svarte Johan, „mine forældre og min bror lar pastoren hilse og spørre, om De vilde gjøre

os den ære at bli med mig til Tiefenbach for at ta del i daabsmiddagen.“

Pastor Stollbein snudde og gik taus ind i huset. Ved døren stanset han: „Vent jeg blir med.“

Johan ventet nu en hel time ute i gaarden, hvor han gjorde sig tilvens med hunden. Denne viste et mere forsonlig sindelag end herren, der omsider indfandt sig og uten at mæle ett ord, med sin rørstav i haanden, travet foran Johan, der ærbødig og beskeden fulgte i nogen avstand og med luen under armen. At sætte denne paa, vilde ha været en farlig sak, han hadde endnu en tydelig erindring om de ørefiker, han i tidligere dager hadde faat av presten, hvis han ikke fort nok, det vil si, saa snart han i det fjerne øinet hans høiærværdighet, hadde trukket den av.

Men at trave barhodet en hel time i septembersolen var ikke bra og Johan spekulerte paa, hvordan han skulde finde en anledning til at sætte luen paa. Saa med ett snublet presten og faldt saa lang han var. Johan blev ræd: „Aa hr. pastor,“ ropte han, „De har vel ikke skadd Dem?“

„Det raker ikke dig, slyngel,“ var denne mands høflige svar; idet han karret sig op igjen.

Men dette forarget Johan slik, at det slap ut av ham: „Naa saa glæder det mig da at De er faldt.“

„Hvad er det han sier?“ skrek presten, men Johan satte luen paa hodet, lot uten frygt løven brøle og gik videre. Stollbein gik ogsaa og slik naadde de endelig frem til Tiefenbach.

Der tok gamle Eberhard Stilling mot dem i husets aapne dør. Med blottet hode stod han der og et vakert syn var det at se, hvordan vinden lekte med det

hvite, krøllede haar. Han smilte glad og hilste pastoren slik:

„Det er mig en glæde i min alderdom at se pastoren spise ved mit bord og jeg vilde ikke ha været saa dristig, hvis ikke min glæde over mit barnebarn hadde været saa stor.“

Præsten ønsket ham tillykke, men tilføiet truende, at Elis forbandelse vilde ramme ham, hvis han ikke anvendte mere strengheid og flid ved opdragelsen av sine barn.

Gamle Ebert smilte bare og førte i taushed pastoren ind i stuen. „Hvad!“ ropte Stollbein, „jeg vil da rigtig-nok haabe, at jeg ikke her skal bespises sammen med en flok bondetamper!“

„Her skal ikke spise andre end jeg selv min kone og mine barn. Kalder De ogsaa dem bondetamper?“

„Hvad skulde jeg vel ellers kalde dere?“ svarte presten.

„Jamen da maa jeg si Dem, at De ingenlunde taler som en Kristi tjener, men som en faricæer. For Kristus, han sat tilbords med toldere og syndere. Hr. pastor, mine graa haar forarges, sæt Dem tilbords eller gaa hjem igjen — vi andre er allesammen sultne.“

Pastoren satte sig da, men tidde bom stille. Stilling ropte paa sine barn, men ingen av dem vilde ind, ikke engang hans kone Margrethe. Men hønseuppen øste hun op i en fin, rosete bolle, la et godt stykke kjøt tilrette og fyldte kruset med skummende øl. Alt dette bar Stilling selv ind og vartet presten op. Stollbein aat og drak, sa ingenting, men reiste sig, da han var mæt, grep staven og vandret bent hjemover igjen til Florenburg. —

Nu først satte husets folk sig tilbords. Margrethe bad bordbøn og alle spiste med god appetit. Dorthé sat idag paa husmorens plass for Margrethe gik til og fra og vilde selv varte sine barn op. Hun var klædd i den samme fine serk hun for en menneskealder siden hadde baaret som brud. De hvite ærmer hadde hun brettet forsiktig op til albuen. Stak og liv var av fint sort klæde og under huen tittet de graa lokker frem, der var saa vakkert pudret av alder og værdighed.

Merkværdig var det, at under hele maaltidet blev presten ikke nævnt. Kanske var grunden den, at gamle Ebert ikke gjorde begyndelsen.

Som de nu sat slik glade sammen og spiste, banket en fattigkone paa døren. Hun bar et lite barn paa ryggen og bad om et stykke brød. Hendes klær var baade fillete og skitne, men man kunde allikevel godt se, at de engang hadde tilhørt en fornem dame. Far Stilling bød, at man skulde la hende faa sitte ned og faa sig mat. Hun spiste da av al maten og det smakte herlig. Da hun og barnet hadde spist sig ganske mætte, takket hun for sig og vilde gaa.

„Nei,“ sa far Stilling, „sæt Dem ned og fortæl os, hvor De er fra og hvordan De er kommet til at gaa slik efter landeveien. De skal ogsaa faa noe øl at drikke.“

Hun satte sig da og fortalte:

„Aa Herregud ja! Slik maa jeg nu gaa om fra dør til dør. (Stillings datter Marie hadde sat sin stol hen til hende, dog saaledes, at der var et stykke rum mellem dem. Hun lyttet med største opmerksomhed og hadde alt taarer i øinene). „Aa ja san, jeg er rigtig et elendig menneske. Men for ti aar siden da var alt

anderledes, da vilde dere ha holdt det for en ære at spise sammen med mig.“

Wilhelm Stilling: „Det var svært!“

Johan: Det skulde da være om De var en av hr. Stollbeins slag!“

Ebert: „Ti still barn, la konen faa snakke!“

Konen: „Min far var prest i — i—“

Marie: „Bevare mig vell! Er faren Deres prest?“
(Hun rykket nu sin stol nærmere).

Konen: „Aaja da-prester'n. Og meget lærd og rik ogsaa.“

Ebert: „Hvor er han prest?“

Konen: „I Goldingen i Barchingerland, aa ja san!“

Johan: Det maa jeg se at finde paa kartet. Det kan ikke være saa langt fra Mühlensøens nordside, op mot Septentrio.“

Far Stilling: „Hysh barn, la hende naa faa komme videre i sin fortælling.“

Konen: „Dengang var jeg en vakker frøken og hadde nok av friere (Marie beskuet hende fra top til taa), men ingen av dem var god nok for min far. Den ene var ikke rik nok, den anden ikke fornem nok, en tredje gik ikke flittig nok i kirke.“

Marie: „Johan, hvad er det man kalder de folk, som ikke gaar i kirke?“

Johan: „Hysh da! Separatister kaldes de.“

Konen: „Naa ja — jeg skjønte da, at det vilde ende med at jeg slet ingen mand fik, hvis jeg ikke greidde saken paa egen haand. Og saa var det da en ung barbersvend. —“

Marie: „Hvad er en barbersvend?“

Wilhelm: „Søster spørg ikke saa meget. En barbersvend raker skjegget av folk.“

Konen: „Haa! Min mand kunde sandelig mere end som saa. Han kurerde paa folk som den bedste doktor! Aa ja san, han gjorde mangfoldige heldige kurer. Naa — kort sagt, jeg rømte min vei med ham og vi slog os ned i Spilterburg, som ligger ved Spaelven.“

Johan: „Det er rigtig, et par mil ovenover det sted hvor den forenes med elven Milder.“

Konen: „Netop der ja. Jeg ulykkelige menneske, snart skjønnte jeg, at manden min holdt sig til visse folk. —“

Marie: „Dere var vel viet da?“

Konen: „Viet! Var det likt sig! Hvem vilde vel vie os! Aa Herregud! nei da. (Her flyttet Marie stolen litt længer væk fra konen). Men jeg vilde ikke finde mig i at han hadde omgang med berygtede folk, for selv om min far bare var en lappeskomaker“ — — — —“ — her hev hun pludselig ungen paa ryggen og rendte sin vei!

Far Stilling, hans kone og barn kunde ikke fatte, hvorfor hun avbrøt sin fortælling saa brat. Enhver kom med sin formodning og den rimeligste var vel, at al den megen æden ikke hadde bekommet hende vel. Far Stilling nyttet anledningen til at anstille forskjellige betragtninger og mente at det vel var tryggest at opdrage sine barn i ærbødighed for religionen, men la dem faa vælge frit, naar tiden kom, forutsat da, at ikke den de valgte skjæmmet ut slegten.

Under disse visdomsord, sat Wilhelm i dype tanker. Han hadde lagt haand under kind og stirret ret frem for sig.

„Hm,“ begyndte han saa omsider, „alt hvad denne kone kom med, forekommer mig mistænkelig. først saa sa hun, at faren var prest, og siden sa hun, at han var lappeskomaker!“ — — —

Da slog alle tilstedeværende hænderne sammen i stor

forundring! Og nu begrep man ogsaa, hvorfor hun rendte sin vei saa fort og der blev sat klinker og slaer for alle dører og aapninger den nat, hvad ingen der har noe begrep om tingenes sammenhæng her i verden, kan fortænke dem i.

Dorthe hadde den hele tid ikke mælt ett ord. Hun hadde Henrik ved brystet og han var hendes et og alt. Han var ogsaa rigtig lubben og trivlig og de mest erfarne nabokoner kunde allerede opdage en rent ut forunderlig likhed med faren, skjønt gutten baade dengang og siden var sin mor op ad dage, baade i det indre og det ydre.

Men Dorthe kunde likesom ikke rigtig komme til kræfter igjen. Ikke var hun egentlig syk, men heller ikke frisk. Et mildt tungsind laa der over hende og hun tok fort til graaten uten at kunne gjøre rede for aarsaken. Naar solen viste sig om morgenen, graat hun og sa: „Hvor herlig Han maa være som har skapt solen.“ Men naar den saa om aftenen svandt bak aasen, graat hun igjen og sa: „Se der forlater den trøsterike ven os!“

Men intet rørte hende slik som maanen. I dens skin følte hun noget utsigelig og kunde vandre timevis ute i det bleke lys. I mellom slog Wilhelm da følge med hende og talte venlige ord til hende. Disse to hadde visse træk fælles. De kunde begge saa godt undvære andre mennesker og dog var de fulde av hjertelig medfølelse med næstens sorger og glæder.

En aften vandret disse to slik haand i haand ind i skogens tusmørke. Men da det sidste skjær av solnedgangen blegnet, overfaldtes Dorthe av frysninger. Hun skalv over hele kroppen og naadde kun med møie hjem, hvor hun faldt om i hidsig feber. Dag og nat vaaket

Wilhelm over hende. Fjorten dager senere, en nat ved 12-tiden, sa hun pludselig:

„Kom Wilhelm, læg dig i sengen hos mig.“

Han klædde av sig og gjorde som hun bad. Da slog hun sin høire arm om ham og han la sit hode paa hendes bryst. Paa engang merker han, at hendes hjerte er holdt op at slaa. Full av sjæleangst roper han paa søsteren Marie. Det ganske hus kom løpende til og der laa Wilhelm med den døde Dorthe i sine arme. Som bedøvet laa han der og hans sjæl ønsket ingenlunde at komme til sig selv igjen.

Omsider stod han op av sengen, graat og klaget. Gamle Stilling og hans Margrethe lukket Dorthes øine fast til og de graat. Helt sørgelig saa det ut med de to graa hoder bøiet over den bleke døde. De unge piker sørget ogsaa og mindtes Dorthes sidste ord og kjærtegn. — — —

For Wilhelm Stilling begyndte nu en sælsom tid. Det var som om han var ganske ene paa jorden. Forældre og søsken var altid om ham, men han merket dem ikke. I sit morløse barns træk saa han bare likheten med Dorthe. Saa snart han om kvelden var kommet tilsengs paa sit kammers, syntes han at merke Dorthes lette skridt. Da reiste han sig halvt op for at gi hende plass ved sin side, men hun var der ikke!

I tankerne gjennemlevet han paa ny den tid han hadde eiet hende og den var ham som et paradys. Saa grep han sønnen, Henrik, trykket ham ind til sig og graat over ham, til de begge sovnet. Men da drømte han om Dorthe og var i drømme ræd for at vaakne.

Alt dette saa nok gamle Stilling men gjorde aldeles intet forsøk paa at trøste. Margrethe og hendes døtre

kunde ikke fatte eller forstaa dette og da atter en gang Wilhelm drev om ute i Geissenbergerskogen for paa ny at opsøke de steder han hadde besøkt med Dorthe, grep Margrethe anledningen, da maten var baaret ut og Ebert sat der og rensset sine tænder med tollekniven og saa ret frem for sig.

„Ebert,“ begyndte hun, „hvorfor lar du vor søn vandre slik forvildet omkring? Du tar dig ikke av ham, taler ham heller ikke tilrette, men later som om han ingenlunde angik dig. Den stakkars gutten kan jo sørge sig en tæring paa halsen.“

Gamle Ebert saa paa hende og smilte. „Margrethe,“ sa han, „hvad mener du da jeg skulde si ham til trøst? Sier jeg, at han maa slaa sig tiltaals med, at hans Dorthe nu er salig i himlen, saa vilde det være ganske det samme, som om nogen hadde tat fra dig din bedste skat og saa trøstet dig med, at det var en bra mand han som hadde gjemt den og at du nok skulde faa din skat igjen om en seksti aar eller saa. Vilde du ikke vredes paa en slik trøster og spørre: „Hvad skal jeg da leve av i disse seksti aar?“

Eller vilde du kanskje, at jeg skulde minde ham om alle Dorthes feil og bevise ham, at hun ingenlunde var uerstattelig? Derved vilde jeg krænke hendes minde og ikke opnaa andet end at paadrage mig Wilhelms fiendskap.

Eller skulde jeg finde ham en ny Dorthe? Det maatte da være en, som i ett og alt lignet den gamle og dog vilde han væmmes ved hende, for ak — der gives ingen Dorthe mere!“

Her begyndte den gamle mands læber at skjælve og taarene randt nedover hans kinder. Da graat alle som en i stuen, især ved synet av den gamles sorg.

Under disse bedrøvelige omstændigheter var Wilhelm ute av stand til at sørge for sit barn eller i det hele ta sig noget nyttig for. Margrethe tok derfor gutten til sig, gav ham mat og det renligste og bedste stel. Naar gamle Ebert lørdagskvelden kom hjem fra sit skogsarbeide, stolpret den lille ham i møte og klamret sig henrykt til hans knæ. Siden lette han i rypesækken efter det brødstykke bedstefaren hadde gjemt til ham og det smakte ham som det fineste julebrød. Efterpaa sang Ebert for ham og lot ham ride ranke paa sit knæ. Og i guttens øine blev bedstefaren snart det herligste i verden.

Smaat om sen gik Wilhelms sorg over til et mildt vemod. Dagen gjennom talte han bare om Dorthe, sang hendes viser, saa sig mæt paa hendes saker o.s.v. Og saa begyndte han at føle en slags vellyst ved mindet og en fred, der overgik al forstand ved den forestilling, at han i sin tid, uten frygt for døden skulde samles med hende i evigvarende lykke.

En begivenhet utenfra bidrog ogsaa sit til det ændrede livssyn. I nabolaget fandtes nemlig en av naturen rikt utrustet mand ved navn Niclas. Han hadde i sin ungdom studert theologi og derunder gjort den opdagelse, at alle systemer hadde sine mangler. Denne mening beholdt han ingenlunde for sig selv men optraadte offentlig med sin kritik og blev av den grund kastet i fængsel. Efter frigivelsen drog han paa reiser med en fornem herre. Da han efter aar og dag kom hjem igjen, sluttet han sig til en liten frimenighet, som hadde anlagt en liten fabrikk for halvsilke, tøier og baand.

Da nu Niclas ikke kunde gjøre nytte for sig i fabriken, tilbød han at dra' om og sælge dens varer. Han

hadde ogsaa ofte været i det Stillingske hus, men aldrig der uttalt oig om religiøse spørsmåal. Men da Wilhelms sindsstemning nu forekom ham at yde en god jordbund, nyttet han leiligheten til en samtale:

„Hvordan gaar det mester, har De nu lært at finde Dem i tapet av Deres kone?“

„Ikke ganske. Saaret er endnu aapent, dog begynder jeg at føle nogen trøst.“

„Slik gaar det mester, naar en fæster sig formeget ved noget jordisk. Vistnok falder det tungt, naar man har eiet en slik Dorthé, men hvis man har den tro, at Kristi lære fører til den høieste lyksalighet, saa vil man ogsaa lettere kunne bære et saadant tap.“

„Det er let nok at si det, Niclas.“

„Vent — la mig forklare Dem saken. Jesus Kristus har efterlatt os en lære, som i den grad er overensstemmende med den menneskelige sjæls natur, at den, fulgt og adlydt, med nødvendighet maa gjøre os lykkelige. Gjennemsøker vi alle vismænds læresystemer, saa finder vi, at det ene og alene er Kristi lære, som aldrig kommer tilkort, fordi den regner med den menneskelige naturs dypeste hemmeligheter og i sig selv er et bevis for, at dens grundlægger har kjendt mennesket helt ind til dets første grunddrift. Han forstod, at mennesket har en uendelig længsel efter lykken, efter den lykke som kan tilfredsstille, fordi den i sig selv er en uophørlig sprudlende kilde til ny lykke.

Denne guddommelige lovgiver visste ogsaa, at i sin dypeste grund er det egenkjærligheten, som er alle menneskelige handlingers drivkraft. Men saa langt fra at fjerne denne drift, som kan udrette saa meget ondt, gir han os midler ihænde til at forædle og forfine den. Han byder, at vi skal gjøre mot andre, hvad vi ønsker,

de skal gjøre mot os. Gjør vi nu dette, vinder vi deres kjærlighet, hvilket ikke kan bli os andet end til glæde. I begyndelsen falder det os ingenlunde let, men under utøvelsen av disse pligter, nyder vi en indre fred, som langt overgaar alle sanselige glæder.

Nu er det slik, at hovmodet er den egentlige rot til alle samfundsonder, al ufred og had. Mot denne roten til alt ondt, gives da heller intet bedre middel end disse samme Kristi love. Ja — jeg kan ikke idag uttale mig nøiere om disse ting. Jeg vilde bare saa gjerne faa sagt Dem, at det lønner sig alvorlig at prøve paa at følge Kristus, fordi det er alene paa den vei vi kan opnaa en varig og virkelig lykke.“

„Gjenta alt det De her har sagt, ven Niclas, for jeg vil skrive det op, da jeg tror De har ret.“

Og Niclas gjentok det altsammen og Wilhelm skrev det op. Saa kjøpte Wilhelm et par alen tøy av Niclas, uten strengt tat at trænge til det og den brave prædikant tok bylten paa nakken og drog videre, dog med løfte om at komme snart igjen.

Visselig har han gjennom hele Geissenbergerskogen lovet og priset Gud for denne leilighet til at fremme Hans rike. — — —

Efter denne samtale bar Wilhelm paa en dyp og uimotstaaelig længsel. Han bestemte sig til at bo alene med gutten oppe paa kammerset. Her lærte han ham at læse og skrive, sang med ham og bad med ham og slap ham aldrig mer av syne. Hver dag fik han lov at leke nogen timer ute i skogen, men ikke fjerne sig længer bort end at faren jo fra sit vindu kunde holde øie med ham.

Denne stump av skogen blev da guttens kongerike.

Han kjendte og elsket hvert træ, hver sten der og befolkningen med de skikkelser han kjendte fra farens fortællinger og fra læsebøgerne. Men Wilhelm var svært streng, den mindste forseelse blev straffet med prygl. Og da nu gutten ogsaa av natur var ængstelig, begyndte han av frygt for straf at lyve sig fra sine handlinger, en tilbøielighet han like op til tyveaarsalderen hadde megen møie med at overvinde. Naar Wilhelm saa grep ham i løgn, fordoblet han sin strenghet, men opnaadde derved ikke andet, end at Henrik opfant alle slags kunstgrep for at gjøre sine løgne mere sandsynlige. Naar dette saa var lykkedes ham, glædet han sig inderlig, ja takket Gud, fordi han hadde fundet ut dette middel til at undgaa bank.

Gamle Ebert saa nok alt dette men tidde stil. Han vilde ikke blande sig i Wilhelms opdragergjerning, men rystet dog av og til paa sit graalokkede hode, naar han saa Wilhelm straks gripe til riset, naar barnet hadde spist eller gjort noget forbudt.

En dag, da gutten ikke var tilstede, sa Ebert:

„Wilhelm, den som forlanger lydighet, maa ikke gi mange forbud.“

„Men gutten maa da lære at lyde!“

„Ja vel — men vent med at forbyde ham tingen, til anledningen er der. Slike bud og forbud, der gives paa forhaand, glemmer et barn saa let og da du jo maa holde ord, vanker der stadig paa nyt juling.“

Wilhelm la sig disse ord paa hjertet og med den følge, at guttens væsen fra nu av blev langt friere, gladere og mere tillidsfuldt.

Det var en underlig barndom, han saa omtrent aldrig andre mennesker end husets folk og kjendte intet til denne verdens farer og ondskap. Hans egen lille

verden var overordentlig begrænset, men alt derinde var saa levende, saa anskuelig, saa forfinet og forædlet at guttens tale, uttryk og handlinger blev høist eien-dommelige og ofte fyldt av ubevist visdom. Det ganske hus undret sig over ham og bedstefaren sa ofte:

„Den gutten flyr fra os, hans vinger blir større og anderledes end nogen i vor slekt. Vi maa bede, at Gud vil lede ham ved sin aand.“

Ogsaa naboerne kom imellem for at se paa gutten og undre sig over hans visdom. Saaledes en dag Stähler. Henrik hadde da netop fyldt otte aar og sat fordypet i læsningen av en bok. Stähler saa undrende paa ham og spurte:

„Henrik, aa bestiller du der?“

„Jeg læser.“

„Kan du læse alt?“

Henrik saa forundret op og begyndte saa at læse høit, flydende med de rette pauser og ret betoning.

„Djævelen annamme mig!“ skrek Stähler, „slikt har jeg i mine levedage ikke hørt maken til!“

Ved denne anropelse sprang Henrik forfærdet op og saa sig ængstelig om til alle kanter. Men da han intet særlig kunde opdage, ropte han: „Gud være lovet!“ gik tæt hen til Stähler og spurte: „Mand, saa *du* djævelen?“

„Nei,“ svarte Stähler.

„Naa, saa rop han ikke frem heller da,“ sa gutten alvorlig, tok boken sin og gik ind i rummet ved siden av.

Aaret efter tok Wilhelm en dag sønnen med paa en tur tilskogs. Da de var blit trætte av at gaa, satte de sig paa en omstyrtet træstamme. Wilhelm var

først en stund taus, men saa begyndte han at tale og hans ord faldt saaledes:

„Min søn, du er nu snart ni aar gammel. Jeg har oplært og undervist dig saa godt jeg kunde og du har nu saa megen forstand, at jeg kan tale fornuftig med dig. Du har et helt liv foran dig og jeg er ogsaa endnu ung. Vi kan ikke længer leve vort liv paa et kammers, vi maa ut blandt menneskenes børn. Jeg vil begynde at holde skole igjen og du faar bli med. Det skal ikke mangle dig paa bøger, men for at du med tiden skal kunne fortjene dit brød er det bedst du lærer mit haandverk. Vil saa Gud senere en gang kalde dig til noget bedre, har du grund til at takke ham. I hvert fald vil ingen komme til at se ned paa dig, fordi du er min søn.“

Henriks bryst viddet sig ut av stolthet og glæde over farens fortrolighet. Han saa ham trohjertig ind i øinene og sa: „Jeg vil gjøre alt hvad du vil, far.“

Wilhelm smilte til ham: „Du vil nok bli lykkelig, men glem aldrig at betro dig til din Gud. Han vil da ta dig under sin beskyttelse og bevare dig fra alt ondt.“ — — —

Fra denne tid av syntes Wilhelms væsen ganske forandret. Hans hjerte hadde atter aapnet sig og hans religiøse sindelag hindret ham ikke i at omgaaes andre mennesker. Alle mødte ham ogsaa med venlighet, selv raa mennesker følte i hans nærvær en viss ærefrygt, thi det ensomme liv hadde utviklet hos ham et uimotstaaelig blidt alvor og en ren, enfoldig sjæl.

Sønnen Henrik, var hele husets glæde, thi skjønt Johan Stillings ældste søn ofte kom paa besøk, var det ingen stas ved ham. Pastor Stollbein saa ogsaa imellem Henrik, forundret sig over hans svar og spaadde

ham en stor fremtid. Det var ogsaa præsten som fik sat igjennem at han foruten den undervisning han fik i landsbyskolen, ogsaa fik timer i latin.

Ingen glædet sig dog mere over gutten end bedste-far Stilling. Han begyndte enddog at avlægge noget av det alvor som sømmet sig for en husfar og viste nu omgivelserne mere av de kjærlige følelser, han huset i sit hjerte. Ofte tok han Henrik med ut paa mark-arbeide og talte da meget til ham om Gud og menne-skenes forhold til Ham og anbefalte ham gode bø-ker. — — — —

Hvert aar maatte gaardens straataak eftersees og samme høst Henrik fyldte 11 aar, begyndte Ebert en dag at snakke om, at det nu var paa tide at faa dette arbeide gjort for iaar og at Henrik skulde hjelpe ham med det.

Men nu var det en sak som var klar for alle at Ebert var ikke saa stø i bena længer som før og Margrethe hadde mangen hemmelig raadslagning ute i kjøk-kenet med datteren Marie, om hvordan de skulde faa den gamle fra dette farlige arbeide.

Endelig la de en plan og bestemte sig likesom til-fældig at nævne saken under middagen. Margrethe bar ind et fat, hvor fire stykker kjøt var anbragt slik, at hvert kom til at ligge foran den, for hvem det var bestemt. Bak hende fulgte Marie med et fat melke-velling. De satte maten paa bordet foran gamle Ebert og Henrik der med alvor og vigtighed talte sammen om det forestaaende arbeide.

For ærlig talt — skjønt Henrik elsket bøkerne, saa var det dog intet som kunde komme op mot den glæde han følte, naar han fik være med bestefaren paa arbeide ute i skog og mark. Han forargedes derfor nu

storligen, da bedstemorens og Maries hensigt blev ham klar.

„Jeg vet ikke hossen det har sig Ebert,“ begyndte Margrethe og la sin venstre haand paa mandens skulder, „men det staar for mig, som om du begynder at bli litt avfældig. Merker du det ikke selv ogsaa?“

„Aa jo, en blir jo ikke netop yngre med aarene heller.“

„Nei det er visst og sandt — ældre blir en og stivere.“

„Ja netop ja,“ sukket Marie.

„Min bedstefar er forfærdelig sterk,“ mente Henrik.

„Ja visst ja, gutten min! Jeg skulde gjerne kappspringe med dig opover takstigen!“

Henrik lo høit og Margrethe skjønnte nu, at paa den vei kom hun ikke længer.

„Ak ja,“ sukket hun saa om litt „det er en stor naade, at faa bære sin alder saa godt. Du har vel egentlig aldrig været syk du Ebert?“

„Nei jeg vet ikke av, hvad sygdom er.“

„Men jeg minds da far, at du har fortalt, at du flere ganger er kommet tilskade ved fald,“ prøvet nu Marie sig frem.

„Ja det er sandt, sa'n! Tre ganger har jeg været like ved at slaa mig ihjel.“

„Og jeg føler paa mig, at 4de gang gaar det galt,“ skyndte Margrethe sig, „du mind's vel at du nylig ute i skogen hadde som et slags syn. Og naa skal du høre, at nabokonen vor nylig bad mig passe paa, at du ikke kom paa taket iaar, for da hun her en kveld gik til fjøset, hørte hun likesom en klagende jamren fra gaardspladsen vor. Jeg ber dig Ebert, at du iaar for min skyld lar en anden tække huset.“

„Men kan da ikke ulykken naa os hvorsomhelst, Margrethe? Sand nok, at jeg nylig saa Dorthes ansigt likesom i et syn og det er kanske dette nabokonen har faat nys om. Men kan noen løpe fra den skjæbne Gud har bestemt for en? Hvis det er Guds vilje at jeg skal fuldende mit løp her ute paa gaardstunet, hvordan skulde saa jeg, arme menneske, kunne forhindre det? Sæt at jeg lot være at gaa paa taket, kunne det ikke da hænde, at jeg idag eller imorgen skulde læsse av et lass ved herutenfor, steg op paa lasset, og faldt ned derfra og brak nakken? La mig være, Margrethe, jeg vil gaa i mit vante arbeide og naar saa min time slaar, skal jeg by den velkommen.“

De to kvinder kom endnu med en del indvendinger, men den gamle mand agtet ikke lenger paa dem. Han snudde sig mot Henrik og begyndte at avtale med ham alle slag med hensyn til taktækningen. De to kvinder tidde da still og maatte la tingene gaa sin gang.

Næste morgen var alle som vanlig oppe med solen og da gamle Ebert hadde sunget sin morgensalme, gik han op stigen og begyndte at løsne det gamle straa paa taket. Med dette arbeide blev han og gutten færdig første dag, saa at de alt næste kunde begynde at lægge den nye halm paa. Kort sagt, taktækningen gik for sig uten mindste skade paa liv og lemmer. Nu manglet bare litt torv over mønsaasen, men dermed hastet det ikke saa svært og det gik over otte dager, før Stilling gav sig ivei med dette sidste stykke av arbeidet.

Men onsdag, ukedagen efter, stod han svært tidlig op og gik om i huset fra det ene rum til det andet, som om han lette efter noe. De andre fandt dette underlig og spurte om han manglet noe eller om det var noe andet i veien.

„Nei,“ svarte han „jeg er frisk nok, men jeg har likesom ingen ro paa mig, jeg føler mig saa ængstelig uten at skjønne hvorfor.“

Margrethe foreslog da at han skulde ta Henrik med sig og besøke Johan i Lichthausen. Ja, det hadde han lyst til, men ikke før imorgen, for idag skulde naa torven lægges paa!

Dette likte de to kvinder slet ikke og efter middagen bad de ham indstændig holde sig væk fra taket, selv Henrik mente. at det var bedst at faa en leiet arbeider til at gjøre det.

Men den gamle mand saa paa dem med det smil, som hadde vundet ham saa mange hjerter og indgydt saa megen ærefrygt. Thi naar en mand er vant til at leve i frit samkvem med sin Gud og Frelser og er blit gammel og graa uten at være sig nogen daarlig handling bevist, da vinder han en indre frihet og storhet, som en verdenserobrer kunde misunde ham.

Han svarte altsaa slet ikke paa deres formaninger men sa spøkende, at nu hadde han sat sig fore, at han vilde klyve op i det gamle kirsebærtræet, for endnu engang at spise sig mæt paa kirsebær. Ute paa gaards-tunet stod der nemlig et træ, som bar sen men desto bedre frugt. Kvinderne undret sig over dette indfald, for det var sikkert over to aar siden de hadde set ham klatre i et træ.

„Naa jasaa,“ sa Margrethe, „du vil altsaa paa liv og død i høiden idag, skjønner jeg.“

Da lo Ebert: „Jo høiere op, des nærmere himlen.“ Dermed gik han ut paa tunet, grep med knær og armer om det store træs stamme og klatret helt tiltops, hvor han satte sig godt tilrette, begyndte at spise av bærene og kastet nu og da en liten gren ned til Henrik.

Nu kom ogsaa kvinderne til. „Naada,“ ropte Margrethe, „jeg har sandelig lyst til at prøve om ikke jeg ogsaa kunde komme derop. Løft mig litt, Marie, saa jeg kan naa en av de nederste grenene.“

Og det gik bra. Ebert saa ned og lo hjertelig. Og der sat da de to graahoder og nød endnu engang sammen sin ungdoms søte frugter. Især var manden oprømt. Om litt steg dog Margrethe ned igjen og fulgte med Marie ut i kjøkkenhaven som laa borte paa jordet, et godt stykke fra huset.

En times tid senere begav Ebert sig op paa taket med torven. Henrik sat og spikket paa en kjep. Da hørte han med ett rabalder. Han saa op — og nu sortnet det for hans øine, for der laa den gamle mand saa lang han var og med stigen over sig. Hans øine var vidt aapne og stirrende og han skalv over hele kroppen som i sterk frost.

Henrik skyndte sig nu at fjerne stigen og løp nu som en gal nedover jordet, under høie jammerrop. Marie satte i fuldt løp opover mot huset, gamle Margrethe efter saa godt hun kunde med hænderne ængstelig utbredt og med stirrende øine. Og der fandt de da den gamle mand liggende urørlig, med mund og øine lukket og hænderne foldet.

Marie vædet hans ansigt med taarer og jamret: „min far, min far!“ Nu kom ogsaa Margrethe til. Hun faldt ned paa knæ, grep om sin mands hode og ropte med sin vanlige stemme ind i hans øre. Men han gav intet tegn til at han hørte eller forstod.

Da reiste den gamle kvinde sig og gik ind i stuen, hvor hun redte en lav seng, som hun dækket til med sine fineste linlaken, de samme som hun for nogen og firti aar siden hadde ligget paa i sin brudenat. Derpaa

gik hun rolig ut til de graatende naboer, der hadde samlet sig om den gamle mand og ropte:

„Bær min Eberhard herind, tilsengs!“ Og de bar ham ind og la ham paa sengen, hvor Margrethe klædte ham av og dækket ham til.

Henrik blev sendt til Florenburg efter doktor. Denne kom samme aften, undersøkte den gamle og erklærte saa, at vistnok var intet ben brukket, men paa grund av hjernerystelse vilde døden ganske sikkert indtræffe i løpet av et par dager.

Nu blev der sendt bud efter Stillings øvrige barn og alle seks var torsdag morgen samlet. De satte sig graatende om sengen. Vinduerne blev dækket til med tæpper, men Margrethe gik til og fra og utrettet ganske rolig sit vante husarbeide.

Fredag morgen begyndte den gamle mands hode at skjælte. Hans barn rykket nærmere sammen. Ogsaa Margrethe merket forandringen. Hun tok en stol og satte sig ved væggen i et mørkt hjørne. Alle saa tause ned for sig. Slik sat de til kl. 9 om kvelden. Da la Kathrine merke til, at hendes far ikke længer drog pusten og fuld av angst ropte hun: „min far dør!“

Da faldt alle paa knæ, men gamle Stilling trak atter veiret tungt, som et dypt suk. Mellem hvert suk aanded han ikke. Paa hans hele krop rørte sig intet andet end underkjæven, som ved hvert nyt suk, skjøv sig litt frem.

Indtil dette øieblik hadde Margrethe Stilling ikke fældt en taare. Men da hun nu hørte Kathrines utrop, reiste hnn sig og gik frem til sengen, hvor hun saa sin døende mand ind i ansigtet. Nu randt nogen enkelte taarer nedover hendes kinder. Hun strakte sig

(alderen hadde bøiet hende litt) hævet armene i veiret med hænderne foldet og idet hun trak veiret dypt og slap det igjen i tunge suk, bad hun en brændende bøn at Gud naadig vilde mottage hendes kjære husbonds sjæl. Hendes barn saa først forundret op, men sank saa alle i knæ og bad stiltiende med.

Nu kom det sidste aandedrag. Den gamle Eberhard Stillings krop strakte sig, han utstøtte et skrik og var død.

Da holdt Margrethe op at bede. Hun grep sin husbonds høire haand, rystet den og sa: „Farvel Eberhard. vi sees igjen.“ Og derpaa sank hun i knæ, alle barna samlet sig om hende og nu graat hnn de bitreste taarer og klaget meget.

Nu kom naboerne for at hjelpe. Margrethe fandt likklærne frem. Indtil følgende mandag laa han der paa baaren. Da bar de ham til hans grav i Florenburg.

Om pastor Stollbein har jeg hittil bare fortalt, at han var en underlig og saare lunefuld mand. Men han kunde ogsaa være mild og god. Da gamle Eberhard Stilling blev sænket i sin grav, graat præsten og under gravtalen gjentok han gang paa gang: „Jeg sørger over dig, min broder Jonathan, gid jeg var død før dig!“ Og teksten til liktalen var følgende: „Ei du fromme og gode tjener, du har været tro over lite, jeg vil sætte dig over meget, gak ind til din Herres glæde.“

Hvis nogen av dere som læser dette, nogengang skulde komme til Florenburg, saa sover far Stilling netop der, hvor kirkegaarden er høiest, tværs overfor kirkens indgangsdør. Du vil ingenlunde finde graven dækket av nogen prægtig gravsten, men om vaaren

sitter ofte et par kurrende duer der mellem det græs og de vilde blomster, der gror frem av Eberhard Stilling's støv.

Far Stilling var vandret til sine fædre, men i hans hus hersket sorg og dødsens stilhet. I mere end hundrede aar hadde ethvert redskap, hvert melkefat, hvert husgeraad hat sin bestemte plads som i tidernes løp var slitt ganske glat og polert. Enhver husven eller nabo fandt bestandig alt i den vante orden. Og slikt gjør et sted trivelig, straks man var indenfor døren, følte man sig som hjemme.

Men nu var alt øde og stilt. Sang og glæde tidde og ved bordet var husfarens plads tom. Ingen vovet at indtage den, før lille Henrik en dag satte sig der, men han fyldte den kun halvt.

Margrethe sørget men uten klage. Henrik snakket meget med hende om bedstefaren. Han tænkte sig himlen som en herlig bygd, fuld av skog, mark og eng, slik som disse staar i mai maaned, naar sønnavinden vifter over dem. Der saa han bedstefaren i sølvhvit gevandt og med straaleglans om hodet. Dette snakket de to ofte om og en dag spurte Margrethe:

„Henrik, hvad tror du bedstefar bestiller deroppe?“

„Aa, han reiser nok omkring, til Orion, til Sirius, til Karlsvognen og Syvstjernen og beser alt og da først vil han tilgavns undre sig og si som han saa ofte har sagt: Aa hvilken vidunderlig Gud!“

„Jamen, Henrik, slik farten om vilde ikke jeg like,“ mente Margrethe „hvad tror du da jeg kommer til at ta mig for deroppe?“

„Du, bestemor — du kommer til at sitte som Maria ved Jesu føtter du!“ — — —

Husførslen kunde ikke i længden fortsætte som før. Margrethe opfordret da sin svigersøn Simon til at drage ind i huset med sin kone Elisabeth og overta' gaardens drift. Saa længe den gamle Ebert levet hadde disse to forpagtet et andet gaardsbruk.

Og saa kom da Simon med sin kone, sine barn og sit husgeraad og overtok den fædrene arv. Straks blev alt saa underlig fremmet. En væg blev revet ned og stuen bygget ut, fire fot mot gaarstunet. Det var for trangt for Simon. Han var nu engang ingen Stilling. Og det gamle spisebord, saa rikt paa velsignelse og gjestfrihet, dette prægtige eke-træs-bord blev ombyttet med Simons, der var av gult ahorntræ og med mange laasbare skuffer.

Men det gamle bord blev baaret op paa loftet og der stillet op mot brandmuren. Henrik valfartet ofte dit, og la sig paa gulvet op til det og graat. Slik fandt Simon ham en dag:

„Henrik, aa er det du bestiller heroppe?“

„Jeg graater for det gamle bordet, onkel!“

Da lo onkelen: „Graater du over et gammelt eke-træs-bord!“

Henrik forargedes: „Jamen denne indretningen her bak, denne foten og disse utskjæringerne har min bedstefar lavet. Den som var glad i ham, maa være glad i bordet ogsaa vel?“

Simon blev da sint og mente, at bordet var for lite og at han desuten maatte ha plads til sit eget.

„Onkel,“ sa Henrik, „det kunde du heller ha sat herop indtil bedstemor var død og vi andre langt herfra.“

Imidlertid blev alt anderledes end før. Den Stillingiske aands milde viften forandret sig til et ængstelig

begjærs brusen. Margrethe følte dette og med hende hendes barn. Hun trak sig tilbake til en krok bak ovnen og her henlevet hun sine sidste aar. Hun blev blind, dog hindret ikke dette hende fra at spinde, hvormed hun da tilbragte sin tid. — — —

Far Stilling er død og borte og nu vil vi følge hans sønnesøn, den unge Henrik, paa alle hans veier og intet skal opholde os mere. — — —

Johan Stilling var formand i kommunestyret og landmaaler, Wilhelm, skolemester i Tiefenbach, Marie tjenestejente hos sin søster Elisabeth, de andre døtre gifte og Henrik tok timer i latin i Florenburg.

Wilhelm hadde sit gamle kammers hjemme paa gaarden. Deroppe stod en seng, hvor han og Henrik sov og ved vinduet stod skrædderbordet, for saa snart han kom hjem fra skolen, arbeidet han som skrædder. Henrik maatte tidlig op og saa fort han hadde spist frokost, snørte han rygsækken, hvor der foruten de nødvendige skolebøker, laa smørrebrød til middagsmat, en fløite samt en eller anden av de bøker, han var mest glad i, saasom „de fire Heymons barn“, eller noe lignende.

Naar han saa var kommet alene ut paa landeveien, tok han boken frem og læste, mens han gik, eller ogsaa blaaste han gamle visemelodier paa fløiten. Det gik let med latinen og han fik tid tilovers til at læse de gamle historier, han elsket saa høit.

Om sommeren gik han hver aften hjem til Tiefenbach, men om vinteren bare hver lørdag. Slik gik det fire aar, men om sommeren var han for det meste hjemme for at hjelpe faren med sømmen eller han lavet knapper.

Turen til Florenburg og skolen der ogsaa var Henrik til megen glæde, thi skolemesteren var en sagtmodig og forstandig mand. I middagshvilen pleiet Henrik samle en del av barna om sig og de drog da ut paa engen eller leiret sig ved en bæk. Han fortalte dem da av alle de historier han hadde læst, og naar han ikke kunde mere, maatte en anden til.

Saaledes begyndte en dag en av guttene:

„Hør her dere — naa vil jeg fortælle noe. Ved siden av os bor gamle Frühling, dere vet nok han, som bestandig støtter sig til en stok, skjælver saa svært og ikke har en tand i munden. Naar han sitter tilbords, søler han saa bestandig og spilder paa duken. Dette likte ikke hverken sønnen eller sønnekonen og saa fandt de paa, at bedstefaren skulde spise for sig selv i en krok og spise maten sin av et fat. Jeg har selv set ham sitte der og spise og han saa med taarer i øinene bort til det store bordet hvor de andre sat.

Men tænk, saa iforgaars kom han til at slippe fatet saa det gik itu. Sønnekonen skjendte saa svært paa ham, men han svarte ingenting, sukket bare saa tungt. Og saa kjøpte hun en træbolle til ham for et par skilling og den maatte han igaar spise av for første gang. Og tænk — som de nu alle sitter og spiser middag, begynder den mindste gutten paa halvfjerde aaret at sanke sammen noen træfliser som laa bortmed peisen.

„Hvad skal du naa bruke dem til, da Pettermand?“ spurte unge Frühling.

„Aa,“ sa gutten, „jeg skal bare lave et litet traug far, som du og mor skal spise av, naar jeg blir stor.“

Da saa forældrene hans paa hverandre, og saa begyndte de at graate og saa leiet de den gamle bedstefaren frem igjen til hans forrige vante plads ved bordet.“

Barna klappet i hænderne og lo av historien, men Henrik lo ikke, for den var gaat ham gjennom marg og ben, ind til hans sjæls inderste. Han sprang op og skrek: „Det skulde ha hændt min bedstefar det! Da hadde han nok reist sig, hævet armene mot himlen og ropt: „Herre giv du mig i denne stund kræfter til at straffe disse filistre!“ — og saa vilde han ha grepet om dørstolperne og bøiet sig av al magt forover, saa at det ganske hus var styrtet sammen!“ — — — —

Saaledes forløp tiden til den dag kom, da han maatte forlate skolen og gaa helt over til farens haandverk. Dette var en stor sorg for Henrik, for han levet og aandet bare i bøkerne. Hans ønske var engang selv at kunne bli skolemester, da dette vel var den høieste æresplads han nogensinde kunde gjøre sig haab om at naa.

Men ærlig talt saa kan jeg ikke negte at hans drømme imellem dristig svang sig op paa selve prækestolen. For ak, hvor herlig vilde det ikke være at kunne henleve sit liv i et studerkammer fuldt av bøker! Bare tanken fylgte ham med jubel, brystet videt sig ut og han fandt trøst og styrke i den tanke: „Gud har ikke uten hensigt nedlagt denne længsel i dig, jeg vil prøve at vente rolig, Han vil lede mig og jeg vil følge.“

Foreløbig var det at sitte dag ut og dag ind ved skrædderbordet. I sine faa fristunder læste han matematik og historie, og i den kroken, hvor han sat og sydde, hadde han indrettet solure i alle vindusruterne. I karmen hadde han anbragt en firkantet klods overtrukket med papir og paa dennes fem sider var tegnet solure med visere av brukne synaaler. Oppe under stuetaket var der ogsaa et solur som blev belyst av et

lite speil, anbragt i vinduet og foran dette hang en astronomisk ring lavet av fiskeben. Alle disse urene var nøiagtig og rigtig tegnet, for han forstod sig godt paa geometri, endda han bare var en liten tolvaars lærling paa et skrædderverksted.

Nu maatte han ogsaa av og til indfinde sig ved pastor Stollbeins katekisationer. Det faldt ham ganske let i og for sig, men presten holdt nøie øie med ham og hadde stadig noget at utsætte. Saaledes var f. eks. Henriks plads øverst, da han bestandig hadde været nummer 1 paa skolen. Men dette var nu presten en torn i øiet, thi han satte overordentlig stor pris paa ydmyghed hos næsten. En dag farer han slik løs paa Henrik:

„Hvad skal det bety' at du bestandig stiller dig øverst?“

„Naar det gjælder at lære, har jeg ikke godt for at være den nederste.“

„Ei, vet da din slyngel ikke av noen mellemting mellem øverst og nederst?“

Hertil kunde gutten nok ha anbragt et passende svar, men han var ræd for at opirre presten og tidde derfor. Men hr. Stollbein travet kirkegulvet ned og op og da han næste gang passerte Henrik spurte han smilende:

„Kan du Stilling oversætte mig: medium tenuere beati?“

„Det betyr,“ svarte Henrik raskt „de salige har valgt middelveien.“ Men det staa for mig, som om man ogsaa kunde si: „plerique medium tenentes funt damnati.“

Hr. Stollbein studset, saa visst paa ham og sa: „Jeg sier dig gutten min, du har svart godt for dig og fortjener at staa øverst.“

Anm.: De fleste middelveistravere er blit fordømt.

Men Henrik stillet sig allikevel aldrig senere øverst, da han var ræd for at de andre barn skulde forarges paa ham. Om dette skrev sig fra feighet hos ham eller ydmyghet, det tør jeg ikke ha nogen mening om.

Næste gang spurte presten: „Hvorfor stiller du dig ikke øverst, hvor din plads er?“

„Den som fornedr sig selv, skal ophøies.“

„Ti still,“ tordnet præsten, „du er altfor kjap i munden, gut!“

Slik gik det nu sin jevne gang indtil ved paaske-tider 1755, da Henrik var blit 14^{1/2} aar gammel.

Pastor Stollbein lot ham da en dag kalde til sig og talte saaledes:

„Hør her Stilling, jeg har bestemt mig til at gjøre en bra kar av dig, men da maa du være from og mig, din foresatte, lydige. Til paaske skal du faa komme til alters og siden skal jeg se, om jeg kan faa gjort dig til skolemester.“

Henriks hjerte sprat til av glæde. Han takket presten og lovet alt godt. Og Stollbein holdt ord. Ikke før var gutten konfirmert, saa blev han kaldt til skolemester i Zellberg, hvilket embede skulde tiltrædes 1ste mai.

Zellberg ligger bak fjeldet Giller. Fra Tiefenbach gaar veien gjennom bare skog, men saa snart du komnr op i høiden, har du en vid slette foran dig. Denne begrænses paa høire haand av en skog, hvis eke- og bøketrær synes at bære himmelhælvingen. Og bakenfor denne skogen hæver sig Westphalens høieste fjeld, Hengsberg. Langs skraaningen av Hengsberg snor en tømmervei sig, og om du følger denne, naar du snart frem til Zellberg, som altsaa akkurat ligger ved den bækken som længer fremme blir til en stor elv, der ved Cassel falder i Weser.

I slike smaa landsbyer blir der i sommerhalvaaret bare holdt skole to dager i uken, fredag og lørdag. Henrik maatte gaa hjemmefra fredag ved solopgang og var saa hjemme igjen søndag aften.

En ubeskrivelig deilig morgentur var det; naar solen steg op mellem de skogklædte aaser og morgenbrisen lekte med guttens lange haar. Da smeltet hjertet og han ønsket, som Jakob ved Mahanaim, at han var en engel. Mindet om hans døde mor blev levende i hans sind, han var som beruset av sine følelser og hans hele sjæl var fylt av bøn, inderlig fred og brændende kjærlighed til Gud.

Imellem ønsket han ogsaa at han var en fyrste, for saa vilde han bygge en by deroppe og paa fjeldets høieste top vilde han ha slottet sit og det skulde hete Henriksborg. Med hensyn til byens navn, kunde han ikke rigtig bli enig med sig selv, dog trodde han nok, at „Stillingen“ vilde bli det bedste. Under disse drømme var han alt steget fra fyrste til konge, før han endnu hadde naadd den høieste stigning paa veien. Herfra kunde man se Zellberg nede paa sletten, et syn som bevirket et øieblikkelig fald ned til skolemester og skrædderlærling.

I Zellberg bodde en jæger som het Krüger. En ærlig og bra mand var det, som hadde kjendt gamle Stilling og nu glædet sig hjertelig over at skulle faa hans sønnesøn til skolemester i landsbyen. Han tilbød gutten bolig i sit hus, og det kom Henrik vel tilpas, for han hadde hørt, at Krüger eiet bøker.

Noget av det første han tok sig fore var da ogsaa at gjennemsøke bokhylden. Og der fandt han en oversættelse av Homer. Han hoppet høit av glæde, kysset boken, trykket den ind til sig og bad om lov til at ta

den med sig paa skolen, hvor han laaste den ned i bordskuffen og læste i den saa tit han hadde en stund for sig selv.

Jeg tviler paa, om Illiaden nogensinde av nogen-somhelst er blit læst med større henrykkelse. Hektor blev hans helt. Ikke Achilles, Agamemnon endda mindre, kort sagt, han holdt mest av Trojanerne. Men ingen vakte hans medfølelse i den grad som gamle Priamus.

Omgivelserne bidrog sit til at forhøie stemningen. Skolehuset laa i en sydskraaning, hvor der vokste en mængde gamle bjerketrær med snehvite stammer. Øst-over strakte sig prægtige blomstrende enger, i vest hadde man fjeldet Giller med dets skoger av tusen-aarige eke-trær. Og her var et i høieste grad mottagelig menneskesind, der tilfreds med sine ydre forhold og aapent for alle indtryk, læste Homer i de tidlige morgentimer! Og det var til og med i mai maaned!

Henriks undervisningsmaate var eiendommelig for ham. Om morgenen, naar alle var samlet, begyndte han skolen med bøn. Derefter eksaminerte han barna i den kristne religions grundsætninger, frit, uten bok. Saa lot han enhver av dem læse et stykke høit og opmuntret dem til at lære katekismen godt. Kunde de saa leksen utenad, fortalte han historier fra bibelen, eller sagntiden. Men kunde de ikke leksen flydende, fortalte skolemesteren slet ingenting, men læste bare sagte for sig selv.

De brave Zellbergere var fornøiet med sin skolemester. De saa at barna lærte sine lekser selv uten frygt for prygl. Mange av forældrene hadde ogsaa sin glæde av de historier barna fortalte igjen hjemme.

Men denne herlighet skulde ikke vare længe. Pastor

Stollbein og Krüger var nemlig dødsfiender. Stollbein var uindskrænket hersker i sit sogn og menighetsraadet bestod udelukkende av mænd, som han hadde valgt ut, fordi han var sikker paa, at de ikke hadde noen anden vilje end hans. Han erklærte krig og sluttet fred uten at spørre noen tilraads, alle var rædde for ham og alle skalv i hans nærvær. Bare Krüger og et par av de fremmeligste mænd i Florenburg hatet presten og viste sig næsten aldrig ved hans Gudstjeneste, ja Krüger uttalte offentlig, at han for sin part trodde presten var besat av den onde og han passet altid paa at gjøre det motsatte av hvad Stollbein ønsket.

Og som nu Stilling hadde drevet en tid som skolemester i Zellberg, indfandt presten sig en dag uventet paa skolen, klokken 9 om morgenen. Til alt held holdt Henrik hverken paa at læse noget for sig selv eller fortælle. Men Stollbein hadde alt faat spurt, at Stilling var indlogert hos Krüger. Han saa sig derfor om med en barsk mine og spurte saa:

„Hvad bruker dere de skiferstenene der til?“

Jo — barna lærte at regne paa dem.

„Det kan jeg nok tænke mig ja — men hvem er det som har git dere lov til slik tidsfordriv?“

Henrik visste ikke, hvad han skulde svare, saa bare forskrækket paa presten. Omsider fik han summet sig til at svare:

„Den samme som har befalet mig at lære barna katekismus og læsning.“

„Din — jeg hadde nær sagt noget! Lær du barna det nødvendigste og hold dig til det.“

Henrik fik taarer i øinene: „Men hvordan skal jeg da ordne mig? Forældrene vil, at jeg skal lære barna at regne og pastoren negter mig det! Hvem skal jeg da følge?“

„Det er mig som befaler i skolesaker,“ svarte Stollbein, „og ikke dere bønder.“

Og dermed snudde han ryggen og travet ut av skolestuen.

Henrik befalte da, at alle skiferstenene straks skulde sankes sammen i en haug bak ovnen. Det blev gjort men enhver skrev først med griffelen navn paa sin sten.

Efter skoletid gik Henrik til den øverste i skolestyret, fortalte, hvad var hændt og bad om raad. Manden smilte:

„Naa — presten har nok vært i daarlig humør skjønner jeg, Lær De barna som før De, men sank sammen alle stenene hver kveld, saa han ikke faar øie paa dem, naar han kommer igjen.“

Han nævnte ogsaa saken for Krüger, der mente, at djævelen hadde besat presten og at han, Krüger, for sin del holdt paa, at selv pikerne skulde anskaffe sig skifersten og lære at regne. I alle fald skulde hans barn lære det og det forttest mulig ogsaa! Saa blev det dermed, ja Stilling maatte sogar undervise de største gutterne litt i geometri.

Slik stod sakerne hele sommeren igjennem, men ingen ante hvad høsten skulde bringe. Fjorten dager før Mortensdag kom imidlertid den ældste kirkeværge op paa skolen og forkyndte Stilling avsked paa 14 dager.

Dette var et tordenslag baade for skolemesteren og hans elever. Begge parter tok til graaten. Krüger og de øvrige Zellbergere raste, stampet med bena i marken og svor paa, at det ikke skulde lykkes presten at ta skolemesteren fra dem.

Men Wilhelm Stilling, der ingenlunde ærgret sig mindre end de andre, fandt det allikevel klokest for guttens fremtids skyld, ikke at sette sig op mot presten Stollbein. Søndag eftermiddag maatte da den stakkars

skolemester pakke sine faa klæsplag i rypesækken og for sidste gang ta veien hjem over Gillerskogen.

Og tidlig mandag morgen saa han sig atter anbragt ved skrædderbordet og sømmen faldt ham ikke lettere nu han hadde smakt noe andet og bedre. Hans eneste trøst var at sætte de gamle solure i orden igjen og at fortælle bedstemor om Homers herlighet. Det glædet hende at høre paa, ikke saa meget, fordi det særlig faldt i hendes smak, men fordi hun mindtes, at hendes salige Ebert høiligen hadde yndet denslags saker.

Men Henriks hjerte var tungt av sorg. Han syntes at føle sig saa viss paa, at han ikke var født til skrædder og han rent ut skammet sig ved at sitte der med naalen, dag ut og dag ind. — — — — —

Noen uker senere, saa onkel Simon presten Stollbein komme ridende mot sig fra det fjerne. Simon var ikke sen med at faa okser og arbeidskjærre fortest mulig undav landeveien og over grøften. Der stillet han sig selv op ved siden av okserne med luen i næven, indtil præsten var naadd op paa siden avham og holdt sin hest an.

„Naa — hvad tar saa din svogers søn sig for?“

„Han sitter ved bordet og syr.“

„Det er bra, slik vil jeg ha det.“

Dermed red presten videre og Simon karret sig ut paa veien igjen. Da han kom hjem, fortalte han Wilhelm, hvad presten hadde sagt. Henrik hørte det ogsaa og sørget, men litt trøstet det ham, at faren kastet sømmen fra sig i sinne, sprang op og mente at *hans* vilje var *den*, at gutten skulde holde skole igjen, saa fort leilighet gaves.

„Ja jeg vilde naa latt gutten blit i Zellberg jeg,“ mente Simon.

„Ja vel,“ sa Wilhelm, „det kunde nok ha latt sig gjøre, men saa skulde en altid hat denne pastoren paa nakken av sig og aldrig faat fred. Det er naa allikevel bedre at lide uret end at gjøre uret.“

„Ja *mig* er det jo like fett,“ sa Simon, jeg for min del bryr mig ikke no' om presten, han skulde bare probere at komme *mig* for rær!“

Dette svarte ikke Wilhelm Stilling noe paa, men han tænkte ved sig selv, at slikt noe var let at si, naar man sat trygg i ovnskroken i egen stue. — — —

Men prøvelsens tid varte ikke denne gang længer end til 14 dager før jul. Da kom der brev fra Dorlingen, fra en rik mand der som het Steifmann. Han ønsket Henrik til huslærer. Betingelserne var, at Stilling skulde undervise hans barn fra nytaar til paaske, for kost og logi, lys og varme 5 daler i løn skulde han ogsaa ha, men saa maatte han finde sig i at ta imot barn fra de omboende bønder. Skolepengerne for disse tilkom Steifmann som altsaa ved denne ordning fik skolelæreren gratis.

Alle husets medlemmer samledes til raadslagning i anledning dette brev. Efter nogen overlægning med sig selv tok bedstemor ordet først:

„Behold gutten hjemme, Wilhelm, det er ikke spøk at sende sit barn fra sig saa langt avgaarde og der kunde jo by' sig noe nærmere.“

„Jo,“ mente ogsaa Marie, det vilde være det bedste. Johan hadde ofte sagt, at Bønderne bortmed Dorlingen var raa. Hvem vet, hvad de kunde finde paa! „Behold ham her hjemme, du Vilhelm.“

Elisabeth derimot trodde slet ikke at Henrik vilde ha noe ondt av at se sig litt om i verden og hvissom atte *hun* hadde noe at si, vilde hun la ham reise!

Uten nøiere at angi sine grunde, sa Wilhelm, at heller ikke han hadde noe imot at Henrik tok den posten, hvis han selv hadde lyst.

Jo — Henrik hadde stor lyst, han ønsket bare han alt var vel fremme. Marie og bedstemor tidde da helt bedrøvet. Brevet blev paa værdig maate besvaret av Wilhelm, og Henrik gjorde sig reiseferdig.

Men Dorlingen ligger hele ni timers marsj fra Tiefenbach. Ikke paa hundrede aar hadde nogen av slægten Stilling foretat en saa lang reise og været saa længe hjemmefra. Wilhelm skjulte sin ængstelse saa godt han kunde men de to kvinder fældte bitre taarer, hvad der i den gode bedstemors stærblinde øine, saa usigelig sørgelig ut.

Den sidste morgen kom. Wilhelm gjorde sig saa haard han kunde og Henrik likesaa. I Lichthausen tok han ind hos onkel Johan, der gav ham mange gode raad. Nu kom de lasskjørere han hadde tinget følge med og Henrik drog trøstig videre.

Men snart merket han, at kjørekarene, der alle sammen hadde hjemme i Dorlingen, holdt sig bak ham og flirte av ham. Ikke nok dermed, men ret som det var, nappet de i ham og naar han saa fort snudde sig om, lot de, som om de var fordypet i samtale og ikke visste av noe. En slik behandling kunde han jo ikke godt finde sig i. Han taalte det et par ganger, men saa dreiet han sig helt om, saa skarpt paa dem og sa:

„Hør godtfolk, jeg er Dorlingens nye skolemester og hvis barna derborte er slike ramper som jeg har en anelse om, at de er, saa skal jeg nok finde midler til at lære dem bedre opførsel. Den hilsen kan dere gi dem fra mig, naar dere kommer hjem.“

Kjørekarene saa paa hverandre og fandt kanske at det for barnas skyld var bedst at holde sig i skindet.

Sent — kl. 9 om kvelden kom de frem til Dorlingen. Hr. Steifmann mønstret sin huslærer fra top til taa, likesaa gjorde hans kone, barn og tjenere. Saa skaffet de ham litt mat og lot ham faa lægge sig.

Hr. Steifmann var rik. Han hadde mange penger, okser, kjøer, gjeter og svin, desuten en staalfabrik, hvor han lot forarbeide de varer, han handlet med. Han var paa den tid gift med sin anden kone. Senere tok han en tredje og en fjerde. Han var nemlig saa heldig at konerne døde fort efter hverandre. I alle fald saa det ut som om begravelserne og de snart paafølgende bryllup var ham til hjertens glæde og fornøielse.

Nummer to var et godt skind. Hendes mand talte ofte rigtig opbyggelig med hende om den første kones dyder, hvilket altid fik hende til at graate de bitreste taarer. Ellers var han ingenlunde vredagtig, han talte heller ikke meget, men naar han sa noget, kom det med en vægt og et eftertryk, der var anlagt paa at saare en eller anden av de tilstedeværende.

Til en begyndelse indlot han sig i samtale med den nye skolemester men denne var ham tydeligvis ingenlunde tilpas. Han forstod ikke et muk av de ting, Henrik var vant til at tale om, og til gjengjæld stod skolemesteren ganske uforstaaende overfor sin principals interesser. De tok derfor snart det rimeligste parti, de tidde bom stille, naar de var sammen.

Følgende morgen begyndte skolen. Steifmanns tre sønner var de første. Men efterhaanden indfandt der sig en snes store kraftige bondegutter og en del smaajenter dannet baktropen. Henrik visste ikke rigtig

hvad han skulde gripe til overfor denne forsamling, hvis mange raa opsyn skræmte ham. Han prøvet sig frem med den vanlige skolemestermetode, lot dem bede, synge, læse og lære katekismus.

Dette gik nu sin ordentlige gang en fjorten dagers tid. Men saa hadde de faat nok. En ramp av en gut prøvet at egle sig ind paa skolemesteren. Henrik brugte samvittighetsfuldt spanskrøret, men med det bedrøvelige resultat, at naar han hadde banket sig træt, storlo eleven mens mesteren graat. Slike scener var Steifmanns store fryd. Saa snart han hørte larm fra skolestuen, aapnet han døren og gottet sig ved synet.

Mer og mer kom Henrik Stillings skole til at minde om en polsk riksdag, hvor enhver gjorde som det ham behaget. Og som nu skolemesteren paa skolen maatte lide den største sjælekval, saa hadde han heller ikke utenfor nogen glad stund. Bøker fandtes omtrent ikke, foruten en stor Baselerbibel, hvis træsnit han studerte om igjen og om igjen. I en hylde paa loftet fandt han ogsaa, foruten et par postiller og salmebøker „Zions lære“ og „Doktor Mels undere“ hvilken boksamling hr. Steifmann formodentlig engang hadde arvet og ikke senere rørt.

I huset forøvrig hadde han ikke en ven. Alle ansaa ham for en dum gutunge, thi han kunde ikke lære at forstaa deres spottende og tvetydige maate at tale paa. Han svarte altid høflig og trohjertig og prøvet at vinde dem ved blidhet og sagtmodighet. Men det var den sikreste vei til at bli alle og enhvers tjener og skopudser.

En gang hændte noget, som nær hadde kostet ham livet. En kold morgen vilde han lægge i ovnen i skolestuen og skulde hente sig noe ved, som laa opstabled

til tørring i et røkkammers over kjøkkenet. Nu stødte tærskeloen til kjøkkenet og fra loen førte en trap op til røkkammeret. Seks arbeidere holdt netop paa at tærse.

Henrik løp da op trappen og aapnet døren, gjennom hvilken røken trak ut som en mørk sky. Han lot døren staa aapen, gjorde et sprang mot veden, grep noen stykker og vilde skynde sig ut, men en av daglønnerne smeldte døren igjen. Dødsangst grep den stakkars skolemester, røken var ved at kvæle ham, han visste ikke, hvor døren var og det svimlet for ham. I denne frygtelige stilling gjorde han i sin fortvilelse et sprang mot væggen, og var saa heldig at træffe døren, hvis hængsler spratt. Henrik styrtet paa hode ned trappen og blev liggende utstrakt sansesløs paa logulvet.

Da han kom til sig selv igjen, saa han sig omringet av tærskerne og hr. Steifmann, der samtlige lo av fuld hals.

„Dette maatte da selve fanden le av,“ undskyldte Steifmann sig.

„Ja,“ svarte Henrik, „han ler sikkert med, fordi han endelig engang har truffet likemænd.“

Dette svar behaget principalen høiligen, og han gjentok tidt og ofte, at dette var de første og sidste kloke ord han nogensinde hadde hørt av skolemesteren. — —

Mens dagerne sneg sig saa bedrøvelig frem for Henrik, oplevet hans far hjemme i Tiefenbach en behagelig tid. Sorgen over Dorthes død var nu stilnet, han mindtes hende med ømhet, men han sørget ikke mere. Det var jo hele 14 aar siden hendes død og han var atter begyndt at færdes mellem menneskernes barn. Dog var hans væsen præget av venlig alvor,

gudsfrygt og retskaffenhet, saa at han var kommet til at ligne far Stilling mere end nogen av hans andre barn.

Imidlertid var Wilhelm begyndt at længes efter selv at være husfar, eie gaard og grund og dyrke jord ved siden av haandverket. Han saa sig derfor om efter en kvinde, der foruten de nødvendige sjæls og legems egenskaper, ogsaa eiet noe gods og guld. En saadan fandt han i Leindorf to timers vei vest for Tiefenbach. Det var en enke paa 28 aar, en anseelig og bra kone, der hadde hat to barn i første egteskap, hvorav kun det ene levet. Denne enke tok med glæde mot Wilhelms frieri, saken blev avgjort og brev avsendt til Henrik i Dorlingen, hvori Wilhelm med alvorlige og kjærlige ord satte sønnen ind i saken og indbød ham til bryllup en nærmere angit dag.

Henrik læste brevet, la det fra sig og stod en stund og summet sig. Et par ganger gik han op og ned i rummet og sa saa til sig selv:

„Min mor er i himlen. Lad da saa længe denne nye indta hendes plass hos mig; engang vil jeg saa allikevel forlate denne mor og opsøke hin. Min far har handlet vel, jeg vil saa godt jeg formaar være god mot denne nye og bli glad i hende, saa vil hun bli glad i mig igjen og det blir til alles glæde.“

Han satte nu hr. Steifmann ind i saken, bad om litt av sin løn og travet hjemover til Tiefenbach. Her blev han mottat med stor fryd, især var Wilhelm glad thi han hadde været i tvil om hvorledes sønnen vilde opta saken. Da han saa gutten komme glad og munter, sprang han op og ropte: „Velkommen Henrik!“

„Goddag min far. Jeg ønsker dig tillykke og glæder mig over at du faar opleve denne trøst.“

De satte sig og tidde litt, for begge parter var paa graaten. Om litt tok Wilhelm lavmælt ordet:

„Du vet kanskje, Henrik, at jeg som enkemand har spart sammen 500 riksdaler. Jeg er nu 40 aar gammel og hadde kanskje endda kunnet spare op en del. Men alt dette gaar du nu glip av, du som ellers skulde været min eneste arving.“

Henrik svarte: „Far jeg kan dø, du kan dø. Det kan hænde, at du kan bli sykelig og trænge pengene selv. Men sig mig en ting. Er min nye mor lik den salig avdøde?“

„Nei Henrik, men det er et bra menneske.“

„Det er godt,“ sa Henrik. Næste dag gik han saa med faren til Leindorf, hvor brudens gaard laa og hvor brylluppet skulde staa. Til Wilhelms glæde, kom Henrik godt ut av det med sin nye mor. Han fortalte nu ogsaa om, hvor ilde det gik ham i Dorlingen. Moren raadet ham til at forbli hjemme med en gang, men Wilhelm sa:

„Vi har i vor slegt altid pleiet at holde ord, gjør andre folk ikke saa, faar de selv staa til ansvar, men du bør holde ut din tid.“

Og dermed blev det. Allerede næste morgen drog Henrik tilbake til Dorlingen igjen. Men derborte var nu vaaronnen begyndt og ingen av eleverne indfandt sig mere. Og da der saaledes heller ikke kunde holdes skole, blev skolemesteren sat til slikt arbeide som ingen anden hadde lyst paa, og han aad i sandhet sit brød surt.

2den paaskedag slog omsider befrielsens time. Han tok avsked med Dorlingen og ankom samme aften til Leindorf, hvor forældrene nu bodde. For saa vidt var han nu atter i sit rette element. Han maatte rigtig-

nok arbeide flittig som skrædder, men fandt dog av og til leilighet til at læse. Første søndag gik han til Zellberg og hentet sig Homer og andre bøker efter sin smak. Disse anbragte han paa en hylde over vinduet, hvor før alskens redskap hadde hat sin plass. Wilhelm var vant til slikt og saa det gjerne, men stedmoren spurte, hvad i al verden han vilde med de mange bøker og rystet paa hode og mente, at det var da en forunderlig fyr. Men Wilhelm smilte paa det Stilling-ske vis og sa: „Gretchen, la ham ifred.“

Efter noen ukers forløp begyndte ogsaa her arbeidet med vaaronnen. Da konen vilde spare leiet hjælp, maatte Wilhelm ta Henrik med ut paa marken. Nu var han rigtignok stor og sterk for sin alder, men ingenlunde vant til haardt legemlig arbeide. Naar han hadde hakket og gravet noen timer, smerttet alle lemmer og han var ved at synke sammen. Wilhelm saa det, men turde ikke si noe, da konen mente gutten nok efterhaaaden vilde vænne sig til det.

Men det blev ikke bedre, men værre, saa at han glædet sig over hver regnveirsdag, der lot ham faa sitte i fred ved skrædderbordet og hvile sine skjælvende lemmer. Han sukket under denne nye prøvelse, gik ogsaa ofte avsides og anropte sin himmelske far om forbarmelse og en ændring i denne tilstand.

Wilhelm led i stilhet med sønnen. Han sukket, naar gutten kom hjem om kvelden med hovne hænder fulde av blemmer og skjælvende av træthet. Begge længtet nu efter en ny skolemesterpost og Henrik slog til med glæde, da Leindorferne tilbød ham posten som skoleholder der i byen.

Han spiste nu middag efter tur hos bønderne, men hver aften efter endt skole, maatte han fremdeles hjelpe

faren med sømmen. Paa det vis fik han aldrig en time tilovers til studierne. Han stjal sig derfor til at læse litt matematik av og til i skoletiden. Wilhelm merket det og foreholdt ham det urigtige i dette, men Henrik svarte:

„Min hele sjæl er rettet mot bøkene, gi mig litt fritid om kvelden, saa skal jeg love ikke at ta bøker med paa skolen.“

Wilhelm svarte: „En maa beklage, at alt det du læser, hverken kan skaffe dig klær eller mat og til alt det som kunde livnære dig, viser du dig lite brugbar.“

Og Henrik var i grunden enig, for han kunde ikke negte for sig selv, at ogsaa skolearbeidet var blit ham til plage, nu han ikke turde ta bøkene med. Han længtet derfor hjemmefra, væk fra farens opsig.

Imidlertid var de gode Leindorfere noksaa fornøiet med sin skolemester. Rigtignok syntes de nok barna burde ha pugget litt mere, men de likte hans væsen overfor dem. Han kom ogsaa godt ut av det med bygdens prest, Dalheim. Henrik undret sig over al maate, da han første gang traf denne fortreffelige mand i hans hjem. Han var en olding paa over otti aar og laa paa en sofa, da Henrik traadte ind.

„Goddag skolemester, ta mig det ikke ilde op, at jeg blir liggende, men jeg er gammel og mine kræfter svigter.“

Henrik blev ved denne hilsen saa fuld av ærefrygt, at hans øine fyldtes med taarer. „Hr. pastor,“ sa han „det er mig eu glæde at arbeide under Deres opsig. Gud give Dem megen glæde og velsignelse i Deres høie alder.“

„Tak skolemester! Jeg er Gudskelov ved slutten av min bane, og jeg glæder mig hjertelig til min store sabbat.“

Henrik gik hjem og tænkte ved sig: „Enten maa hr. Dalheim være en helgen eller hr. Stollbein en Baals profet.“

Saa gik da ogsaa det aar sin gang med skole, haandverk og stjaalne læsestunder. Da kom følgende sommer et brev fra presten Goldmann i Prysingen, der tilbød ham posten der. Denne Goldmann var en fjern slegtning av Wilhelms første kone og Henrik tok straks med glæde imot, pakket sin ransel og drog over fjeldet. Paa det høieste punkt av veien tok han sig en hvil og glædestaarer fylgte hans øine, da han dypt dernede fik øie paa den lille venlige grønne dal, hvor landsbyen laa paa en slette, med de hvite hus overskygget av svære frugttrær. Mitt i byen raket kapellet blaaskifertak op, og bakenfor det hele glitret elven Sal i solskinn.

Heroppe og i denne glade og løftede stemning var det at han for første gang forsøkte at skrive vers. Det lykkedes ganske godt, for han hadde av naturen anlægget. Jeg har lett efter dette digt blandt hans papirer, men ikke kunnet finde det. I denne stund foresatte han sig ogsaa at anvende alvorlig flid og iver paa skolearbeidet og saa i sine fristunder fortsatte de matematiske studier. Da han hadde git sig selv dette løfte, reiste han sig og vandret saa nedover mot Prysingen.

Her fik han anvist bolig hos en rik og fornem men over al maate tyk enke, som kaldte sig fru Schmoll. Hun hadde to ærbare døtre, Maria den ældste var 20 aar, Anna, den yngste, 18. Disse tre bodde sammen i den ædleste harmoni, og da de hadde nok av denne verdens ting, fik de tid tilovers til sang og anden sindets øpmuntring. Henrik var ogsaa glad i adspredelser, men han kunde ikke fatte at mennesker kunde trives

ved en slik uavladelig aandens lediggang. Dog var han meget lykkelig ved deres omgang og fandt hvile og glæde i deres selskap.

Hittil hadde Henrik ikke tænkt meget paa kjærlighet og kvinder. Elskov var i hans øine uadskillelig knyttet til egteskap, det ene uten det andet utænkelig. Og da han nu var sig vel bevisst, at der aldrig kunde bli tale om egteskap mellem ham og noen av frøknerne Schmoll, da det var utænkelig for disse at gifte sig med en skrædder eller skolemester, saa prøvet han at undertrykke den spire til kjærlighet, især til Maria, der vilde blomstre op i hans hjerte. Hvad er det jeg sier! Undertrykke! Hvem formaar vel det av egen kraft? Men Henriks gode engel beskyttet ham mot de pile, der blev utskutt.

Imidlertid saa kanskje de to søstre saken litt anderledes. Skolemesteren behaget dem, hans fyrige og følsomme ungdom bedaaret dem. Thi skjønt Henrik som regel var taus og alvorlig, gaves der dog stunder, da hans sinds lyse glæde sprængte al tvang og da var det godt at være ham nær. Kanskje de færreste forstaar, hvad jeg mener. Fru Schmoll og hendes døtre forstod ham i alle fald ikke, men de følte, at dette var noe nyt, de fik en aneise om hans væsens art. Andre — ganske almindelige folk — kunde sitte og lytte forbauset og uforstaaende. En ropte da: „Paulus du raser!“ En anden sat stum op glante, en tredje mente, at gutten ikke var rigtig klok!

I slike stunder pleiet Anna og Marie at trække sig bort i krokene. Der sat de da ganske stille, lyttende, med øinene stift fæstet paa ham.

Henrik merket det nok og det grep ham svært. De to unge piker var uskyldige og blyge og forstod ikke

sine egne følelser. Imidlertid sat jo ogsaa fru Schmoller der. Hun lekte med sin store snustobaksdaase og kunde ikke bli enig med sig selv, om hvad slags menneske denne skolemesteren egentlig var. God og skikkelig var han utvilsomt og from ogsaa, men da han forstod sig paa alleslags saker undtagen slike, der indbringer penger, sa hun ofte, naar døren lukket sig efter ham:

„Den armingen, hvad skal der vel kunne bli til med ham?“

„Det kan ingen vite,“ mente Marie, „og jeg for min part tror naa, han blir en stor herre i denne verden.“

„Gud give det var saa vel!“ lo moren. — — —

Jeg tør paastaa, at Henrik gjorde sin pligt som skolemester i Prysingen. Han var nu mere moden, hadde faat erfaring og hadde bestemt sat sig fore at bli en god ungdommens leder. Men ulykken var at arbeidet ingenlunde stemte overens med hans naturlige tilbøielighet. Ja, hvis han som skrædder hadde kunnet slippe med de otte timer skolen krævet, saa tror jeg nok han hadde foretrukket haandverket, da det var roligere og ikke saa ansvarsfuldt.

For nu at gjøre arbeidet paa skolen litt morsommere baade for sig selv og barna, fandt han paa forskjellige ting. Han indrettet en slags rangforordning som belønning for større dygtighet og flid. Fandt ogsaa paa alskens kappestrid under læsningen og skrivningen, og da han var en stor elsker av musik, lærte han sig noter og indøvte flerstemmige sange.

Snart fylldes hele Prysingen av sang og nyt liv. Efter aftens gav han barna en ekstra time i sang og naar saa maanens sølv lyste op mellem de svære løv-

trærs skjælvende skygger, drog han i spidsen for sine sangere op til Prysingerhøiden, hvor de leiret sig og lot sangen tone over berg og dal.

Det lokket mand, kone og smaabarn ut av sine hus og de stillet sig lyttende utenfor. Saa talte de gode ord om skolemesteren og gik ind igjen, stængte døren, gav hverandre haanden til godnat og gik tilsengs.

Men skolemesteren gik med sin sangerskare nedover igjen, til haven bak fru Schmolls hus. Der sang de, lavt og mildt: „Den lyse dag forgangen er,“ eller en anden skjøn sang. Men de to unge piker derinde, gik op til sit kammers, hvor de satte sig hen, fortapt i drømmerier. Naar Henrik saa kom for at lægge sig, fandt han dem sittende slik, for aapen dør, hver i sin mørke krok og med lukkede øine. Da skar det ham i hjertet, han grep Marias haand og spurte: „Hvordan har du det Maria?“

Hun sukket dypt, trykket hans haand og sa: „Aa, jeg føler mig saa vel ved den sangen!“

„La os frygte Gud, Maria,“ bad han med usikker stemme „j himlen vil der først tilgavns bli sang.“

Dermed skyndte han sig bort og i seng. Han merket vel hvordan hjertet hamret i brystet, men vilde ikke agte derpaa. Om de unge piker følte sig tilfredsstillet ved slike veksler paa det hinsidige, er ikke godt at si, de har aldrig uttalt sig derom. — — —

Før skoletid om morgenen læste Henrik for sig selv matematik, geografi og historie. Indtil nu kjendte han av verdenshistorien bare kirkens, samt levnetsbeskrivelser av fromme mænd. Av poesi kjendte han de gamle tyske saker, fra „Till Uglespil“ til „Keiser Octavi-

anus“. Disse fortræffelige ting hadde han læst vel de hundrede ganger og længtet efter noget nyt.

Hos presten Goldmann fandt han nu en række poetiske skrifter, hvis virkning paa ham var forunderlig. Det var som om han ante sin egen merkelige livsgang, han begyndte at glæde sig til fremtiden, fattet tillid til et forsyn og besluttet blindt at følge den traad, som det skulde ville gi ham i haanden. Han følte ogsaa en sterk drift til at være ædel i al sin færd, ligervis som heltene i de bøger han læste. Alt hvad han saa, idealiserte han, alt forekom ham skjønt, den ganske jord en himmel. Slette mennesker regnet han til dyrene. En mund, der talte anderledes end hjertet, enhver spot og kaldflir var ham en gru, alle andre svakheter kunde han undskylde.

Efterhaanden blev fru Schmoll bedre og bedre kjendt med ham og i samme mon vokset hendes hengivenhet. Hun beklaget nu dypt, at han var skolemester og skrædder, da begge dele i hendes øine kun daarlig indbragte det daglige brød. Paa sin maate hadde hun vel heri ret, det visste Henrik like saa godt som hun, men det han tok sig fore i sine fristunder, var like saa lite efter hendes smak. Imellem kunde hun for spøk si:

„Enten kommer skolemesteren en dag i sin tid til at tigge for min dør, eller han kommer ridende som en stor herre, for hvem vi maa bøie os.“

Dermed rakte hun ham sin snustobaksdaase, klappet ham paa skulderen og sa: „Ta Dem en pris skolemester, vi to kommer nok til at opleve noe av hvert sammen.“ — — —

Slik gik tiden, indtil Henrik Stillings andet aar som skolemester i Prysingen. Da begyndte de unge mere og mere aapenlyst at røbe sine følelser. Henrik følte nok at han kunde elske dem igjen, men han gøs tilbage for følgerne. Dog kunde han ikke skjule, at han foretrak Maria. Anna saa det og fortvilet. Men hun røbet sig ingenlunde, tidde og gjemte sin sorg. Stilling hadde ikke anelse om hvor ilde det stod til, ellers hadde han nok git nøiere agt paa sin færde.

Men Anna blev mer og mer stille og sørgmodig. Ingen ante, hvad der feilet hende og alle slags for-gjæves forsøk blev gjort for at adsprede hende. Endelig ytret hun en dag selv ønske om at besøke en tante som bodde en times vei fra Prysingen. Hun fik straks lov og en pike fulgte hende helt frem.

Da flere dager gik og Anna ikke kom tilbake, blev hendes mor ængstelig. Hun for sammen, hver gang det gik i en dør og hun ventet hver dag et eller andet ulykkesbud. Da lørdags kvelden kom, bad hun skolemesteren gaa over og hente Anna. Han var straks villig, gjorde sig rede og gik.

Det var nu blit langt ut i oktober. Solen stod lavt paa himlen. Trærne bar vel her og der et gulnet blad, men den kolde østenvind pep mellem bjerkestammerne. Veien bar tilslut over en stor træbar hede-strækning. Her overvældet en følelse av alle tings forkrænkelighet skolemesteren, en dyp sørgmodighet grep ham, en anelse om kommende ulykke.

Slik ankom han til tantens hjem. I det samme han aapnet døren, kom Anna dansende mot ham med oppløst haar og uordentlig paaklædt. Hun neiet dypt for ham og sa:

„Du er gutten min, men du bryr dig ikke om mig.

Bare vent — du skal heller ikke faa noen blomster av mig! Aa jo da — en buket av slike blomster som vokser paa klipper og l revner skal du nok faa.“

Henrik stod stiv av skræk og kunde ikke faa en lyd frem. Tanten tok til graaten, men Anna danset rundt i stuen og sang:

„Es graste ein Schäflein am Felsenstein,
Fand keine süsse Weide.
Der Schäfer ging und pflegte nicht sein,
Das that dem Schäflein so leide.“

To aftener i forveien var hun gaat ganske rolig og fornuftig tilsengs, fortalte tanten, men næste morgen hadde hun været netop slik som Stilling nu fandt hende, og ingen kunde fatte aarsaken til denne ulykkelige tilstand. Den skikkelige kone vilde ikke la dem gaa hjem sammen straks, men bad Henrik bli der natten over, saa kunde de næste morgen gaa hjemover.

Ved aftenbordet sat Anna ganske pent og stille, men spiste lite eller intet.

„Smaker ikke maten dig Anna?“ spurte Henrik.

„Jeg spiser jo, men det bekommer mig ikke vel, jeg har ondt i hjertet.“

Og nu saa hun igjen ganske vild ut.

„Vær nu rolig Anna,“ bad Henrik, „før var du bestandig en blid og rolig pike. Ser du ikke, at din tante graater? Og jeg er ogsaa paa graaten for din skyld. Du har aldrig vært slik før, kan du da ikke være som før?“

Da svarte hun:

„Hør paa mig litt naa. Jeg vil fortælle en historie.

Der var en gang en gammel, gammel kone“ (her reiste Anna sig, krummet ryggen, grep en stok og stavret rundt i stuen) „har du ikke set en slik gammel tiggerkone? Naa — denne konen tigget altsaa og naar hun fik noe, sa hun: „Gud lønne Eder!“ Ikke sandt, det pleier tiggerkoner si, naar man gir dem noe!

Naa — denne tiggerkone kom til en dør og derindenfor stod en venlig ung gut og varmet sig ved ilden. Det var en slik ung mand som — (her pekte hun paa Henrik). Da gutten fik se den gamle, skjælvende konen staa der ved døren, sa han venlig: Kom hit gamlemor og varm dig! Hun kom da nærmere, (her gik Anna tæt hen til Henrik) men for nær ilden. Hendes filler tok fyr og hun merket det ikke. Gutten stod stille og saa til. Han skulde ha slukket, skulde han. Ikke sandt skolemester, han skulde ha slukket ilden?“

Henrik svarte ikke. En sørgelig anelse gjorde ham tung om hjertet. Men Anna vilde ha svar og blev ved: „Ikke sandt, han burde ha slukket? Gi mig et svar, saa skal jeg si: Gud lønne Eder!“

„Jo,“ sa Henrik „det burde han ha gjort. Men naar han nu ikke hadde noe at slukke med?“

Og han reiste sig, hadde ingen ro paa sig, men turde ikke la sig merke med noget.

„Jo,“ graat Anna, „han kunde ha graat alle de taarer han eiet, det vilde ha blit to bækker, som kunde ha slukket branden.“

Nu kom hun tæt hen til Henrik og saa ham ind hans taareblændede øine.

„Jeg skal tørre taarene dine.“

Saa tok hun lommestørklædet sit og tørret hans øine,

satte sig saa stille hen paa plass. Alle taug bedrøvet, litt efter gik hun tilsengs.

Men Henrik fik ikke blund paa sine øine, han trodde hans hjerte maatte briste av medlidenhet. Hvad skulde han gjøre? Hvad bød pligten ham? Hans hjerte smeltet ved tanken paa Anna, men samvittigheten forlangte den strengeste tilbakeholdenhet. Hvilke av de to magter skulde han følge? Hjertet sa: Du kan gjøre hende lykkelig. Men samvittigheten indvendte: Det blir en kortvarig lykke, fulgt av en uoverskuelig elendighet. — Men Gud kunde jo rydde av veien alle hindringer for en varig lykke, — mente hjertet. — Ja vel — indrømmet samvittigheten, men vilde ikke det være at friste Gud og kan man vente, at Han, for et par stakkars jordormers skyld, skulde sætte et saa stort apparat igang?

„Sandt, sandt,“ ropte Henrik, sprat ut av sengen og begyndte at trave op og ned, „jeg vil være venlig mot hende, men taus og tilbakeholden.“

Søndag morgen begav saa skolemesteren sig paa vei hjemover med den arme jomfru. Hun vilde absolut ta hans arm. Henrik saa det nødig, da han vel visste, folk vilde ta ham det meget ilde op, men han overvandt denne frygt og bød hende armen. Da de naadde op paa den før omtalte hedestrækning, slap hun hans arm og begyndte at plukke blomster, ingen friske, men slike som næsten var helt visne og tørre. Og alt imens sang hun den sørgelige, skjønne visen om Faramund, der i vanvid dræper sin elskede, Lore. Og Annas stemme var øm og blid som turtelduens, naar den kurrer mot solnedgang. Jeg skulde ønske, at du som læser dette, kunde ha hørt hende.

Omsider hang hun atter ved hans arm, og de gik videre.

„Graater du Faramund? Men du nænner vel ikke dræpe mig! Aa kald mig Lore, saa skal jeg kalde dig Faramund! vil du?“

„Ja,“ sa Henrik med graaten i halsen, „vær du Lore, Anna, og jeg Faramund. Stakkars Lore, hvad vil vel din mor komme til at si?“

„Aa, jeg skal plukke visne blomster til hende jeg. Men Faramund, du graater jo!“

„Jeg graater over Lore.“

„Lore er en snild pike. Faramund har du nogensinde været i helvede?“

„Derfra bevare mig Gud.“

„Nu grep hun hans høire haand, la den under sit venstre bryst og sa: „Kjender du, hvor det banker derinde? Der er helvede. Derinde hører du hjemme Faramund,“ (og nu skar hun tænder og saa vildt ut) „jo Faramund, du er alt derinde, men som en ond engel,“ (her stanset hun og begyndte at graate) „nei, nei, ikke paa den maaten, ikke paa den maaten!“

Under slike utbrud der skar Henrik som kniver, naadde de hjem. Inde i stuen traf de Maria og moren. Anna kastet sig om dennes hals, kysset hende og sa:

„Aa mor, naa er jeg blit saa snild og god, from som en engel. Men du Maria, du har tat vennen min fra mig du!“

Dermed truet hun ad hende med sin knyttede haand og begyndte at valse rundt i stuen. Fru Schmoll og Maria brast i graat. Henrik fortalte, hvad tanten hadde sagt. Men hans sjæl var nedsunken i dyp kummer, for han forstod jo vel ulykkens aarsak og turde dog ikke la sig merke med dermed for noget menneske.

Men Maria forstod den ogsaa. Hun tok lærdom av

søsterens skjæbne, trak sig mer og mer væk fra Stilling og lyttet fra nu av villigere til de andre unge mænds beilen.

Denne Annas sørgelige tilstand varte flere uker. Imellem var hun ganske vild og rev itu alt som kom hende mellem hænderne. Da maatte man tilkalde skolemesteren. Og straks blev hun som et lam, kaldte ham Faramund og han maatte kalde hende Lore.

Saa blev hun pludselig en dag sig selv igjen, beklaget sin forrige tilstand og var stille og rolig som før. Henrik aandet atter frit og priste sig lykkelig over at være undgaaet to saa farlige klipper.

Han drev fremdeles skolen i samme aand som før, men kunde ikke være blind for den kjendsgjerning, at mange av bygdens folk begyndte at vise et fiendtlig sindelag. Saken var den, at Henrik var av den slags mennesker, som ingsn kan staa likegyldig overfor. Enten maatte man elske ham eller hate ham. De første saa paa hans gode hjerte og bar over med hans mangler. De andre holdt hans godmodighet for dumhet, hans væsen for hykkelsk og hans evner for skryt. Og jo mer han søkte at vinde disse ved sagtmodighet og mildhet, des mindre likte de ham. Tilslut gjorde disse folk ham arbeidet i skolen saa vanskelig, at presten Goldmann selv raadet ham til at trække sig frivillig tilbake og derved redde æren. Den største del av menigheten blev forbauset over dette skritt, men den daarligste del frydet sig. De hadde jo allerede en ny skolemester i kikkerten, en som bedre passet i deres kram.

Fru Schmoll og hendes døtre kunde slet ikke finde sig tilrette ved denne forandring. Den første var begyndt at holde av ham som en søn og døtrenes elskov

var gaat over til et hjertelig venskap. Alle graat derfor, da avskedens time slog. Henrik selv gik om som en søvngjænger. Han lovet snart at komme igjen paa besøk og tumlet saa, halvt sansesløs, nordover, indtil han naadde toppen av aasen. Der satte han sig litt og kastet endnu et blik utover den venlige dal med den kjære lille by.

„Jo“ — tænkte han, „sandelig livet er en pilgrimsfærd. Nu er det tredje gang jeg vender tilbake til skrædderhaandverket. Naar mon det behager Gud at gjøre mig lykkelig? Jeg som dog ikke har andet maal end at bli en retskaffen mand.“

Dermed overgav han sig paa ny i Guds varetægt og vandret med sin bylt paa ryggen, nedover mot Leindorf.

Efter et par timers marsj naadde han sin fars gaard. Da han aapnet døren, hadde farens ansigt et saa bistert uttryk, at det skar ham i hjertet. Moren saa slet ikke paa ham. Omsider tok Vilhelm Stilling ordet:

„Er du nu der igjen, ulyksalige gutunge. Jeg skjønner nok, at jeg har hat for gode tanker om dig. Hvad hjælper naa dine evner dig? Haandverket liker du ikke, men sitter bare der og sukker og sukker og naar du saa endelig faar dig en skolemesterpost, saa gaar ikke det heller! I Zellberg fandt du paa alskens barnagtigheter, i Dorlingen gjorde du dig til alles slave, da det ikke fandtes saft og kraft i dig. Her i Leindorf gik det heller ikke og du maatte søke dig bort fra Prysingen, for i alle fald at redde æren. Hvad vil du naa ta dig fore, om jeg maa spørre! Du faar se at gjøre ordentlig nytte for dig ved skrædderbordet og ute paa markarbeidet, ellers kan vi ikke ha dig her.“

Henrik sukket dypt og svarte:

„Jeg er uskyldig far, men jeg kan ikke forklare mig. Gud i himmelen vet alt. Men forfærdelig vilde det være, om Gud skulde ha nedlagt drifter og længsler i min sjæl, som han ikke vilde tilfredsstille i dette liv.“

Til dette tidde Vilhelm og la stiltiende et stykke arbeide foran ham. Henrik satte sig straks til at sy, og han hadde et saa godt lag med dette, at faren nu begyndte at tro, at Gud nok allikevel hadde bestemt sønnen til skrædder. Men denne forestilling var Henrik saa uutholdelig, at hans hele sjæl oprørtes derimot. Og naar Vilhelm slog paa dette, svarte han:

„Jeg kan ikke faa mig selv til at tro, at Gud skulde ha fordømt hele min tilværelse hernede til et uavbrutt helvede.“

Det var nu høst og markarbeidet i det væsentlige avsluttet. Det blev derfor mest søm, og det var ham bedst saaledes, da hans lemmer bedre kunde utholde det arbeide. Allikevel kunde han ikke værgе sig mot et nyt anfald av dyp sørgmodighet. Han var som i et fremmed land og av alle mennesker forlatt. Og det var det besynderlige ved denne sindslidelse, at han i vakkert solskinsveir følte den sterkeste, mens han i regnveir og storm befandt sig bedre.

Naar faren var i godlag, fortalte Henrik ham om disse stemninger. Da smilte Vilhelm og mente, at slikt var fremmed for Stillingslegten, det hadde han fra sin mor: „Vi Stillinger har altid været godvenner med naturen, det er det samme om den er gul, grøn eller hvit. Det maa jo saa være, tænker vi og slaar os dermed tilro.“

Men din salige mor, hun danset og lekte om vaaren, om sommeren var hun ivrig og glad, men naar høsten kom, begyndte hun at hænge med hodet og det

blev værre og værre indtil ved juletider. Da begyndte hun at haabe igjen og tælle dagene og fra mars av levnet hun op paa ny. Underlige væsener!“

„Ak,“ sukket Henrik sagte for sig, „gid hun hadde levet, hun hadde nok forstaat mig.“

Men i Vilhelm Stillings nye hjem hersket ikke længer den gamle Eberhardtske aand. Henrik frøs i disse omgivelser. Sorg for næring og et bestandig begjær efter mere gods, fylgte det ganske hus og jog de gode aander paa flugt. Henrik sørget over sin svindende ungdom som en brudgom sørger over sin blegnende brud. Men det hjalp jo altsammen ingenting, klage høit turde han ikke — — —

Ved juletider synes dog lykken atter at skulle tilsmile ham. Der kom en kaldelse fra Kleefeld, der hadde den største og bedste skole i hele fyrstendømmet Salen. Henrik takket Gud paa sine knæ og drog avsted. I Kleefeld blev han saa av inspektør Weinholdt indsat i sit embede. Dette skede i aaret 1760, i hans alders tyvende aar. Og nu arbeidet han med en saadan flid og et saadant alvor, at alle hans fiender blev gjort tilskamme.

Ut paa vaarparten stiftet han bekjendtskap med en kollega ved navn Glaser, der bodde $\frac{3}{4}$ times vei fra Kleefeld. Denne mand var av den slags mennesker, der helst tier stille med en betydningsfuld mine og saa handler i det skjulte. De bedste av den slags mennesker er stiltfærdige iagttagere uten større følelse, de sletteste spioner og forrædere.

Glaser var venlig mot Stilling, men ingenlunde fortrolig. Stilling derimot, var begge dele og det behaget

den anden. Han likte nemlig at iagttage andre i fuld belysning, mens han selv holdt sig i skyggen.

For at fængsle Henrik talte han altid om store hemmeligheter han sat inde med. Han forstod, sa han, at beherske magiske kræfter, ja en gang betrodde han Henrik under dypeste taushetsløfte, at han kjendte elementerne til de vises sten. Og Glaser saa ved denne anledning saa hemmelighetsfuld ut, at Henrik trodde ham. Dertil kom ogsaa, at Glaser altid hadde mange penger mellem hænderne, mange flere, end hans stilling med nogen rimelighet kunde tænkes at indbringe.

Henrik glædet sig ved dette bekjendtskap og haapet ved vennens hjælp at kunne bli en adept. Glaser laante ham Basilius Valentinius's skrifter. Han studerte dem grundig og da han bakerst i boken kom til processen ved fremstilling av ungarsk vitriol, blev han som ut av sig selv, for han trodde nu virkelig, at det skulde lykkes ham at fremstille de vises sten. Han grundet en tid over saken; men da faldt det ham ind, at hvis processen var fuldkommen rigtig, saa maatte jo enhver, der hadde læst boken, kunne klare opgaven.

Jeg kan bedyre, at Henriks interesse for alchemien, aldrig direkte hadde fremstillingen av de vises sten som maal. Hadde han løst opgaven, vilde dette nok ha glædet ham, men en grunddrift i hans sjæl, som jeg hittil ikke har nævnt, begynte i disse aar at gjøre sig gjældende, nemlig en uutslukkelig længsel efter at utforske naturens urkræfter.

Dengang visste han ikke hvad navn han skulde gi en slik videnskap, da betegnelsen *philosofi* ikke syntes ham fyldestgjørende. Denne længsel fik han ikke tilfredsstillet, hverken hos Newton eller Leibnitz, men han har tilstaat, at han trodde han var kommet paa det

rette spor, og at han i sin tid vilde offentliggjøre noget derom.

Foreløbig trodde han at alchemien førte til maalet og læste derfor alle denslags skrifter han kunde komme over. Men overalt var der en indvendig røst som spurte:

Hvor er beviset for at dette er sandhet. Den personlige erfaring, det matematiske bevis og bibelen var de tre sandhetskilder han kjendte og ingen av disse kunde gi ham forklaring over alchemien. Derfor lot han da omsider den hele sak falde.

Engang, under et besøk hos vennen Glaser, fandt han denne sittende i skolestuen, hvor han holdt paa at gravere noget, der lignet et signet.

„Hr. kollega, hvad er det De der holder paa med?“

„Aa — jeg stikker bare et signet.“

„La mig faa se det. Aa — det var fine saker!“

„Ja det tilhører ogsaa en adelsmand. Hør Stilling — jeg skulde gjerne ville hjelpe Dem litt til at bli kvit skoleriset og skræddernaalen, men jeg besværges Dem ved den evige Gud, at De ikke forraader mig!“

Henrik gav ham haanden herpaa og Glaser fortsatte:

„Naa — saa hør da min hemmelighet. Jeg kan forvandle kobber til sølv og jeg vil opta' Dem som min kompagnon og gi Dem halvparten av gevinsten. Imidlertid maa De i al hemmelighet reise bort nogen dage og avhænde sølvet til visse folk.“

Henrik blev sittende og tænke over saken. Hele affæren huet ham ikke, ti for det første var det ingenlunde hans længsles maal at tjene mange penger, men at kunne erhverve sig kundskaper og indsigt for derved

at komme til sandhets erkjendelse og kunne tjene Gud og næsten.

Og for det andet, trods hans ringe verdenserfaring, forekom dog tingen ham mistænkelig, for jo nøiere han undersøkte det saakaldte signet, desto mere overbevist blev han om, at det var et myntstempel. Han begyndte derfor at grøsse ved hele saken og søkte anledning til at slippe væk under det paaskud, at han vilde gaa hjem for der at overtænke saken nøiere, før han tok nogen bestemmelse.

Et par dager senere blev der stor opstandelse i bygden. Politiet var kommet en nat for at arrestere skolemester Glaser, men denne var intetsteds at finde. Han var rømt og ingen har siden nogensinde, hverken set, hørt eller spurt til ham.

Men Henrik forfærdedes over den fare han var undsluppet og takket av hjertet Gud som hadde bevaret ham. — — —

Saa levet han da ganske tilfreds videre og trodde forvisst, at hans lidelsers tid nu var omme. Han trodde ikke han hadde nogen fiender i bygden og alt var saa rolig og fredelig.

Men hvilken storm fulgte ikke paa dette vindstille!

Da han nemlig hadde opholdt sig 3 fjerdingaar i Kleefeld og ante fred og ingen fare, fik han en dag en indkaldelsesordre til at møte for konsistoriet kommende tirsdag kl. 9 morgen.

Han undret sig nok over dette, men slog sig tiltaals med at det vel var nogen nye skoleforordninger som var besluttet og som han nu skulde gjøres bekjendt med. Og den fastsatte dag gik han ganske rolig til Salen.

Da han kom ind i konsistorialstuens forværelse, fandt han der to mænd av menigheten, om hvilke han aldrig hadde trodd, at de hadde noe imot ham. Han spurte dem, hvad stod paa, og de svarte, at de nok ogsaa hadde faat indkaldelse, men uten anelse om, hvad det gjaldt.

Nu blev alle tre indkaldt.

Øverst ved vinduet stod et bord, foran hvilket præ-sidenten, en stor retslærd, tronet. Han var liten av vekst med et langt, magert ansigt og forøvrig av en fortræffelig karakter. Ved bordets anden ende sat inspektøren, provst Weinholdt, en svær mand med et fyldig, langt ansigt. Den brede hake hvilte majestætisk paa den fint strøkne og stivede krave. Hans hode var dækket av en særdeles værdig og skjøn paryk og en sort silkekappe hang ham nedover ryggen. Han hadde høit buede bryn og naar han nøiere betragtet et eller andet, trak de nedre øienlaak sig saa langt op, at han maatte blinke. Hans støvler knirket, naar han traadte med dem og han hadde lagt sig til den vane, hvad enten han stod eller sat, vekselvis at træ' paa hælen og taaen, for at faa frembragt denne virkningsfulde knirken.

Men bakenfor et andet og længere bord, sat sekretæren og kek frem over en haug av dokumenter. Henrik stillet sig nederst ved bordet, de to bygdekarer ved væggen, tvers overfor.

Inspektøren rømmet sig, dreiet sig mot de to bonde-mænd og spurte:

„Er han der skolemesteren Deres?“

„Jo hr. provst.“

„Jasaa — saa De er skolemesteren i Kleefeld?“

„Ja,“ sa Henrik Stilling.

„De er en fin fyr, er De. De fortjente, at man pisket Dem ut av bygden!“

„Saa sagte — saa sagte!“ formante præsidenten.

„Hr. præsident, De har ingensomhelst ret til at avbryte mig!“

Derpaa tilkastet han Stilling et ny foragtelig blik og sa haanende:

„Som han staar der, det slette menneske!“

Mændene ved væggen flirte, men Henrik laa det paa tungen at svare: „som Kristus for det høie raad“, han tok sig dog i det, traadte et skritt nærmere og sa:

„Hvad galt har jeg da gjort? Gud er mit vidne, at jeg er uskyldig.“

Inspektøren lo haanlig: „Som om han ikke godt selv visste, hvad galt han hadde bedrevet! Spørg han sin samvittighet!“

„Hr. inspektør, min samvittighet frikjender mig og Han som dømmer retfærdig, gjør det ogsaa. Jeg fatter ikke, hvad der her sigtes til!“

„Ti — ugudelige! — Sig mig kirkeværge, hvad er Eders klage?“

„Hr. provst, vi har idag for 14 dage siden latt den protokollere!“

„Ja, ja det er jo sandt!“

„Og denne protokol,“ sa Stilling, „forlanger jeg at faa se.“

Inspektøren dikterte:

„Skriv sekretær. Idag fremtraadte kirkeværge N. N. fra Kleefeld, samt N. N. indvaaner dersteds mot deres skolemester Henrik Stilling. Klagen blev i forrige møte ført til protokols. Skolemesteren begjærte sig protokollen forelagt, hvilket av gyldig aarsak blev ham negtet.“

Her lot inspektøren sine støvler flere ganger knirke, stemte hænderne i siden og sa:

„Nu kan dere forsvinde,“ — og alle tre gik sin vei. — — —

Gud i sin himmel vet at denne beretning er sand og at den ord til andet virkelig forløp saaledes.

Men Henrik Stilling var som bedøvet, han begrep aldeles intet av hvad der var gaat for sig. Det hele var ham som en ond drøm og han naadde hjem til Kleefeld uten riktig at vite hvorledes.

Saasnart han var fremme, gik han ind i kapellet og begyndte at trække i klokketauget. Dette var en hævdet skik, en maate, hvorpaa man i nødsfald og i overordentlige tilfælde hurtigst mulig kunde kalde menigheten sammen.

Alle mand samlet sig da i største hast paa en slette utenfor kapellet. Henrik gjengav omstændelig den hele scene og nu blev der en god anledning til at iagttå hvilken forskjellig virkning den samme aarsak kan ha paa de forskjellige temperamenter. Somme raste, somme blev grætnende, somme bedrøvet og andre igjen blev i godt humør, satte hatten paa snei og ropte: „Intet fandskap skal faa ta skolemesteren vor fra os.“

Under alt dette hadde et ungt menneske ved navn Rebkopf sneget sig hen i et vertshus, hvor han i al hast satte sammen en art fuldmagt. Med dette papir i næven, viste han sig atter i forsamlingen og ropte:

„Enhver som elsker Gud og vor skolemester kan underskrive dette papir.“

Og dermed underskrev hele flokken, henved hundrede mand og endnu samme dag gik Rebkopf sammen med tyve andre bønder til Salen, hvor inspektøren bodde.

Rebkopf hverken ringte eller banket paa prestegaardens port, men travet like ind med de andre i hælene paa sig. I bislaget støtte de paa gaardsdrengen.

„Hvorhen godtfolk?“ ropte denne, „saa vent da til jeg faar meldt dere!“

Rebkopf svarte: „Gaa du og fyld lommelærken din, vi kan melde os selv.“

Og dermed trampet de 42 føtter opover trappen og like ind i provstens studérkammer. Her sat denne i en lænestol. Han var iført en damaskes slobrok, hadde en bomuldslue paa hodet og bar over skulderen en fin klædeskappe. Han nød netop en kop chokolade. Han forskrækkedes, satte koppen fra sig og ropte:

„Gudbevaremigvel godtfolk, hvad er det dere vil?“

Rebkopf svarte: „Vi kommer her for at faa vite, om vor skolemester er en morder, en horkarl eller en tyv!“

„Bevaremigvel, hvem har sagt saadant?“

„De, Herre, sier det, eller behandler ham, som om han var noget av dette. Enten skal De nu bevise, at han er en misdæder, i hvilket fald vi selv skal avskaffe ham, eller De skal gjøre undskyldning for den skammelige uret han har litt. Se selv herre, her er vor fuldmagt.“

Provsten grep denne og gjorde mine til at ville sønderrive den, men Rebkopf traadte til, tok den fra ham og sa:

„Herre, lad det være. Ved Gud De brænder Deres fingre paa den.“

„Vover han at trodse mig i mit eget hus?“

„Det er som De optar det, herre!“

Provsten fandt det nu raadeligst at stikke pipen i sæk og sa:

„Kjære godtfolk, lar mig om dette, for dere vet ikke, hvilket slet menneske den skolemesteren deres er.“

„Men det er jo netop det, vi vil ha greie paa,“ mente Rebkopf.

„Skrækkelige ting, skrækkelige ting er det jeg har hørt om den fyren.“

„Det kan nok være. Men jeg har ogsaa „hørt“, at hr. skoleinspektøren skal ha været snytefuld sidste gang han holdt katekisation i Kleefeld.“

„Hva'forno! Hvem sier det? Vent — jeg skal lære ham — — —“

„Stop, ta det med ro! Jeg har ogsaa „hørt“ at provsten dømmer efter sladder, saa kan vel jeg det ogsaa.“

„Vent, jeg skal lære ham! — — —“

„Hr. provst, De „lærer“ mig ingenting og hvad den fuldskapshistorie angaar, saa stod jeg ved siden, dengang De blev hjulpet op paa hesten men faldt ned av den igjen paa den anden side. Og hermed erklærer vi i Kleefeldermenighetens navn, at vi ikke lar os berøve vor skolemester, saa længe han ikke er overført noget galt. Og dermed adjø.“

Hvorpaa hele flokken gjorde helt om og travet hjem-over igjen. Men Rebkopf gik hele kvelden omkring i gaterne kremtende og rømmende sig, saa man kunde fornemme det gjennom hele landsbyen.

Imidlertid saa Henrik sig atter anbragt i en labyrint og han hadde paa følelsen, at der nok ikke blev anden ut-vei for ham end at fortrække, i hvilket tilfælde han var ganske paa det rene med, hvad der ventet ham. Det lykkedes ham dog at komme efter hemmeligheten ved den forfølgelse, han var utsat for.

Saken forholdt sig saaledes: Hans forgjænger som skolemester i Kleefeld hadde været en almiudelig avholdt mand i bygden og hadde forlovet sig med en av dens døtre. For at kunne gifte sig, hadde han da søkt om høiere løn og forestillet Keefeldmenigheten, at han var nødt til at søke sig en anden post, hvis dette ikke blev bevilget ham. Han gik nemlig ut fra, at de ikke vilde gi slip paa ham for de faa kronernes skyld.

Men han forregnet sig. De avslog hans andragende, lot ham dra' sin vei og valgte Henrik Stilling i stedet.

Nu kan man jo sætte sig ind i, at kjærestens forældre anvendte al sin kraft og indflydelse paa at styrte Stilling, i hvilken hensigt de hele aaret rundt overvældet provsten med foræringer, saa at denne tilslut bestemte sig til at avsætte Stilling uten lov og dom.

Nogen dager senere fik Henrik bud om at indfinde sig hos præsidenten. Han gik straks derhen, præsidenten bød ham en stol og begyndte saaledes:

„Jeg beklager Dem av hjertet, min ven Stilling og jeg har latt Dem kalde, for at gi Dem det bedste raad jeg kan finde paa.

Jeg har nok hørt at bønderne har sat sammen en fuldmagt for at hjælpe Dem, men den vil ikke være Dem til nogensomhelst nytte. Saken maa nemlig fore i overkonsistoriet og der sitter lutter venner og slegtninger av provsten. De opnaar altsaa ikke andet, end at han vil komme til at forfølge Dem med forøget bitterhet og ende med at faa Dem jaget ut av land og rike. Naar De derfor næste gang indkaldes for konsistoriet, bør De straks forlange Deres avsked.“

Henrik takket for det velmente raad, men indvendte, at dette vilde gaa paa æren løs.

„La mig om det,“ svarte præsidenten. Henrik tak-

ket da, gik hjem igjen og snakket ikke til nogen, om den bestemmelse han hadde tat.

Da nu konsistoriet næste gang samledes, fik Stilling og hans anklagere ny indkaldelse. De kom. Rebkopf indfandt sig ogsaa ukaldet i Salen ja sogar i konsistoriets forværelse.

Henrik Stilling fik først ordet og begyndte saaledes:

„Hr. provst, jeg oppfatter, at man vil gjøre stillingen uutholdelig for mig. Av kjærlighet til freden, begjærer jeg derfor min avsked.“

„Bravo skolemester, den skal han faa og dertil en attest, som har vasket sig!“

„Nei, hr. provst, ingen attest. Dypt i min sjæl staar der skrevet en attest, som hverken døden eller den ytterste dags ild skal kunne utslette og den skal engang skinne mine forfølgere slik i øinene, at det skal blinde dem,“ sa Henrik Stilling med glødende kinder og flammende øine.

Præsidenten smilte opmuntrende til ham, men provsten lot som om han var saa fordypet i læsningen av en protokol, at han hverken saa eller hørte.

Nu vendte præsidenten sig smilende til provsten:

„*Dommen* tilkommer Dem, hr. inspektør, men *ekskutionen* mig! Skriv sekretær:

„Idag fremtraadte skolemesteren i Kleefeld og begjærte, av kjærlighet til freden, sin avsked, hvilken da ogsaa av samme aarsak, indvilgedes ham. Dog under den betingelse, som han maa underskrive, at saasnart han atter skulde kaldes til skolemester, eller man paa andet vis skulde faa bruk for ham, han da skal vise sig villig til paa ny at stille sine herlige evner til fædrelandets tjeneste.“

„Og saa skolemester,“ skyndte provsten sig — „for at De dog skal vite, hvem som her hadde ret, saa minder jeg Dem herved om, at De har forhaanet den hellige nadvær. Sidste gang De indfandt Dem ved Herrens bord, skal De, efter nydelsen av brødet og vinen, ha smilt haanlig.“

Henrik saa provsten ret ind i øinene:

„At jeg skulde ha „smilt“, vet jeg ikke av, men det vet jeg, at „haanlig“ har det ikke været!“

„Man skal aldeles ikke smile under en saa hellig handling.“

Henrik svarte: „Mennesket dømmer efter det ydre, men Gud kjender hjertet. Jeg kan ikke vite, om jeg efterpaa har smilt, men jeg vet vel, hvad profanatio sacrorum er, og det har jeg visst længe.“

Nu befalte præsidenten, at hans anklagere skulde indkaldes. De kom og sekretæren læste protokollen høit for dem. De saa da skamfulde paa hverandre.

„Har dere noget at indvende?“ spurte præsidenten.

Nei — det hadde de da ikke.

„Nu vel,“ fortsatte denne hædersmand, „saa har iallefald jeg det. Hr. provstens sak blir det at stadfæste det nye valg, men min sak er det at paase, at ro og orden overholdes. Av denne grund forbyr jeg dere under en mulkt paa 100 gylden at vælge den forrige skolemester, men der skal ansættes en ny og upartisk mand, for at menigheten atter kan falde tilro.“

Provsten kvak til, saa paa præsidenten og mente at paa det vis kom der aldrig ro i menigheten.

„Hr. provst,“ smilte præsidenten. „dette hører under forum politicum og angaar ikke Dem.“

Imidlertid hadde Rebkopf latt sig melde og han be-

gjærte nu i meningsfællers navn at faa se protokollen. Sekretæren læste høit det for dagen indførte.

Rebkopf saa paa Stilling og spurte:

„Forholder dette sig saaledes.“

Henrik svarte: „Man kan ikke altid gjøre, hvad man tror var bedst, men maa føie sig efter omstændighetene. Jeg takker Dem tusen ganger, retskafne ven, Gud vil lønne Dem.“

Rebkopf taug et øieblik og sa saa:

„Men saa nedlægger jeg i mine meningsfællers navn en protest mot valg av forrige skolemester og begjærer denne protest ført til protokols.“

„Vel,“ sa præsidenten, „det skal ske. Jeg har netop mot en mulkt av 100 gylden forbudt hans valg.“

Hermed var saken avsluttet og samtlige blev hjemsendt.

Henrik tok en hjertelig avsked med sine Kleefeldere. Men før han begav sig hjemover til sin far, hilste han paa pastor Goldmann, for hvem han beklaget sin skjæbne. Denne hørte fuld av deltagelse paa ham og beholdt ham hos sig natten over. Om aftenen sat de da sammen og raadslog om, hvad Henrik Stilling nu skulde gripe til. Hr. Goldmann forstod godt, at der hjemme hos hans far ikke ventet ham nogen lykke, men da han selv ikke hadde noget bedre at foreslaa, sendte han Henrik med en anbefalingskrivelse til sin søn, den unge hr. Goldmann, der var dommer i den lille by, Rothhagen, en dags tur fra Salen.

Dermed blev det da og trøstet og glad drog Henrik næste dag avsted. Det var en raa og kold morgen, men han var langt gladere tilsinds, end om han i det skjønneste vaarveir hadde maattet ta veien mot Lein-

dorf til sin far. Han følte i sit indre en saadan fred og ro og en saadan tillid til menneskehetens far, at hjertet var fyldt av lov og pris, skjønt veien var tung og sølet og regnveiret gjorde ham vaat til skindet.

Træt og vaat ankom han klokken syv om kvelden til Rothhagen, blev vist hen til dommer Goldmann og lot sig melde. Hr. Goldmann kom løpende ned trappen:

„Ey velkommen fætter Stilling, velkommen i mit hus.“ Han førte ham derpaa ovenpaa, hvor ogsaa fruene tok venlig imot ham og skaffet ham rent tøy. Saa gikk man tilbords og Henrik maatte berette hele sin historie. Da han var færdig, tidde Goldmann først litt, derpaa begyndte han saaledes:

„Stilling, der maa være noget i Deres væsen som mishager folk, anderledes lar Deres bestandige uheld sig ikke forklare. Hvis De nu slaar Dem ned her hos mig nogen dager, vil jeg sikkert komme efter, hvori det ligger og saa skal jeg gjøre Dem opmerksom paa tingen og De maa se at gjøre en forandring.“

Henrik smilte:

„Det vilde glæde mig, om De vilde gjøre mig opmerksom paa mine feil, men jeg tror nok, jeg selv har god greie paa, hvori det stikker. Saken er nemlig den, at mit arbeid ikke er det kald, jeg er født til. Jeg gjør alt med motvilje og av den grund følger ingen velsignelse med.“

Goldmann rystet paa hodet.

„Saa—aa! Og hvad skulde De saa være født til? Jeg tror romanlæsning har fordreiet hode paa Dem. De lykkelige hændelser, som digteren paadutter sine helte, sætter sig fast i hode og hjerte og opvækker længsel efter lignende vidunderlige forandringer i ens eget liv.“

Henrik Stilling tidde en stund og saa ned for sig. Omsider saa han sin slegtning ret ind i øinene og sa med eftertryk:

„Nei, det forholder sig ikke saaledes. Jeg har aldrig følt nogensomhelst lyst til at opleve romantiske ting. Det er noget andet, kjære slegtning. Jeg har lyst til videnskaben. Hvis jeg hadde en virksomhet, der lot mig tjene mit brød ved aandsarbeide, vilde min længsel være stillet.“

Goldmann indvendte:

„Men undersøk nu engang ganske upartisk, om ikke denne drift er forbundet med begjær efter berømmelse og ære. Nærer De ikke skjønne drømme om fine klær og statelig bolig, om folk, der tar hatten dypt av for Dem og om at bli Deres slegts stolthet og overhode?“

„Jo,“ svarte Henrik trohjertig, „det drømmer jeg nok om og det volder mig mangen behagelig stund.“

„Ser De det,“ sa Goldmann, „men er det ogsaa Deres alvorlige hensigt og maal at bli en retskaffen mand og tjene Gud og mennesker? Svar mig nu ganske opriktig!“

„Aa ja, ja!“ svarte Henrik, „det er dog vel egentlig polarstjernen, mot hvilken min aand efter megen omflakken, retter sig som en magnetnaal.“

„Vel, fætter. Og nu skal jeg efter dette stille Dem Deres nativitet og den tror jeg skal være ganske paa-lidelig. Hør paa mig! Der gives intet som er Gud vederstyggeligere end den forfængelige stolthet hos os, der ønsker at se medmennesker, der ofte er meget bedre end vi selv, stillet dypt under os. Det er den fordærvede menneskenatur. Men Gud elsker den mand som arbeider i det stille og skjulte for sine medmennesker.“

skers vel og ikke tar hensyn til menneskenes ros. En slik en trækker Han ved sin gode ledelse, frem, selv mot vedkommendes egen vilje og sætter ham høit tilveirs. Og der sitter den retskafne mand uten fare for at bli styrtet. Og da ophøielsens byrde trykker ham, hovmoder han sig aldrig, men ser i alle mennesker sine likemænd.

Ser De fætter — det er den sande, ædle, forbedrede eller gjenfødte menneskenatur.

Og nu vil jeg spaa, hvorledes det vil komme til at gaa Dem. Gjennem en lang og tung prøvetid, vil Gud søke at rense Dem for alle forfængelige ønsker. Lykkes dette, saa vil De, efter mange og vanskelige aar, bli en lykkelig og stor mand og et fortræffelig Guds redskap.

Men har De ikke den tilstrækkelige taalmodighet, vil det nok kanskje kunne lykkes Dem forholdsvis snart at svinge Dem op til en høi stilling, men hvorfra faldet ogsaa vil bli saa tungt, at det vil gi gjenlyd viden om.“

Henrik Stilling visste ikke, om han drømte eller om han var vaaken. Det var jo ganske og aldeles som om Goldmann hadde kunnet læse i hans sjæl. Han følte helt ind i sit hjertes inderste sandheten av det sagte og sa med foldede hænder og i den største bevægelse:

„Hr. fætter — dette er sandt. Jeg føler, at netop slik vil det gaa.“

Goldmann smilte:

„Forresten fætter, er moralprækener ikke en døit værdt. Hvis lidenskapen spiller ind med, avgjør aldrig forstanden vore handlinger, for da vil hjertet altid finde et skalkeskjul, hvorfra det kan overbevise os om at

sort er hvitt. Den som ikke kommer saa langt, at hjertet med sterk lidenskap elsker Gud, ham hjelper al moraliseren ikke et gran. Det er ene og alene kjærligheten til Gud, der gjør os sterke nok til at handle moralsk.“

Ved at høre disse ord, kunde Henrik ikke holde sine taarer tilbake. Det blev ham med ett saa let om hjertet, at han ikke kunde utsige det.

„Aa hr. fætter,“ svarte han, „hvor sandt er ikke dette! Hvorfra skal jeg faa kraft til at motarbeide mit vanvittige hovmod? Om kort tid er jeg død og borte, hvad hjelper det mig da, at jeg har været en stor og fornem mand i denne verden. Ja sandt er det — mit hjerte er det svakeste i verden! Altid paa nyt tror jeg, at det er min alvorlige hensigt at bruke mine evner til at tjene Gud og medmennesker, men egentlig talt er det ikke saa. Jeg vil gjerne bli en stor mand, gjerne kravle høit tilveirs, — for saa at falde desto dypere. Aa hvorfra skal jeg faa kraft til at overvinde mig selv!“

Nu kunde ikke Goldmann holde sig længer, han faldt Henrik om halsen og sa:

„Fat mot, fætter! Dette ærlige hjerte vil Gud ikke slippe. Han vil være Dem en far. Kraft opnaar man kun ved øvelse. Smeden kan som ingenting dreie en centner jern i alle retninger med hammeren sin, hvilket vilde være en umulighet for os to. Og saaledes kan det menneske, som er øvet ved prøvelser, overvinde langt mere end det forvænte menneskebarn, der har hængt i sin mors skjorter og ingen erfaringer gjort. Fat mot, fatter, glæd Dem, naar prøvelserne kommer og tænk Dem, at De ligger ved Guds universitet og at Han vil gjøre noget ut av Dem.“

Næste morgen drog saa Henrik Stilling trøstet og styrket hjemover igjen. Avskeden fra Goldmann kostet ham mange taarer. Han trodde, at det var det mest retskafne menneske, han nogensinde var støtt paa, og jeg for min part tror Henrik hadde ret heri.

Paa veien hjem foresatte han sig nu at forbli rolig ved skrædderhaandverket og ikke lenger nære forfængelige haap. Men de stunder han fik tilovers, vilde han anvende til studier.

Men ak — da han nærmet sig Leindorf, sænket melankolien sig atter over ham som en tæt og graa sky. Han frygtet ogsaa farens bebreidelser og traadte derfor meget nedslaat ind ad stuedøren.

Vilhelm Stilling sat og sydde sammen med en lærling. Henrik hilste og satte sig ned i taushet. Vilhelm tidde ogsaa en stund, endelig la han fingerbøllet væk, slog armene overkors og tok saaledes ordet:

„Henrik, jeg vet alt som er vederfaret dig i Klee-feld. Jeg vil ingen bebreidelser gjøre dig, men det indser jeg jo nu klart, at det ingenlunde er Guds vilje, at du skal være skolemester. Slaa dig nu tiltaals som skrædder og arbeid med lyst. Du vil nok altid kunne faa en liten stund tilovers, som du da kan anvende til dine øvrige saker.“

Henrik ærgret sig over sit oprørske hjerte og prøvet at styrke sig i sine gode forsætter. Og han svarte sin far saaledes:

„Ja, du har kanskje, ret far. Jeg vil be Gud forandre mit sindelag.“

Og dermed satte han sig hen til bordet og begyndte at sy. Dette skedde 14 dager efter michaelis, aaret 1760, i hans alders enogtyvende aar. — — —

Hadde nu Henrik faat lov til at bli ved sømmen,

vilde han ha kunnet slaa sig tiltaals og fundet sig tilrette. Men faren satte ham til at tærskes. Hele vinteren igjennem maatte han op kl. 2 om natten og ut paa den kolde laaven for at tærskes. Pleilen var ham en pine. Hans hænder blev fulde av blemmer og hans lemmer skalv av træthet og smerte. Men det hjalp allsammen ingenting. Muligens vilde nok faren gjerne ha forbarmet sig over ham, men han turde ikke for sin kone.

Dertil kom ogsaa den omstændighet, at Henrik aldrig hadde kunnet klare sig med sin løn som skolemester. En saadan var dengang i de egne overordentlig liten — 25 daler aaret var topløn og saa maten da, paa omgang hos bønderne. For at kunne klare sig, maatte derfor hver skolemester ogsaa drive et haandverk i sine fristunder. Men nu var saken den, at Henrik hadde brukt sine ledige stunder til læsning og han hadde desuten ogsaa av og til kjøpt en bok eller andet som passet i hans kram. Han var derfor bestandig i pengeforlegenhet og hans klær var slette og daarlige, saa at han saa ut som en, der gjerne vil, men ikke kan.

Vilhelm Stilling var av natur sparsommelig, hans kone endda mere. Dertil fik de en række barn tæt paa hverandre, saa at faren hadde møie nok med at ernære sine. Han syntes derfor, at Henrik nu maatte kunne greie sine egne fornødenheter. Men da det nu bare gik saa som saa hermed, blev den brave mand bedrøvet og begyndte at ængstes for, at sønnen kanskje naar alt kom til alt, ikke dudde noget. Han begyndte derfor at tale haardt til ham og tvang ham til alskens strengt arbeide.

Dette var det tyngste og haardeste støt for Henrik.

Dette manglet bare. Han indsaa, at han ikke i længden vilde kunne holde det ut. Han fik en rædsel for sin fars hus og søkte arbeide hos andre mestre. Og dette saa faren ogsaa helst.

Dog var der ogsaa imellem lysere stunder. Onkelen — Johan — blev forfremmet paa grund av sin duelighet i mekanik og geometri og sin troskap mot fædrelandet. Av den grund overlot han nu sin bror landmaaleriet, som Vilhelm ogsaa forstod tilbunds. Paa den slags arbeide tok han altid Henrik med sig og sligt var netop efter dennes smak, da levet han som i sit rette element og faren glædet sig over, at sønnen viste en bedre indsigt i tingen end han selv. Slike utflugter gav da ogsaa anledning til mange slags samtaler om fremtidsplaner mellem disse to. Men det blev altid bare dermed.

Henrik merket, at hans daarlige klær vakte opsigt blandt folk og at man dømte ham derefter og holdt ham for en uduelig tosk. Det voldte ham ulidelig pine. Han elsket selv i høieste grad en ren, anstændig paa-klædning, men hans far syntes ikke han hadde raad til at hjelpe ham til en saadan.

Disse landmaalerture var desværre bare faa og kortvarige. Saasnt de var hjemme igjen, begyndte den gamle elendighet paa ny. Henrik søkte saa atter ut til fremmede mestre, men lønnen strakte bare til mat og tak over hodet, til klær blev der intet tilovers.

Slik kom han en dag hjem efter at ha arbeidet en tid i en nærliggende landsby. Han skulde bare hente noget, ante fred og ingen fare og traadte freidig ind i stuen. Men aldrig saa snart fik faren øie paa ham, før han sprang op, faldt over ham og vilde kaste ham i gulvet. Men Henrik grep faren oven over begge armene,

holdt ham som i en skruestikke og saa ham ind i øinene med et blik, som Vilhelm ikke kunde utholde. Han prøvet at rive sig løs, men kunde ikke, sønnens armer og hænder var faste som staal og holdt krampagtig fast.

„Far,“ sa Henrik, lavt og blidt, „dit blod flyter i mine aarer, og en andens som ikke er mere. Driv mig ikke til det ytterste. Jeg ærer dig, jeg elsker dig — men —“ her slap han faren, sprang hen til vinduet og skrek ut: „Jeg kunde skrike saa at jordkulens akse vaklet og stjernerne skalv!“

Saa snudde han sig atter mot faren og spurte rolig: „Far, hvad er det naa for noget galt jeg har gjort.“

Vilhelm holdt hulkende hænderne for ansigtet, men Henrik gik hen i en krok i huset og graat høit.

Tidlig næste morgen pakket han sammen en klæsbylt og sa til faren:

„Jeg vil reise ut av landet som haandverkssvend, la mig dra' min vei med fred“ — og han kunde ikke holde taarerne tilbake.

„Nei,“ sa Vilhelm, „jeg vil ikke la dig fare,“ og han graat til Henrik lovet al bli der. Dette var i aaret 1761.

Kort tid efter kom han i arbeide hos en mester i Florenburg. Derfra gik han saa en søndag til Tiefenbach for at besøke sin bedstemor. Han fandt hende sittende paa sin vante plads bak ovnen. Hun var helt blind nu og kunde ikke se ham, men kjendte ham paa stemmen.

„Henrik,“ sa hun, „kom og sæt dig her ved siden av mig.“

Henrik saa gjorde. „Jeg har hørt,“ vedblev hun,

„at din far er haard mot dig. Er det din stedmors skyld?“

„Nei,“ sa Henrik, „det er ikke hendes skyld, men mine sørgelige omstændigheters.“

„Hør,“ sa den gamle Margrethe, „det er dunkelt om mig, men i mit indre er det desto lysere. Jeg vet, at det vil gaa dig som den fødende kvinde. Under store smerter vil det som bor i dig bryte sig vei. Din salige bedstefar forutsaa det altsammen. Jeg glemmer det aldrig. En aften laa vi i sengen og kunde ikke faa sove. Da snakket vi om barna vore og ogsaa om dig, for du er som min søn og jeg har opfostret dig. „Ja, Margrethe,“ sa saa din bedstefar, „naar jeg bare kunde faa opleve at se, hvad det blev av den gutten! Vilhelm vil nok komme til at gjennomgaa litt av hvert. Saa streng som han nu er i sin kristendom, vil han ikke kunne bli ved. Han vil nok altid være en from og hæderlig mand, men han vil komme til at gjøre erfaringer, for han er svært glad i at spare og har lyst til gods og guld. Han kommer nok til at gifte sig igjen, og da vil hans vanføre ben ikke kunne slaa følge med hodet.

Men gutten, gutten! Han tragter ikke efter gods og guld, men efter bøker, og dem kan man i bondestanden ikke leve av. Hvordan de to skal kunne trække sammen, det skjønner jeg ikke.

Men gutten vil tilslut vinde frem, — det kan ikke feile. Naar jeg laver en øks, er det for at hugge med den og vor Herre Gud former et menneske slik som han har bruk for ham.“ —

For Henrik var det som om han hadde sittet i en dunkel helligdom og hørt et orakel. Det var ham som

om han henrykkedes i aanden og fra det ukjendte dyp hørte sin bedstefars røst:

„Henrik, vær frimodig, dine fædres Gud vil være med dig.“ — — —

Endnu et og andet talte han med bedstemoren om. Hun formante ham til at vise sig taalmodig og storsindet. Han lovet det under taarer og tok avsked.

Da han traadte ut av husdøren, laa den gamle bygd for ham i klar høstsol. Og da det endnu var tidlig paa dagen, bestemte han sig til at ta veien til Florenburg over Gillerskogen forbi slotsruinerne. Deroppe var nu mange av murene styrtet i grus, alt var forandret, kun den vilde rosenbusk blomstret som før. Henrik kravlet op paa den øverste murspids og saa utover den egn, som hadde været skuepladsen for hans barn- dom og første ungdom. Der henne snodde sig veien fra Tiefenbach til Zellberg og i hans erindring dukket de op paa ny alle de herlige morgenvandringer dit- hen. Mot nord hævet sig en blaalig aasryg — der var det Dorlingen maatte ligge. Og nu mindtes han alle de scener han der hadde oplevet, hændelsen paa røkkam- meret og alt det andet han hadde maattet gaa igjen- nem. Mot vest skimtet han Leindorfs græsmarker og grøsset ved mindet. Mot syd hævet sig Prysingerfjeldene med hedestrækningen, hvor Anna hadde sunget sin sang. Litt længer vestover bredte Kleefelderbygden sig og med ett stod hele hans korte og møisommelige liv klart for ham! Han sank i knæ og under strømmende taa- rer bad han til den almægtige om naade og forbar- melse!

Saa reiste han sig styrket, satte sig under torne- busken, tok en liten tavle op av lommen og lot stem- ningen utløse sig i vers, indtil solens rand skalv over

aasryggen og et koldt gufs fik ham til at fare sammen, stikke tavlen i lommen og ile hjemover.

Han er heller aldrig siden kommet tilbake til det sted. — — —

Henrik hadde endnu arbeide for en fjorten dagers tid hos sin mester. Han følte i denne tid en bedrøvelse, der var blandet med sød vemod. Kilden til denne eiendommelige stemning har jeg ikke kunnet opspore, dog tror jeg nok at aanden i dette hus bidrog sit. Der hersket nemlig slik en rolig harmoni, hvad en vilde, vilde ogsaa altid den anden.

Men efter en tids forløp sendte pastor Stollbein bud til den skræddermester, hvor Henrik arbeidet og bad om at faa tale med den unge Stilling. Henrik gik straks hen og fandt Stollbein sittende i sin lænestol og skrivende. Henrik stillet sig op ved døren og med hatten under armen.

„Naa Stilling, hvordan gaar det?“ spurte presten.

„Det gaar mig ilde hr. pastor, ganske som Noas due, der ikke fandt nogen gren at sitte paa.“

„Saa søk tilbake til arken!“

„Men jeg kan ikke finde døren!“

Stollbein lo hjertelig: „Det kan nok være det ja. De øg Deres hele slegt tok mig det ilde op, at jeg sa til Deres onkel Simon: La gutten bli ved naalen! Men jeg har nok ogsaa hørt, hvordan det er gaat. Og nu da De har flakset vidt omkring og ikke kan finde noen dør, kommer De til mig, for at faa hjelp.“

„Aa hr. pastor, kunde De saa sandt hjelpe mig nu, saa skulde jeg elske Dem som en engel, sendt fra Gud til min redning.“

„Ja Stilling, der byr sig netop nu en slik anledning

for Dem, som jeg længe har ventet paa. Jeg hadde nemlig mine hensigter, da jeg drev paa, at De skulde lære latin og hvorfor jeg ogsaa holdt paa, at De skulde arbeide som skrædder, da det var gaat galt for Dem i Zellberg. Hadde De lydt mig dengang, saa hadde De nu hat gode klær paa kroppen og penger mellem hænderne. Og hvad hadde vel den ventetid skadet Dem? De har endnu tid nok for Dem til at bli lykkelig.

Og hør nu her. Bestyrerposten ved den herværende latinskole er blit ledig, den skal De overta'. De har tilstrækkelig gode evner til at indhente det, De endnu mangler i sprog og andre videnskaper.“

Henrik Stillings hjerte videt sig ut, han følte sig som en, for hvem fængselsporten aapnes. Han kunde ikke finde ord nok til at takke Stollbein, skjønt jeg ikke kan negte, at han maatte undertvinge en viss gysen ved tanken paa atter at skulle være skolemester.

Imidlertid fortsatte hr. Stollbein:

„Men en vanskelighet maa løses, den herværende magistrat maa vindes for Dem. I al hemmelighet har jeg allerede en tid arbeidet for saken og fundet stemning for Dem. Men De vet jo selv, hvordan forholdene her er. Saa snart jeg begynner at virke for en nyttig sak, blir jeg straks motarbeidet, netop fordi jeg er presten. Derfor 'maa vi gaa listelig tilverks og se tiden an, hvordan tingene utvikler sig. Bliv De imidlertid rolig ved haandverket, indtil jeg sender Dem bud og nærmere besked.“

Henrik erklærte sig i alle dele villig og vendte tilbake til sit verksted.

Indunder jul hadde Wilhelm Stilling svært mange bestillinger og han tok derfor sønnen hjem tilhjelp. Og som de nu en dag som vanlig sat sammen og sydde,

gik døren op for en fornem Florenburger, hr. Keylhof. Men i Henriks hjerte blomstret en rose op, han ante en lykkelig vending.

Denne Keylhof var presten Stollbeins værste fiende. Man hadde sporet en hemmelig agitation for Stillings valg og det var netop efter Keylhofs sind, da han mente at være viss paa, at presten Stollbein av alle kræfter vilde motsætte sig en slik ordning. For at faa saken drevet igjennem foreslog Keylhof nu Wilhelm Stilling, at hans søn allerede fra nytaar av skulde slaa sig ned hos Keylhof, for at gi dennes barn undervisning i latin. Utvilsomt vilde da efterhaanden ogsaa de andre Florenburgere sende ham sine barn og saken vilde gaa i orden av sig selv, selv om presten satte sig paa bækbenene.

Henrik frydet sig over den gode gjænge saken syntes at være kommen i, dog turde han intet røbe om Stollbeins standpunkt, for at Keylhof ikke da straks skulde forandre sind.

Nu trodde baade Wilhelm Stilling og hans søn, at prøvelsernes tid var omme, thi det var en anset stilling han nu kunde vente sig og saa pas avlønnet, at han kunde leve av den, selv om han giftet sig.

Selv stedmoderen glædet sig med dem, thi hun holdt virkelig av Henrik, skjønt hun ikke forstod ham og altid hadde en mistanke om, at hans arbeide ikke var værd den maten han spiste, end si da klær og sko. Hvad det sidste punkt angik kunde forresten risikoen ikke være saa stor, for han hadde bare saavidt han kunde dække sin nøkenhet.

Ved nytaarstid 1762 drog da Henrik efter avtale til Florenburg og begyndte i dommer Keylhofs hus sin undervisning i latin. Efter et par dages forløp fik han saa hemmelig bud fra præsten Stollbein om at indfinde

sig i prestegaarden, men ikke la nogen anden faa nys om det.

Det gik for sig en aften i skumringen. Pastoren glædet sig hjertelig over at saken hadde tat en saa gunstig vending.

„Pas nu bare paa,“ sa han til Henrik, „en dag maa de indfinde sig her hos mig for at faa min indvilligelse til indsættelsen av ny bestyrer og da nu disse folk altid har dumme streker fore, saa er de ogsaa vant til at jeg altid motarbeider dem. Aa, hvor vil de ikke nu komme til at utspekulere spidsfindige stiklerier!

Men naar de saa erfarer, at jeg for en gangs skyld er enig med dem, vil de sikkerlig angre, at de har valgt Dem, men da er det forsent. Imidlertid skal De holde Dem ganske i ro og arbeide flittig og bra, saa skal nok alt gaa godt.“ — — — —

I den tid som nu fulgte, begyndte Florenburgerne at komme sammen hos Keylhof efter aftens, for at raadslaa om, hvordan saken bedst skulde fremmes for at man i alle tilfælder kunde staa rustet overfor presten. Stilling hørte paa det altsammen og maatte ofte fjerne sig for ikke at briste i latter.

Blandt dem som indfandt sig hos Keylhof om kvelderne, var en besynderlig mand, en franskmand ved navn Gayet. Da ingen visste, hvorfra han egentlig stammet eller om han var lutheraner eller reformert eller hvorfor han om sommeren brugte uldne vinterstrømper knappet paa siderne, ei heller hvorfra han fik sine penger, visste da heller ingen, hvilket parti han tilhørte.

Henrik hadde allerede i skoledagene lært denne merkelige mand at kjende. Gayet kunde ikke like

hverdagsmennesker. De folk han vilde omgaaes, maatte være besjælet av en trang til at komme til sandhets erkjendelse. Traf han paa et menneske av dette slag, blev han aapen og fortrolig. Og da nu slike folk ingenlunde vokste paa træer i Florenburg, saa fandt han sin moro i at holde dem alle for nar.

Henrik derimot hadde fundet naade for hans øine og han kom ofte opom Keylhofs for at slaa en passiar av med skolemesteren. Denne aften var Gayet ogsaa tilstede under raadslagningen, som han i al hemmelighet hadde sin store moro av. Og som nu de seks-syv borgere av Florenburg en tid lang med megen alvor hadde diskutert saken, tok Gayet ordet saaledes:

„Hør naboer, jeg maa fortælle dere noget. I de dager, da jeg for viden om, kom jeg ogsaa engang til kongeriket Sibiens hovedstad, Amugi. Kongen der var netop død, og der skulde vælges en ny. Men visse omstændigheter maatte tages i betragtning. Siberien hadde nemlig i umindelige tider ligget i strid med nabostaten og det av den eiendommelige aarsak, at Siberierne hadde lange, opretstaaende ører, mens disse hos nabostatens befolkning hang nedover mot skuldrene. Og begge parter paastod, at Adam hadde hat ører som dem.

Naa — under mit ophold der, hadde Siberierne en fortræffelig tronprætendent, en mand, der udmerket sig mere ved sin karakter og sine evner end ved rettroenhet. Men en større vanskelighet laa i det faktum, at han rigtignok hadde lange, korrekt opstaaende ører, men tillige ogsaa langt nedhængende øreflipper, saa at han saa at si altsaa bar kappen paa begge skuldre. Dette var nu vistnok for mange en alvorlig anstøtssten, men han blev dog allikevel valgt.

Og nu besluttet riksrådet, at kongen i spidsen for den korrekt utseende langørede armé skulde begynde krig med nabostaten. Men med hvilket uanet resultat! —

Begge konger gik hinanden venlig imøte, gav hinanden haanden og kaldte hverandre brødre. Efter dette havde man intet andet at gjøre end straks at avsætte kongen med de tvetydige ører, skjære disse av ham og la ham løpe.“

Det blev stilt en stund. Da tok borgermester Schultetus sin langpipe ut av munden og sa:

„Den Gayet har dog faret vidt omkring i denne verden!“

„Javel,“ indrømmet en anden, „men jeg for min del tror naa at han har os tilbedste, og at hans mening er den, at vi allesammen er noen æsler.“

Men dommer Keylhof lo, blunket til hr. Gayet og hvisket ham i øret: „Disse dumrianer forstaar ikke at De har ment pastoren og hans konsistorium!“

Henrik som kunde geografi og som i det hele hadde oppfattet fabelen riktig, lo hjertelig men sa ingenting. Gayet derimot hvisket tilbake i Keylhofs øre: „De har, halvt om halvt, gjettet rigtig!“ — — —

Da saa Florenburgerautoriteterne omsider trodde sig sikre paa, at saken var kommet i god gjænge, sendte de en deputation til presten med dommer Keylhof som ordfører. Henrik ventet imidlertid utaalmodig paa utfaldet, om hvilket han i sin tid fik en beretning gjengit ord til andet.

Hr. Keylhof hadde først hat ordet: „Hr. Pastor, vi har utset os en skolemester i latin, hvilket vi idag kommer for at underrette Dem om.“

„Men har dere ikke da først undersøkt, om jeg vil ha den dere har utsøkt dere?“

„Derom spørres der aldeles ikke, barna er vore, skolen er vor og skolemesteren ogsaa.“

„Men hvem av dere er saa hjemme i latinen, at han kan bedømme om skolemesteren ogsaa duer til sit embede?“

„Aa vi har folk til det ogsaa.“

„Men loven sier, at det er mig som skal eksaminere og i tilfælde indsætte eders rektor. Har dere ikke opfattet saa meget? Forøvrig har ogsaa jeg paa min side utsøkt mig en duelig mand til denne post, den bekjendte skolemester Henrik Stilling.“ —

Keylhof og hans folk saa paa hverandre, men Stollbein smilte triumferende. Slik stod man tause en stund og ingen mælte ett ord.

Omsider tok Keylhof sig sammen og sa: „Nu vel, saa er vi altsaa enige.“

„Ja dommer Stivnakke, vi er altsaa endelig engang av samme mening. Bring hit eders skolemester, saa skal jeg stadfæste hans valg og indsætte ham i embedet.“

„Nei, saa langt er vi endnu ikke, hr. pastor. Vi maa ha et eget skolehus til ham og skille den latinske skole ut fra den tyske.“

(De to skoler hadde hidtil altid været forenet, de to skolemestere delte lønnen og den latinske lærer overtok timer for den tyske.)

„Gud forlate mig min synd,“ ropte præsten, „nu saar jo djævelen atter sin sæd. Hvad skal da eders rektor leve av?“

„Det blir vor sak og ikke Deres.“

„Dommer Keylhof — De er en stor tosk, ja et makeløs fæ! Se bare at pil' Dem hjemover!“

„Hvad! — — I — I — skjælder mig ut?“

„Gaa — nar som De er! Saa sandt jeg er pastor her, eders Stilling skal dere ikke faa.“

Og dermed gik presten Stollbein ind paa sit kontor og smeldte døren i efter sig. — — —

Endnu før dommeren var rullet hjem igjen, fik Henrik bud om at indfinde sig i prestegaarden. Han gik straks og glædet sig alt paa forhaand til sin indsettelse som rektor. Men hvor forskrækket blev han ikke, da pastor Stollbein mottok ham saaledes:

„Stilling, det blir ikke noe av det hele. Hvis De ikke vil forkomme i sult og elendighet, saa indlat Dem ikke videre med Florenburgerne.“ — Og derpaa gav presten ham en beretning om det forefaldne og Henrik tok en vemodig avsked med ham.

„Tap ikke modet,“ trøstet hr. Stollbein, „Gud vil nok i sin tid velsigne Dem og gjøre Dem lykkelig. Bliv nu ved med haandverket, indtil De paa anden vis kan skaffe Dem et anstændig utkomme.“

Imidlertid var Florenburgerne blit fornærmet paa Henrik, fordi han, efter deres mening, hadde pleiet underhandlinger med presten bak deres ryg. De brød sig derfor ikke mere om at faa ham til rektor, men valgte en anden og hr. Stollbein lot dem for en gangs skyld faa sin vilje. De skaffet sin rektor eget hus til skolen, men da de manglet penger til driften, bestemte de, at hver av skolens 60 elever skulde betale 4 riksdaler om aaret i skolepenger. Men den brave skolemand fik det første kvartal sine 60 daler, det andet 40, tredje kvartal atter 40 og det fjerde kvartal bare 5 riksdaler, saa at han trods alt sit slit og stræv døde i sult og elendighet mens kone og barn maatte gripe til tiggerstaven. — — —

Efter disse begivenheter trak pastor Stollbein sig mere og mere tilbake fra det offentlige liv. Han begyndte at bli stille og grep ikke længer som før ind i begivenheternes gang, men innskrænket sig til med vanlig troskap at forvalte de nødvendige embedsaffærer.

Den hovedfeil, som saa ofte hadde fristet ham til overilede handlinger, var familiestolthet. Hans kone hadde nemlig fornemme slegtninger og overfor disse vilde han jo gjerne gjøre sig gjældende som den formaende mand. Han var desuten ogsaa av natur magtkjær og ærgjerrig. Men bortset herfra, var han ikke bare en lærd men ogsaa godhjertet mand. Ingen fattig gik nogensinde hans dør forbi, han gav saa længe han hadde noe og hjalp de nødlidende saa langt han rak.

Men ganske uforsonlig viste han sig overfor enhver av ringe stand, der gjorde mine til at ville ansees som hans likemand. Av netop denne grund var han altid paa vagt overfor en mand som Johan Stilling. Han lot ham alltid føle, hvor han stammet fra og hvis Johan ikke, som den kloke mand han var, alltid hadde holdt sig av veien, vilde der sikkert nok være kommet til haarde sammenstøt.

Og dog er pastor Stollbeins liv et eksempel paa, at hjertens godhet og retskaffenhet med tiden kan forandre et meneske til det bedre. Saaledes samlede engang ved en senere leilighet en hel del anseete mænd sig i embeds medfør hos Johan Stilling. Stollbein var iblandt disse, likesaa dommer Keylhof og andre fremmelige Florenburgere.

Johan Stilling gik presten imøte, tok hans haand og bragte ham tilsæte ved sin høire side. Presten var da under hele møtet over al maate venlig og ved maaltidets slut, reiste han sig og bad om ordet:

„Mine herrer og venner!

Jeg er nu gammel og føler, at mine kræfter hurtig svinder. Det er nu sidste gang jeg er sammen med dere alle, for jeg kommer ikke mere paa disse kanter. Skulde der nu findes nogen blandt dere, som føler sig fornærmet av mig og derfor bærer nag til mig, saa ber jeg av hjertet vedkommende om tilgivelse.“

Alle tilstedeværende saa paa hverandre og tidde. Men dette kunde Johan Stilling ikke utholde:

„Hr. pastor,“ grep han ordet, „Deres ord skjærer mig i hjertet. Vi er alle mennesker og feiler alle. Jeg for min del skylder Dem uendelig meget. De har lært mig vor religions grundsandheter og kanske har jeg ofte git Dem anledning til forargelse. Jeg bør alt-saa være den første, som av hjertens grund ber Dem om forladelse for de ganger jeg har fornærmet Dem.“

Over disse ord blev nu Stollbein saa rørt, at taa-terne randt nedover hans kinder. Han reiste sig, omfavnet Stilling og sa:

„Det er nok mig, som ofte har fornærmet Dem. Jeg beklager det av hjertet, for vi er brødre.“

„Nej,“ mente Stilling, „De er min far. Giv mig Deres velsignelse!“

Stollbein holdt ham fremdeles omslynget og sa: „De være da velsignet — De selv og Deres slægt for den gamle mands skyld, der saa ofte var min stolthet og glæde.“

Dette optrin var likesaa uventet som gripende og de fleste tilstedeværende graat, Stollbein og Stilling mest. Nu reiste presten sig fra sin plads og gik nedover mot dommer Keylhof og de andre Florenburgere og sa smilende:

„Skulde ikke ogsaa vi paa denne regnskapens dag gjøre op vort mellemværende.“

Keylhof svarte:

Vi bærer ikke nag til Dem.“

„Vel,“ sa Stollbein, „men det, det nu er tale om er, at jeg herved høitidelig ber enhver av dere om tilgivelse for de ganger, jeg kan ha fornærmet dere.“

„Vi tilgiver Dem gjerne hr. pastor,“ svarte Keylhof, „men dette maa De gjenta fra prækestolen!“

Stollbein blev flammende rød men betvang sig og indtok atter taus sin plads ved Johan Stillings side. Men denne drev forargelsen blodet til hodet:

„Hr. dommer,“ begyndte han, „naar De viser en slik tankemaate, er De ikke værd at Gud tilgir Dem Deres synder. Kristus byder os at vise et kjærlig og forsonlig sind. Han vil la Dem gjengjælde for Deres stivsind og trods.“

Hr. Stollbein avsluttet denne scene med følgende ord:

„Det skal allikevel ske. Jeg vil offentlig fra talerstolen be min hele menighet om tilgivelse og jeg spaar, at der efter mig skal komme en prest, som vil minde, hvad dere har forskyldt mot mig.“ — — —

Og begge dele gik bokstavelig i opfyldelse. Kort tid efter dette, sov hr. Stollbein hen i fred og blev begravet ved sin hustrus side i Florenburgs kirke. I levende liv blev han frygtet og hatet, men efter sin død begrædt, elsket og æret! — — —

Henrik forblev efter den oprindelige avtale hos dommer Keylhof til henimot paasketider. Men han merket godt, at han ikke længer var velset.

En tidlig morgenstund betænkte han da, liggende i

sengen, sine omstændigheter. At vende tilbage til sin fars hus, var ham en skrækkelig tanke, thi det tunge jordarbeide vilde i længden gjøre det av med ham. Under enhver omstændighet vilde han der hjemme ikke kunne fortjene mer end til føden, da faren tok det han ellers maatte kunne fortjene, som avbetaling paa tidligere forskud. At faa tjent sig op til nye klær, var altsaa ikke at tænke paa, og de han nu gik med, var omtrent ganske utslitt. At ta arbeide hos andre mestre i omegnen hadde han ingen lyst til og det vilde heller ikke ha hjulpet ham stort, thi med en halv gylden i ukeløn vilde ikke en aarsindtægt række til nye klær.

Han blev som rasende ved disse fortvilede tanker, sprang ut av sengen og ropte:

„Almægtige Gud, hvad skal jeg da gjøre?“

Og i det samme var det som om en stemme i hans indre svarte: „Gaa ut fra dit land og din fars hus og drag til et land, som jeg vil vise dig!“

Han følte en dyp og rolig tilfredsstillelse og besluttet straks at følge stemmen. Dette skedde lørdag før paaske.

Samme dag besøkte han sin far. Denne brave mand hadde faat en beretning om sønnens oplevelser og hadde av den grund indfundet sig i Florenburg. Begge trak sig tilbake til et avsides beliggende kammers, hvor da Wilhelm først tok ordet:

„Henrik, jeg er kommet for at raadslaa med dig, da jeg nok indser, at du er ganske uskyldig i dette nye uheld. Gud har visselig ikke bestemt dig til skolemester. Du er en flink haandverker, men dermed kan du ikke livnære dig og at bo hjemme hos mig, passer dig ikke. Du skyr jo mit hus, og det kan jeg egentlig ikke undres over, jeg er ikke istand til at gi dig en

rimelig løn og har selv ondt for at ernære kone og barn.

Hvad mener du naa selv? Har du tænkt over hvad du naa vil gjøre?”

„Ja far, det har jeg grundet over i alle de senere aar, men først i morges er jeg blit klar over, hvad det blir til. Jeg maa drage ut blandt fremmede og se til at komme efter, hvad Gud kan ha fore med mig.“

„Da min søn, er vi av samme mening. Naar vi tænker fornuftig over saken, saa finder vi, at alle dine oplevelser driver dig mot denne avgjørelse at drage ut fra dit fædreland. Og hvad kunde du vel her hjemme ha ventet dig? Din onkel har selv barn og de vil han rimeligvis prøve at anbringe, før han kan tænke paa at hjælpe dig. Og imens gaar tiden!

Men Henrlk — naar jeg mindes din barndom og de forhaabninger vi knyttet til din fremtid, og saa betænker, at du naa maa forlate os saaledes — aa — da er al glæde forbi for mig! Du, som i alle dele er saa lik min far!“

Wilhelm kunde ikke fortsætte, han gjemte ansigtet i sine hænder, krummet sig sammen og graat høit. Henrik blev som ute av sig selv ved dette syn, men da tok faren sig sammen, reiste sig, trykket sønnens haand og sa:

„Henrik, sig ikke farvel til nogen. Gaa, naar din himmelske far gir dig et vink. Hans hellige engle vil ledsage dig hvor du gaar. Skriv mig til, hvordan det gaar dig.“

Og dermed ilte han paa dør. — — —

Henrik tok sig sammen, anbefalte sig i Guds varetægt og fattet nyt mot. Han var sig fuldt bevisst, at han ingen anden hadde at støtte sig til, intet baand

bandt ham længer heller og med utaalmodighet avventet han anden paaskedag, som var den dag han hadde fastsat til sit opbrudd. Han nævnte ikke til noget menneske, hvad han hadde fore, besøkte heller ingen, men holdt sig til huset.

Dog en avskedstur ut paa kirkegaarden maatte han unde sig. Han gik dithen i maaneskin paaskeaften, opsøkte sin mors grav og bedstefarens, sat en liten stund ved hver og tænkte med vemod, at hadde disse to levet, vilde vel mangt og meget ha stillet sig anderledes for ham.

2den paaskedags morgen, den 2den april, 1762 gjorde han op sit regnskap med dommer Keylhof. Han hadde da vel fire riksdaler tilgode. Disse penger stak han til sig gik saa op paa sit rum og pakket i en rygsæk sine tre lappede skjorter (den fjerde bar han paa sig) et par gamle strømper, en sovekappe, saks og fingerbøl. Iførte sig dernæst sine velbørstede klær, der bestod av et par middelmaadige sko, sorte uldstrømper, lærbenklær, sort klædes vest og en nogenlunde god frak av tarvelig klæde, samt en stor hat efter datidens mote. Saa kjæmmet han sit glatte, brune haar, tok en lang knortekjæp i haanden og vandret til Salen. Her skaffet han sig reisepas og drog saa ut gjennom den nordvestlige port.

Han fulgte landeveien uten at vite, hvor det bar hen og naadde samme aften en liten landsby ved grænsen av fyrstendømmet Salen. Her tok han ind i et vertshus og skrev derfra et brev til sin far, i hvilket han tok en kjærlig avsked med ham og lovet at skrive igjen saa snart han var kommet til ro et eller andet sted.

Næste morgen anbefalte han sig i Guds varetægt

og tok staven i haand. Det var saa taaket, at han ikke kunde se et skridt foran sig. Han naadde snart ind paa en korsvei og valgte at følge den bredeste, men da taaken om litt lettet og solen brøt igjennem, opdaget han til sin forskrækkelse, at veien førte østover, altsaa tilbake igjen. Han snudde og fandt kort efter ut paa den store landevei, der i løpet av en times tid bragte ham op paa en aasryg. Her satte han sig og saa mot sydvest. Der blaante i det fjerne, Giller, Geissenberg og andre kjendte og kjære fjeld. Under dyp bevægelse tok Henrik tavlen frem og gav sine følelser uttryk i skjønne og vemodsfulte vers. —

Da han saa reiste sig og raskt vandret nedover dalen, mens fædrelandet svandt av syne bak ham, følte han sig pludselig helt glad tilsinds. De baand, som hadde bundet ham, og det tryk som hadde hvilt paa ham og ængstet ham, det var nu altsammen som strøket av ham, han aandet frit ut og følte sig saa let om hjertet.

Da han henved middagstid var naadd over aasen laa med ett den herlige by Schønenthal for ham nede i bunden av en paradisiske dal. Snart var han indenfor byporten og drev undrende gate op og gate ned frydende sig over de prægtige hus. Men hvad skulde han nu egentlig selv gripe til? Halvt om halvt hadde han bestemt sig til at søke arbeide paa et skrædderverksted, da han netop passerte et saadant og opdaget at svendene sat og sydde med korslagte ben oppaa et bord. Dette avskrækket ham ganske, for han hadde aldrig sydd anderledes end sittende paa en stol ved et bord.

Som han da drev slik ubestemt om i gaterne, fik han øie paa en hest, der bar en kløvsadel og en bondemand

som stod ved siden av og fæstnet remmen. Da dette menneske hadde et ærlig ansigt, gik Henrik nærmere, ga' sig i snak med manden og erfor at han var fra Schauberg og nu skulde hjemover.

Da mindtes Henrik, at den unge Stollbein, Florenburgerprovstens søn var prest dersteds og han bestemte sig derfor til at slaa følge med bonden, der var en skikkelig fyr, som uten vederlag la Stilling bylt paa kløven.

Hos Stollbein fik Stilling en god mottagelse. Dog raadet denne ham til foreløbig at bli ved sit haandverk, indtil han paa det vis, hadde faat litt penger mellem hænderne. Han sendte ogsaa bud til en skræddersvend og forhørte sig om der skulde være noe arbeide at faa. Jo da — mester Nagel var i forlegenhet for arbeids-hjælp.

Stollbein lot da sin tjenestepike vise Stilling vei til mester Nagel, hvor han ogsaa straks blev antat. Og da Henrik denne aften gik tilsengs, maatte han ret betænke tingenes gang og den himmelske fars forsorg. Uten noen fast plan var han dradd ut fra sin fars hus og sine fædres land og allerede nu, den anden dags aften, var han vel forsørget. Nu indsaa han ogsaa, hvor megen sandhet der laa i hans fars ord: „Et haandverk er en kostelig Guds gave og har en gylden grund.“

Tidlig næste morgen alt, sat han ved skrædderbor-det. Mester Nagel hadde ikke andre svende men hans kone, to døtre og to smaagutter hjalp til med sømmen. Henriks duellighet vandt ham straks mesterens gunst og hans trohjertige venlighet kvindernes og barnas til-lid, saa at han alt efter tre dagers forløp var ganske som hjemme der.

Den første søndag eftermiddag anvendte han til at skrive brev hjem til faren, til onkel Johan og andre gode venner, da han kunde tænke sig, at de var i stor ængstelse for hans skjæbne. Han fik snart svar, der formante ham til ærlighet og til at sky tvilsomme folk.

Ved gudstjenesten om søndagene gik han altid op paa galleriet og satte sig ved siden av organisten og da denne var ældgammel og ikke meget duelig i sit kald, overlot han med glæde Henrik sin plads ved orgelet. Kirkefolket merket nok, at der var kommet en anden kraft over spillet, og snart rygtedes det over hele byen at dette skyldtes mester Nagels nye svend. Og naar nu fornemme folk saasom kjøbmænd, embedsmænd eller sogar lærde herrer, hadde et eller andet erind hos skrædderen, indlot de sig paa grund av orgelspillet gjerne i snak med svenden. Nu hadde Henrik for vane at blande latinske brokker i sin tale, især overfor folk om hvem han formodet, at de kjendte sproget. Dette satte nu de lærde herrer i stor forundring for der hadde aldrig før været nogen skrædder i Schauberg, der kunde latin. Alle slags mennesker kom derfor nu for at tale med ham og Henrik var saaledes rigtig i sit ess, for stille og tungsindig var han kun der, hvor ingen kjendte ham eller holdt av ham.

Hos Nagels var han nu mere som søn i huset end som svend. Den bedste stund i uken var søndag eftermiddag. Da begav alle husets folk sig op til et kamers i øverste etage og hvorfra man hadde den prægtigste utsigt. Her læste saa Henrik høit av en bok som fru Nagel hadde faat i arv. Det var en gammel foliant med mange træsnit. Titelbladet manglet, men den handlet om Nederlændernes frihetskamp. Herunder forholdt Henrik sig som en professor under forelæs-

ninger, han avvekslende læste høit, forklarte eller fortalte ett og andet og tilhørerne var lutter øre.

Henimot aften pleiet han at gaa en tur med mesteren rundt byen. Og en slik vandring bød paa den skjønneste utsigt, da byen laa paa en høide, bare fem timers vei fra Rhinen. Mot vest saa man denne majestætiske elv, farvet av den nedgaaende sol, haste mot Nederlandene og rundt om i det bølgede landskap laa utallige blomstrende bondegaarde og prægtige rikmands-slotter tittet frem mellem svære løvtrær. Paa slike vandringer blev samtalerne mellem mester og svend meget fortrolige og Henrik gik nu like saa lykkelig i seng som i fordums tid i Zellberg. — — —

Slik forløp 13 uker og jeg kan med sandhet si, at Henrik i denne tid hverken skammet sig ved haandverket eller ønsket nogen forandring i sin stilling. En søndag eftermiddag, det var i juli maaned, gik han alene gjennom Schaubergs gater. Solen skinnet behagelig, men himlen var her og der dækket av lette skyer. Henrik gik bare og drev, han anstillet ingen filosofiske betragtninger, ei heller hadde han noget betydningsfuldt i tankerne. Da ser han tilfældigvis op og faar øie paa en let hvit sky, der langsomt drev hen over hans hode. Med ett gjennembævedes hans sjæl av en ukjendt kraft og skjønt han skalv over hele kroppen, følte han en uutsigelig lyksalighet og hadde vanskelig for at avholde sig fra at synke i knæ.

Fra denne stund av var han gjennomtrængt av en uimotstaaelig længsel efter at leve og dø til Guds ære og sine medmenneskers vel og hans kjærlighet var saa stor, at han med glæde vilde ha ofret livet, om det var blit krævet. Han sluttet paa stedet en pakt med Gud, at han herefter helt og fullstændig vilde overlate

sig Hans ledelse og ikke mere nære forfængelige ønsker, men, hvis det saaledes behagede Gud, leve og dø som haandverker og være tilfreds dermed.

Henrik gik bent hjem, men fortalte ingen, hvad der var hændt ham, kun talte han mindre og veiet sine ord mere end før, hvad der ikke gjorde ham mindre agtet og avholdt. Hvad jeg her har fortalt, er den skjære sandhet. Jeg overlater kritikken til skjønaander, filosofer og psykologer, jeg for min part vet vel, hvad der omvender og helt forandrer et menneske.

Tre uker senere gik Henrik en søndag eftermiddag i kirke. Efter gudstjenesten faldt det ham ind, at han dog vilde besøke stedets skolemester, ja han undret sig over at dette ikke var skedd for længe siden. Men nu gav han sig altsaa straks paa vei og blev vel mottatt av skolemesteren, der var en bra mand av megen anseelse. De drak te sammen og røkte en pipe tobak.

I samtalens løp spurte skolemesteren om Stilling ikke skulde ha lyst paa en god post? Og straks brændte Henrik av lyst — jo da, det hadde han rigtignok!

„For egentlig,“ sa skolemesteren, „kommer De idag som kaldet. Jeg har nemlig netop faat brev fra en fornem kjøbmand, der ber mig skaffe ham en dygtig huslærer. Jeg tænkte ikke paa Dem i denne forbindelse, før De kom, men nu falder det mig ind, at De netop er den rette mand og at De uten tvil faar posten, hvis De selv vil.“

Henrik jublet indvendig og følte sig atter straks viss paa, at nu slog befrielsens time. Han svarte derfor, at det var hans ønske at kunne tjene Gud og næsten med de gaver han hadde faat og at han grep denne anledning med begge hænder. Skolemesteren sa da, at

han skulde skrive til hr. Hochberg og saa vilde der nok snart komme bud efter Stilling.

Og nu var det atter som om jorden brændte under Henrik, saa utaalmodig var han efter at komme avsted. Dog negter jeg ikke, at der ogsaa hævet sig en sagte, advarende røst i hans indre. Men han agtet ikke derpaa, lysten var for sterk, han kunde ikke motstaa. Da passet det ham bedre at lytte til en anden røst, der meget forstandigere utla tingen saaledes:

„Skulde det vel være Guds vilje, at du skulde grave dit pund ned i jorden og bli ved din naal alle dine dager! Ingenlunde! Du maa og bør gripe den første givne leilighet til at nytte dine gaver, la endelig ikke hine hypokondriske tanker forvirre dig.“

Den første røst prøvet nu at indvende: „Hvor ofte har du ikke forsøkt at nytte dit pund som ungdommens lærer og med hvilket resultat!“

„Aa“ — mente den anden — „det har hittil bare været prøvelser, hvorved du skulde lutres og dygiiggjøres til en større gjerning.“

Og denne anden røst gav Henrik sit udelte bifald, saa at hin første tidde bom stille.

Alt følgende søndag kom der bud fra hr. Hochberg for at hente Henrik Stilling. Alle graat ved avskeden, men i ham selv jublet det. En halv times vandring og de var fremme. Hr. Hochbergs hus laa ikke langt fra landeveien ved en bæk i en liten dalsænkning. Da de traadte ind i huset, kom fru Hochberg dem imøte. Det var en prægtig klædt og særdeles statelig dame. Hun hilste venlig paa Henrik og førte ham ind i en pragtfuldt møbleret og vakkert tapetsert stue. Nu viste ogsaa barna sig — to smaagutter og en liten sirlig smaapike. Gutterne var klædd par husarmanér i skar-

lagenrøde klædesklær, men den lille pike ganske som en prinsesse.

De hilste sin lærer efter alle kunstens regler og nærmet sig for at kysse hans haand. Slikt var noget nyt for den skikkelige Henrik og han visste hverken hvad han for anledningen skulde si eller gjøre, men rakte i sin forlegenhet haandflaten frem, som barna da fik stræv med at snu om.

Men se — nu hadde da Henrik Stilling lært, hvordan man opfører sig ved en slik anledning!

Hr. Hochberg var i kirke sammen med sin gamle svigerfar. Fruen forsvandt ogsaa og Henrik befandt sig altsaa alene i stuen. Han kunde jo da si sig selv, at der nok manglet ham to væsentlige ting som huslærer hos Hochbergs. For det første fine manéerer, ti skjønt han hadde faat en anstændig opdragelse, hadde han dog hittil aldrig lært at bukke. Hjemme i Salen var det bare at si goddag og trykke i næven. Hvad tiltaleformen angik, saa hadde han altid talt sin hjemstavnsdialekt og den høfligste tiltale hadde været det lille ord „De“.

For det andet var hans klær gammeldagse, ikke engang av fint stof, men simple og dertil slitte. Han hadde rigtignok tjent sammen otte gulden hos mester Nagel, men hvad forslog vel det i en slik nød! For to gulden hadde han kjøpt sig nye sko, for to en ny hat, for andre to en ny skjorte og de sidste to hadde han endnu urørt i lommen. Nu forstod han, at han daglig vilde komme til at skamme sig over sine klær. Imidlertid bestemte han sig til at lægge megen vegt paa at lære sig fine manéerer og at prøve paa at vinde sit herskap ved trofast flid, duelighet og god opførsel,

saa vilde de kanske efterhaanden hjælpe ham ut av hans forlegenhet.

Ved middagstid indfandt omsider hr. Hochberg sig. Denne herre forenet i sin person den høieste grad av værdighet og anstand. En staselig mand var det, høi av vekst og noget svær. Han hadde et eplerundt ansigt med brunlig hud, kulsorte øine og tykke læper og bare han aapnet munden for at snakke, saa man to rækker skinnende hvite tænder. Han gik og stod som en fuldkommen kavalér og det virkede ingenlunde tillært men alt faldt ham naturlig.

Med det samme han traadte ind i stuen, tilkastet han Stilling et blik ovenfra, nedad, saaledes som store fyrster har for skik. Dette blik trængte Henrik gennem marg og ben og han følte sig ved denne leilighet mere hjælpesløs forlegen end da han ni aar senere stod foran en av Tysklands første regjerende konger. Det var vel ogsaa samme forhold mellem hans verdenserfaring dengang og nu som mellem hin Hochberg og denne fortræffelige fyrste.

Efter dette majestætiske blik, nikket hr. Hochberg og uttalte:

„Serviteur Monsieur!“

Henrik fattet sig hurtig, bukket som han bedst kunde og svarte:

„Deres tjener, hr. principal!“

Naar jeg skal si sandheten, saa hadde han en hel time forberedt sig paa denne kompliment, men da han ikke hadde kunnet gjøre sig nogen forestilling om, hvad hr. Hochberg dernæst kunde komme til at si, var det ogsaa nu slut med hans belevenhet.

Hr. Hochberg drev et par ganger op og ned i stuen, stanset op foran Henrik og spurte:

„Er De bestemt paa at tiltræde pladsen som præceptor her hos mig?“

Jo, det var han.

„Kan De fremmede sprog?“

„Latin saa temmelig godt.“

„Bon monsieur! De behøver ikke foreløbig undervise i latin, det væsentligste blir for det første ortografien. Kan De undervise i regning?“

„Jeg har undervist i geometri og forstaar ogsaa noe av solurkunsten og matematik.“

„Eh bien! Det er bra, det convenerer mig. Jeg gir Dem, foruten kost og logi, 25 gylden om aaret.“

Henrik Stilling syntes jo dette var noget snaut og svarte derfor:

„Jeg er tilfreds med, hvad De bestemmer og haaber at De vil gi mig den løn jeg fortjener.“

„Oui, Deres conduite vil determinere, hvordan jeg i den henseende skal forholde mig.“

Og saa gik man tilbords. Men ak, nu opdaget Henrik Stilling hvor meget han endnu hadde at lære, før han paa en dannet maate kunde faa bibragt maven det nødvendige kvantum mat og drikke. Dog følte han ved alle disse vanskeligheter en hemmelig glæde over at han nu omsider var krøpet ut av støvet og kunde bevæge sig i de fornemme cirkler som han saa længe hadde drømt om og længtet efter.

Han la fra nu av nøie merke til alt som hører til gode manérer, ja naar ingen saa ham, øvet han sig oppe paa kammerset i at bukke dypt og med anstand likesom han i det hele ansaa denne post som en skole i anstand og fin levemaate.

Allerede næste dag begyndte undervisningen. Den gik bedre end han hadde ventet, for barna var velop-

dragne og viste ham tillid. Saaledes forløp noen uker ganske behagelig, uten at Henrik savnet andet end bedre klær. Men netop dette punkt var det, som blev aarsaken til at alt efterhaanden tok en bedrøvelig vending.

Saken var den, at Hochberg og hans frue hadde trodd, at huslæreren vilde faa sin kuffert med klær sendende efter sig fra Schauberg. Men da dette ikke skedde, maatte de gaa ut fra, at han ikke eiet andet end hvad han stod og gik i, og de begyndte da at se ned paa ham og miste tilliden til ham. De blev nu særdeles forsigtige med hensyn til laasing og nøkler og viste ham paa mange maater, at de holdt ham for en vagabond.

Denne mistillid var utaalelig for Henrik og det er heller ikke godt at forstaa hvordan de kunde være kommet til at mistænke ham for at ville stjele. Kanske har der været en eller anden utro blandt tjenerne, der hadde forstaaet av skyve mistanken over paa ham for at redde sig selv. Og det værste var, at dette aldrig kom saa tydelig frem, at Henrik kunde faa anledning til at renvaske sig ved et opgjør.

Ogsaa ellers blev hans stilling mere og mere vanskelig. Klokken syv om morgenen blev der drukket kaffe og straks efter begyndte undervisningen, der foregik i et lite kammers, ti fot langt og fire fot bredt. Der maatte de saa opholde sig til middag klokken ett. Straks efter denne maatte de ind i skolestuen igjen. Klokken fire blev der drukket te. Ikke før var nu denne svælget, saa het det igjen: „Nu barn — i skole!“ og der maatte de holde det gaaende til klokken ni, da der blev spist aftens og umiddelbart derefter gik man tilsengs.

Paa denne maate hadde ikke Henrik et øieblik av dagen tilovers for sig selv, uten hver søndag, men paa grund av mangelen paa anstændige klær, kunde han ikke vise sig utenfor huset, end sige i kirken. Og saaledes var virkelig et trehodet uhyre sluppet løs paa Henrik Stilling: Ytterste fattigdom, et uavladelig fængselsophold og for det tredje den utaalelige mistillid og derav følgende foragt for hans person.

Henimot Martini begyndte han at vækkes op av den sløvhetsstilstand han var sunket ned i og saa nu med aapne øine og den dypeste melankoll fremtiden imøte. Han ropte til Gud — men uten følelse av at bli hørt, ja, hvad der var det værste av alt — det var som om Gud var veget fra ham og naar han bad med læberne, var det som om hjertet ikke fulgte med. En saadan kval hadde han hittil hverken selv kjendt eller overhodet hørt tale om. Og dertil kom saa den ting, at han ikke hadde en levende sjæl for hvem han kunde uttale sig.

I begyndelsen trodde han, at han ikke længe vilde være istand til at utholde en saadan tilstand. Men dagerne gik og uker og maaneder og det blev bare værre og værre. Hverken hans herskap eller andre mennesker paa stedet, tok nu ringeste notis av ham, men lot som om han var luft, skjønt de ikke hadde noget at si paa hans undervisning.

Eftersom julen nærmet sig, blev hans tilstand ganske skrækkelig. Hele dagen igjennem var han inde-sluttet og likesom lammet, men saa snart han klokken ti om kvelden kom op paa sit rum, begyndte taarerne at strømme. Da skalv han og var saa fuld av angst som en forbryder, der skal rettes, ja hele sengen rystet

under hans helvedesangst, indtil han av pur utmattelse faldt i søvn.

En lykke for ham var det jo, at han i det hele kunde sove, men naar han saa vaaknet, og solen skinnet ind paa hans seng, la dagens byrde sig atter over ham og han reiste sig sløv og likesom lamslaat. Selve solen i sin herlighed forekom ham som den guddommeliges vredesøie, der truet ham med flammende lyn og torden. Hele dagen igjennem syntes himlen ham rødfarvet og han for sammen ved synet av mennesker, som om de var spøkelser, mens han til gjengjæld ingenlunde vilde ha gruet ved at maatte vaake over lik i en eller anden gravhvælving.

I en liten skoleferie lykkedes det ham endelig at foreta en gjennomgripende reparation av sine klær. Han snudde dem saa fint han kunde. Nøden gjør opfindsom og han behandlet dem saa kunstfærdig, at han nu uten at skamme sig kunde vise sig ved gudstjenesten i Holzheims kirke. Men ynkelig saa han ut! Blek og saa mager, at læberne ikke kunde dække tænderne, linjerne i hans ansigt var fortrukne av græmmelse, brynene var trukket i veiret og øinene lyste vildt og uhyggelig i sine hulninger. Enhver som mødte ham, stirret først forfærdet paa ham, men skyndte sig saa forlegen at se til en anden kant.

Søndag over nytaar gik han i kirke. Ikke en levende sjæl blandt menigheten talte til ham, men præsten, hr. Brück, hadde fra prækestolen lagt merke til ham og straks efter gudstjenestens slut, ilte den ædle mand ut, fandt Henrik blandt kirkefolket utenfor, grep ham i ærmet og sa:

„Gaa med mig hr. præceptor, De skal spise middag med mig og tilbringe dagen hos os.“

Det lar sig ikke utsige, hvilken virkning disse venlige ord hadde paa Henrik Stilling. Mot hans vilje randt taarerne ned over hans kinder og han kunde ikke faa ett ord frem til tak. Men presten gjorde ham heller ingen spørmaal, men førte ham taus ind i sit hus, hvor fruen og barna saa paa ham med skrækblandet medlidenhet.

Saa fort presten hadde byttet klær, gik man tilbords og Brück begyndte da straks at tale om hans tilstand og det med saa megen takt og venlighet, at Henrik først ikke hadde andet svar end taarer. Men den fortreffelige Guds mand læste i hans sjæl hele hans tilstand og mente, at alle hans lidelser var at anse som en lutringens ild, ved hvilken den guddommelige kjærlighet vilde rense ham fra al daarlighet, for at gjøre ham skikket til et bestemt kald. Men al denne elendighet vilde det nu snart være slut med og da vilde Herren i sin naade forbarme sig over ham. Saadanne og lignende ord talte presten og de faldt som kjørende dugg paa Henrik Stillings brændende sjæl.

Men det var en kortvarig trøst. Endnu samme aften maatte han tilbake til sit fængsel, som efter denne lille fristund, følte ulideligere end nogensinde.

Denne skrækkelige tilstand varte fra Martini til 12te april 1762, altsaa henved tyve uker, men den dag slog ogsaa befrielsens time. Om morgenen stod Henrik som vanlig tidlig op, spiste frokost, drak kaffe og begyndte undervisningen. Men da han saa ved nitiden sat alene ved bordet i sit fængsel, som vanlig knuget av den forfærdelige lidelsens byrde, livet var blit ham, var det med ett, som om hele denne byrde gled av ham og den fuldstændigste forandring i hans sindstilstand indtraadte. Al smerte, alt tungsind var som

strøket av ham og hans sjæl fyldtes av en uutsigelig glæde og dyp fred.

Han besindet sig omsider og forstod, at han maatte avsted. Uten at være sig bevisst, hadde han allerede besluttet at gaa sin vei. Øieblikkelig reiste han sig, gik op til sit kammers og tænkte sig om. Hvilke glædens og taknemlighetens taarer han der utgjød, kan kun den tænke sig, der har oplevet noget lignende.

Saa pakket han sammen de faa klæsplagg han endnu eiet, stak ogsaa hatten sin indimellem det andet, men den lange stav lot han bli staaende. Denne klæsblydt kastet han ut av vinduet ned i husets bakgaard, gik saa selv nedenunder og spadserte ganske rolig og likegyldig ut gjennom hovedporten. I sikkerhet der utenfor, gik han nu rundt til baksiden av huset, nappet bylten som laa der og ilte saa fort han kunde op i utmarken og henimot en skogtykning. Her først stanset han, løsnet bylten, trak sin frak paa og satte hatten paa hodet. Men den gamle jakken, han hadde gaat med til hverdags, pakket han sammen i bylten, skar sig en ny stok og vandret over berg og dal nordover.

Hans sind var nu faldt til ro og han nød frihetens sødme i fulde drag. Men endnu var det dog som om hans bevissthet var halvt tilsløret saa at han aldeles ikke overtænkte sin stilling eller lagde nogensomhelst plan.

Da han saaledes hadde drevet om paa maa faa en times tid uten bestemt retning eller følgende nogen sti, naadde han ut paa en slagen landevei og skimtet i nogen avstand husene i en liten by. Han fulgte viljeløs veien og ankom ved ellevetiden til byens port og spurte efter dens navn. Det var Waldstät, som han

imellem hadde hørt nævne. Han gik da ind gjennem den ene port, tvers gjennem byen og ut gjennem den anden, indtil et punkt, hvor landeveien delte sig i to like brede. Han valgte en og gik, eller snarere løp videre. Efter en halv times forløp, kom han ind i en skog, hvor veien tapte sig, der satte han sig saa ned, ganske utmattet.

Og nu vendte hele hans dømmekraft tilbake. Da han næsten ikke hadde tat op noget av sin løn hos Hochbergs, eiet han ikke en skilling. Han var blit sulten og sat nu her ute i vildnisset uten ett sted hvor han kunde ty hen for at faa hjælp eller mat. Da talte han med sig selv og hans tale faldt saaledes:

„Nu har jeg da omsider naadd den høieste grad av forladthet, der er nu ikke andet tilbake end at tigge eller dø. Dette er første gang i mit liv, at jeg ikke vet, hvordan jeg skal faa middagsmat, ja den time er kommet, da Frelserens store ord: „Endog eders hovedhaar er talte,“ for mit vedkommende skal staa sin prøve. Er disse ord sande, saa maa jeg snarligen hjælpes, ti indtil dette øieblik, har jeg stolt paa ham og trodd hans ord. Jeg hører nu med til den flok, som vender sine øine mot Herren, fra hvem de faar sin føde i rette tid og mættes med velbehag. Jeg er jo likesaavel hans skabning som fuglen, der synger i træet og finder sin føde, naar den det trønger.“

I denne stund var Stillings hjerte som barnets, naar det efter tugtelsen smelter som voks, saa at dets far maa vende sig bort for at skjule sine taarer. Store Gud, hvilket øieblik er det da ikke, naar menneskenes far bevæges og ikke længer kan holde sin medlidenhet tilbake! — —

Og med ett følte Henrik Stilling sig helt vel til-

mode og det var ham, som om en indre stemme sa: Gaa ind i denne by og opsøk en mester!

Øieblikkelig snudde han og da han kjendte efter i sine lommer, fandt han, at han uten at vite det, hadde tat saks og fingerbøl med sig.

Han kom altsaa for anden gang ind i byen Waldstät og saa der en baker staa utenfor sin husdør. Henrik hilste høflig og spurte hvor byens bedste skrædder bodde. Bakeren ropte et barn hen til sig og bad det vise den fremmede mand hen til mester Isaac. Barnet løp fore, hen til et litet hus i en bortgjemt gatekrok. Henrik banket paa og aapnet døren til stuen. Derinde holdt en blek og mager, men renlig og net kone paa at dække middagsbordet. Stilling hilste og spurte, om der var arbeide at faa? Konen maalte ham fra top til taa: „Jo—o, min mand er i forlegenhet for en svend. Hvor er De fra?“

Henrik svarte, at han var fra Salen. Da smilte konen:

„Det er manden min ogsaa, jeg skal sende bud efter ham.“

Mester Isaac arbeidet med en svend og lærling i et hus i nærheten. Konen sendte et av barna med bud og nogen minutter senere, viste mesteren sig. Konen gav besked og han gjorde Stilling noen spørsmal. Saa blev han antat og da maten netop var færdig, bød konen ham sitte med tilbords. Og saaledes var virkelig hans mat blit tilberedt, mens han selv endnu streifet om i skogen, uvis om hvorvidt Gud ogsaa denne dag vilde gi ham det nødvendige!

Mester Isaac blev hjemme og spiste med de andre. Efter bordet tok han Henrik med hen til det hus, hvor de arbeidet hos en overordentlig lang og mager baker,

ved navn Schauerhof. Denne kom selv og satte sig hos dem under arbeidet, røkte av en lang pipe og fortsatte en samtale, som formodentlig forhen var blitt avbrutt.

„Ja jeg for min del,“ sa bakeren, „forestiller mig Kristi Aand som en allestedsnærværende kraft, der virker i menneskenes hjerter. Jo længer nu et menneske er fjernet fra Gud, des mere fremmed er denne aand ham. Men hvad tror nu De om dette, mester Isaab?“

„Jeg forestiller mig saken omtrent likedan,“ svarte mesteren, „det er vel hovedsagelig et menneskes vilje det kommer an paa, den sætter ham istand til —“

Men her kunde ikke Henrik holde sig længer. Ganske uventet begyndte han pludselig at graate høit og stamme:

„Aa Gud, aa Gud, jeg er hjemme, jeg er hjemme!“

Alle tilstedeværende blev stive av skræk og begrep ikke, hvad der gik av ham, men da mester Isaac hadde set nøie paa ham, spurte han:

„Hvad er iveien med Dem, Stilling?“

Henrik svarte: „Det er saa længe siden, jeg har hørt dette sprog, og da jeg nu skjønner, at dere er folk som elsker Gud, saa kunde jeg ikke skjule min glæde.“

Bakeren lo høit: „Der har vi altsaa en ny bror,“ og nu grep de hans haand og rystet den hjertelig og der blev stor og almindelig glæde. Efter aftens gik den anden svend og lærlingen hjem til sig, mens de andre tre blev sittende længe sammen, røkte tobak, drak øl til og førte en opbyggelig samtale.

Henrik Stilling levet nu lykkelige dage i Waldstät. Efter saa megen møie og kummer, smakte freden og friheten desto bedre. For ikke at bedrøve sin far,

hadde han ikke skrevet til ham om alt det onde han hadde utstaat. Men nu skrev han og fortalte meget, dog ikke alt. Det svar han fik, var en ny bekræftelse paa at han ikke var eslet til ungdommens leder.

Da nu Henrik hadde arbeidet hos mester Isaac nogen dager, begyndte denne at tale til ham om hans klærs tilstand. Den andre svenden og lærlingen var da ikke tilstede. Mesteren fik en nøiagtig beskrivelse av hans eiendele. Da han hadde hørt alt, stod han op, hentet et stykke vakkert violet klæde til frak, en prægtig ny hat, sort klæde til vest, tøy til foer og benklær, samt et par fine og gode strømper. Likeledes maatte skomakeren ta maal av ham til nye sko og mesterens kone sydde ham seks nye skjorter. Alt dette var færdig i løpet av 14 dager. Nu gav mesteren ham ogsaa en av sine rørstokker, og dermed var Henrik Stilling blit utrustet som han aldrig før i sit liv hadde været. Dertil var altsammen efter dagens mote, saa at han nu kunde vise sig hvorsomhelst.

Dette var nu den sidste vanskelighet, som maatte ryddes av veien og Henriks taknemlighet mot Gud og mennesker var ubeskrivelig. Ja velsignet være dit støv, der du nu hviler mester Isaac. Naar engang den røst skal lyde over hele jordens kreds: „Jeg var naken og I klædte mig,“ da skal ogsaa du løfte dit hode og dit forklarede legem skal straale syvfold herligere end solen en vaarmorgen! — — —

Henrik Stillings længsel efter at stige høiere i verden, var fra denne tid av utryddet likesom fra grunden og med roten. Han var fast og uigjenkaldelig bestemt paa at forbli en skrædder, indtil han paa en eller anden maate blev aldeles overbevist om, at det var Guds

vilje at han skulde begynde paa noget andet. Han fornyet, med andre ord, den pagt han sluttet med Gud hin eftermiddag forrige sommer paa Schaubergs gater.

Hans mester var saa fornøiet med ham, at han behandlet ham mere som en bror end som en svend og med konen og barna kom han ogsaa snart paa den bedste fot, saa han nu rigtig følte sig i sit ess. Hans kjærlighet til videnskapen forblev endnu stadig den samme, men den ulmet likesom under asken, den var ikke længer en lidenskap i fuld brand.

Mester Isaac hadde i omegnen en stor broder- og vennekrede, hvor Henrik nu blev indført. Hver søndag eftermiddag drog de ut paa besøk sammen og vendte tilbake om kvelden eller blev over til mandag morgen. Slike besøk var en stor avveksling for Henrik, især tiltalte det ham, at disse folk ikke hadde nogetsomhelst overspændt ved sig, men bare i al enkelhet prøvet at vise kjærlighet mot Gud og næsten ved i liv og vandel at følge den Herre Jesu eksempel. Dette stemte nu ganske med Henriks egen religiøse opfatning og han sluttet sig med broderderlig kjærlighet til disse folk.

Midt i mai maaned, jeg tror det var ved pinsetider, bestemte mester Isaac sig til at besøke nogen venner, der bodde i den lille by Rothenbeck, en halv dags marsj borte. Han tok Henrik med.

Det var det herligste veir av verden og veien førte gjennom det mest fortryllende landskap, snart over en eng, snart gjennom en liten skog, hvor nattergalene sang, saa over en blomsterklædd mark, saa over en hede med den videste utsigt og langs en kjølig rislende bæk o.s.v.

Vore to vandringsmænd var friske og vel tilmode,

uten bekymringer av noget slag, hadde mange venner og ingen fiender og sporet overalt i naturen alle tings ophav. De gik, eller snarere løp, side om side og talte ganske fortrolig om alle slags saker eller sang indtil de ut paa kvelden naadde frem til Rothenbeck og tok ind hos en velhavende kjøbmand.

De blev der i flere dager og Henrik nyttet tiden til ogsaa at besøke byens skolemester, der var fra Salen og tilfældigvis ogsaa bar navnet Stilling. De to Stillingers bekjendtskap gik over til venskap for hele livet.

En times vei fra Waldstät bodde en kjøbmand ved navn Spanier. Denne mand hadde syv barn, den ældste en datter paa 16 og den yngste netop aars gammel. Denne Spanier drev en jernvarefabrik, der fik sit raastof fra syv gruber, hvorav de tre laa i nærheten av den Hochbergs hus, hvor Henrik før hadde været huslærer. Han eiet desuten ogsaa store landeiendomme med fuldt gaardsbruk.

Naar denne mand skulde ha utført skrædderarbeide for sig eller sin husstand, lot han mester Isaac med svend komme og de blev da der i huset, til alt tøj var kommet i orden. Og da nu Henrik hadde arbeidet hos mester Isaac en 12 ukers tid, kom der bud efter dem fra denne hr. Spanier. De drog avsted næste morgen, ganske tidlig, og de traf Spanier sittende ved frokosten drikkende kaffe av en liten kande, gjort for ham alene. Langsomt dreiet han sig om paa stolen, saa Henrik ret ind i ansigtet og sa:

„God morgen, hr. Præceptor.“

Henrik blev blodrød og visste først ikke hvad han skuldesi og gjøre. Men saa tok han sig sammen bukket og hilste: „Til tjeneste hr. Spanier.“

Denne tidde imidlertid nu stille og de to skræddere satte sig til sit arbejde.

Efter noen timers forløp, kom hr. Spanier ind til dem og begyndte at drive op og ned i rummet uten at si ett ord. Om litt stanset han op foran Henrik, saa en stund paa ham og sa: Det gaar jo saa let for haanden som om De var født til skrædder, hvad jo ingenlunde er tilfældet.“

„Hvad mener De med det?“ spurte Henrik.

„Ikke andet, end at jeg vil ha Dem til huslærer for mine barn.“

Mester Isaac saa paa Henrik og smilte.

„Nei hr. Spanier,“ sa Stilling, „det blir der ikke noe av. Jeg er uigjenkaldelig fast bestemt paa aldrig mere at undervise. Jeg føler mig nu rolig og glad under utøvelsen av mit haandverk og dermed blir det.“

Hr. Spanier rystet paa hode og lo.

„Ja vel, men det kan nu allikevel være at det lykkes mig at forandre Deres beslutning. Jeg har jevnet saa mangen fjeldknaus i mine dager og vilde skamme mig, om det ikke skulde lykkes mig at bringe Dem paa andre tanker.“

Der blev ikke talt mere om saken den dag, men om kvelden bad Henrik mesteren om lov til at gaa hjem for at han kunde slippe for hr. Spaniers efterstræbelser, men dette vilde Isaac ingenlunde gaa med paa og Henrik væbnet sig derfor paa det bedste for at kunne staa rustet mot hr. Spaniers overtalelser.

Næste dag begyndte denne atter at drive op og ned i rummet, stanset atter op foran Henrik og begyndte saaledes:

„Hr. Stilling, vilde jeg ikke være en nar, om jeg

eiet en skjøn klædning og saa hængte denne op paa en knagg uten nøgensinde at bruke den?"

„Jo,“ mente Henrik, „vistnok ifald De trængte den og hvis den passet Dem. Men hvis De hadde latt Dem sy en dress, som De ikke trængte og som desuten „tok“ Dem paa alle kanter, hvad vilde De da gjøre?"

„Det skal jeg si Dem,“ svarte Spanier, „jeg vilde forære den til en anden, som passet den bedre.“

„Vel,“ sa Henrik, „men hvis De nu hadde forært den bort syv ganger, og hver gang faat den leveret tilbake, fordi den ikke passet vedkommende, hvad vilde De da gjøre?"

Spanier svarte: „Da vilde jeg allikevel være en nar, om jeg lot den hænge som et bytte for møl. Jeg vilde for ottende gang gi den bort og si: „De kan forandre paa den, til den sitter rigtig. Og hvis nu dette lykkes den ottende, vilde det saa ikke været synd, om han ikke hadde faat den?"

„Utvilsomt,“ mente Henrik, „men allikevel hr. Spanier ber jeg Dem indstændig, om at De for Guds skyld lar mig faa lov til at bli ved mit haandverk.“

„Nei,“ sa Spanier, „det kan jeg ingenlunde gaa ind paa, for De maa og skal bli huslærer hos mig og det paa følgende betingelser: De kan ikke fransk, men paa grund av forskjellige omstændigheter er det nødvendig for mig, at De sætter Dem ind i sproget. Vælg ut en eller anden sproglærer — hvorsomhelst for mig, reis til denne mand og lær Dem sproget, jeg betaler alle omkostninger. Videre gir jeg Dem fuld frihet til at vende tilbake til mester Isaac, naar De ikke trives længer her hos mig, samt kost og klær og alt hvad De forøvrig trænger saalænge De er i min tjeneste.“

Henrik gransket sig selv nøie. Han fandt ingen

lidenskab eller drift efter ære hos sig, men følte sin samvittighed ren, dette maatte være Guds vilje. Efter kort tids betænkning svarte han derfor slik: „Ja hr. Spanier, saa vil jeg da vove det endnu engang, men jeg gjør det under frygt og bæven.“

Spanier reiste sig, gav ham haanden og sa: „Gud være lovet, saa har det da ogsaa lykkes mig at rydde denne fjeldknaus avveien og nu maa De straks opsøke Dem en sprogmeister og det heller idag end imorgen.“

Dette var Henrik vel fornøiet med og mester Isaac sa:

„I overimorgen er det søndag, da kan De i Guds navn drage.“

Jeg maa tilstaa, at Henrik nu atter følte sig som et nyt menneske. Skjønt han hadde forsikret sig selv, at han var helt tilfreds, saa var der dog i hans indre en streng, som han aldrig kunde komme nær, uten at føle en sterk misstemning. Og nu blev han helt let om hjertet ved denne utsigt til forandring.

Mester Isaac glædet sig nok paa Stillings vegne, men for sin egen del sørget han over at skulle miste en slik svend. Det gjorde ogsaa Henrik ondt at skilles fra denne verdens mest retskafne mand og fra de bedste venner han nogensinde hadde hat.

Søndag morgen drog saa Henrik over Rosenheim til Schöenthal for at opsøke en duelig sprogmeister. En saadan fandt han ogsaa i en hr. Husfeldt, der venlig lovet at gjøre for ham hvad han kunde og allerede følgende dag begyndte de undervisningen, der blev drevet med slik makeløs kraft og energi at Henrik efter ni ukers forløp mente at være fuldlært. Det er ganske sandt. Efter to maaneders forløp forstod han sproget tilstrækkelig, kunde oversætte flydende og skrive feil-

frie brev. Hans uttale var ogsaa korrekt, det manglet ham bare øvelse i at tale sproget.

2 dager før Michaelis 1763 var han paa vei hjem til hr. Spanier, der glædet sig over at faa ham tilbake saa snart. Allerede næste morgen begyndte Stilling sin virksomhet som huslærer for Spaniers barn og denne selv omgikk ham paa en slik maate, at Henrik nu følte, at han var kommet i tryk havn.

Men det var ingeniunde Spaniers mening, at Henrik bare skulde undervise, han vilde ogsaa benytte ham i sin forretning. Efter 14 dagers forløp overgav han ham derfor opsynet med tre av gruberne. Desuten maatte han en gang om uken møte op paa et sted, hvor lasskjørerne kom forbi med det raa jern og saa kjøpe av dem det nødvendige materiale. Efter en slik anstrengende dag smakte da noen dages stillesittende undervisningsarbeide godt.

Men det bedste av alt var og forblev for Henrik Stillings omgangeu med Spanier selv, der var en overmaade praktisk mand i utstrakt forskjelligartet virksomhet, saa at Henrik senere i sit liv ofte pleiet si, at Spaniers hus var det akademi hvor han hadde studert økonomi, landbruk og forretningsvæsen fra grunden av.

I en saadan forskjelligartet virksomhet forløp Henrik Stillings liv hele syv aar igjennem. Der er ikke andet at si om denne tid end at den forløp rolig og lykkelig og at han vandt megen innsigt og erfaring i praktiske gjøremaal og verdenskundskap. Sine elever underviste han den hele tid i regning, læsning, skrivning samt i det latinske og franske sprog.

Sit matematiske studium la han nu paa hylden. I dens sted blev det nu filosofien, der fanget interessen.

Imidlertid kan jeg ikke nægte, at dette studium efterlot en viss tomhet i hans indre, thi det kvalte hjertets barnlige følelser for Gud. Disse forskjellige systemer var muligens en kjede av sandheter, men selve den filosofiske lænke, av hvilken de forskjellige systemer kun var enkelte led, den fandt han ikke.

Hr. Spanier stammet ogsaa fra det Salenske land, nær det Kleefeld, hvor Stilling i sin tid hadde været skolemester og naar nu forretningen krævet reiser til de egne, sendte Spanier helst Henrik avsted. Første gang dette hændte, var et aar efter ankomsten til Spanier hus og altsaa et og et halvt aar, siden han var dradd hjemmefra.

Det var tolv timers gang fra Spaniers hus til onkelen, Johan Stillings, og Henrik begav sig derfor avsted ved solopgang. Klokken 4 eftermiddag naadde han grænsen og saa nu for sig de hjemlige fjeld og aaser. Hjertet hamret i hans bryst og han takket og lovet Gud for Hans strenge, men vise styrelse. Fattig og forkommen var han vandret ut fra sine fædres land — sund paa sjæl og legeme, velklædd og forsynet med al nødtørft, vendte han tilbake!

Jeg mangler ord for at skildre den glæde hans komme vakte i onkel Johans hus i Lichhausen. Henrik var nu fuldt utvokset, høi og slank. Han bar en vakker mørkeblaa klædning og fint, hvitt linnet. Hans haar var pudret og oprullet og da det gik ham vel, saa han glad og frisk ut. Onkelen omfavnet og kysset ham, mens glædestaarer randt ned av hans kinder.

Henrik blev natten over hos onkelen og naadde næste formiddag hjem til sin far i Leindorf. Imidlertid hadde rygget om hans hjemkomst spredt sig i lands-

byen, saa at huset straks fyldtes av folk, der kom for at trykke den fordums skolemesters haand.

Ut paa aftenen gik Wilhelm en tur med sønnen ut-over markerne. Han talte meget med ham om hans liv og skjæbne og det saa ganske i den gamle Eberts aand, at Henrik fyldtes av ærefrygt. Tilslut sa han: „Hør min søn, du maa besøke din bedstemor. Hun ligger tilsengs, nedbrutt av gigt og har ikke længe igjen. Hun taler stadig om dig og hun længter efter at se dig endnu en gang før hun dør.“

Næste morgen begav derfor Henrik sig til Tiefenbach. Aa — hvor strømmet ikke minderne ind paa ham, da han fik øie paa det gamle slot, Giller, landsbyen. Sandelig — kunde han bytte sit nuværende vellevnet med sin ungdom og dens følelser — han gjorde det gjerne!

Nu naadde han landsbyen. Gamle og unge trængte sig frem for at hilse paa ham og ledsaget ham, saa at han ankom, likesom i triumftog til sine fædres gaard. Som om det vesle huset hadde været et tempel, gjen-nembævedes Henrik av en hellig gysen, da han traadte over tærskelen! Fasteren, Elisabeth, var i kjøkkenet, men hun løp ut i svalen, tok ham i haand og førte ham indenfor.

Og der laa nu gamle Margrethe Stilling i en ren seng ved væggen bak ovnen. Hendes bryst var drevet høit i veiret, knoklerne paa hænderne var opsvulmet, fingrene stive og indbøiet.

Henrik knælte ved sengen, grep hendes haand og sa med taarer i øinene: „Hvordan har De det, kjære, kjære bedstemor? Det er mig en hjertens glæde, at jeg endnu engang faar hilse paa Dem.“

„Aa —“ stønnet hun, „saa skulde jeg da endnu en

gang faa høre og føle dig. Kom nærmere, saa jeg kan føle dit ansigt!“

Henrik bøiet sig over hende og hun lot sine hænder gli over hans pande, øine, næse, mund og kinder. Imidlertid forvildet hendes stive fingre sig ogsaa ind i hans haar og merket at det var pudret:

„Saa — aa!“ sa hun, „du er den første i vor slegt som bærer haaret pudret. Bli nu ikke ogsaa den første som glemmer gudsfrygt og hæderlighet.“

Efter at Henrik med haand og mund hadde lovet hende dette, fortalte han, kortelig og anskuelig hvordan det var gaat ham. Efter at endnu ett og andet var blit talt mellem dem, tok han en hastig avsked. Det skar ham i hans hjerte, thi han skjønte at hun var ved gravens rand og at han aldrig mer vilde faa se hende i dette liv. Men hun holdt hans haand fast:

„Du har slik hast! Graat ikke over mig jeg har det godt. Jeg anbefaler dig til Guds faderlige omsorg. Han skal velsigne dig og bevare dig fra det onde. Saa gaa nu i Guds navn!“

Henrik rev sig løs, løp ut av huset og er siden aldrig kommet dit tilbake. Et par dager senere døde Margrethe Stilling og blev begravet ved sin mands side paa Florenburgs kirkegaard.

For Henrik var det nu, som om fædrelandets jord brændte under hans føtter. Han gjorde sig i hast færdig og ilte tilbake til det fremmede land, hvor han efter fem dages fravær lykkelig ankom til Spaniers hus.

Jeg vil ikke opholde mig ved nogen beskrivelse av Henrik Stilling ensformige liv i de aar som nu fulgte, men gaa over til viktigere saker. Hans ungdom

svandt og av og til slog den tanke ham: hvad skal der tilslut dog bli av dig!

Han hadde nu forlængst opgitt haandverket og hvad undervisningen angik, saa var han hjertelig kjed av den og følte, at han ingenlunde var skapt til et slikt arbeide, for han var praktisk og virksom. Forretningslivet tiltrak ham heller ikke, thi han forstod godt at en slik virksomhet ikke stemte overens med hans grunddrift. Dog blev han ingenlunde kjed av sig eller melankolsk, men avventet rolig, hvad Gud kunde ha fore med ham. — — —

Saa var det en julidag like før Henrik fylgte sit 28de aar. Det var efter kaffetid og Spanier spaserte op og ned i stuen som hans vane var, naar han betænkte en vigtig sak.

Stilling arbeidet imidlertid med græsken, som han i den senere tid hadde lagt sig efter, mens han samtidig holdt opsyn med barnas læsning.

„Hr. præceptor,“ sa da Spanier, „med ett staar det klart for mig, hvad De bør gjøre — De skal studere medicin!“

Jeg kan ikke utsi, hvad Henrik følte ved disse ord! Det svimlet for ham, saa at Spanier forskrækket grep fat i ham og forfærdet spurte, hvad der feilte ham.

„Aa, hr. Spanier, hvad skal jeg si, hvad skal jeg tænke! *Det* er det jo jeg er bestemt til! Ja jeg føler i min sjæls inderste, at *dette* er det store maal, som altid har været skjult for mig, som jeg har søkt saa længe og ikke kunnet finde! Dertil er det min himmelske far fra min ungdom av har villet forberede mig ved bitre og tunge prøvelser! Lovet være den barm-

hjertige Gud fordi han omsider har aabenbaret mig sin vilje og nu vil jeg ogsaa trøstig følge hans kalden!“

Og nu ilte han op til sit kammers, faldt paa sine knæ, takket Gud og bad til menneskenes far, at Han vilde føre ham den nærmeste vei til maalet.

Han betænkte nu sin hele livsførsel og indsaa klart, hvorfor han havde nydt en saa eiendommelig opdragelse, hvorfor han saa tidlig havde maattet lære latin, hvorfor en hang til erkjendelse av naturens skjulte kræfter var ham medfødt og hvorfor han gennem lidelser var gjort bøielig og skikket til at tjene sine medmennesker! Nu kjendte han sit kald og fra denne stund av var beslutningen fattet, at han vilde læse paa egen haand og samle materiale fra alle kanter, indtil det vilde behage Gud at sende ham til et universitet.

Spanier ga ham herefter tillatelse til at læse noen timer hver aften for sig selv og Henrik drev nu med al kraft sine sprogstudier, læste saa godt han formaadde anatomi og naturlære og indrettet i det hele sine studier efter en plan han ved noen utmerkede lægers hjælp hadde lagt.

Han skrev ogsaa straks til onkelen og til sin far om denne vigtige sak. Vilhelm svarte, at han overlot sønnen til Guds styrelse, kun maatte Henrik ikke gjøre regning paa nogensomhelst understøttelse fra hans side, likesom Henrik i det hele maatte se sig vel for at han ikke tumlet ind i en ny labyrint!

Onkel Johan derimot stillet sig avgjort uvillig. Han mente dette var et nyt utslag av brorsønnens usalige hang til forandring og det vilde visselig ikke falde heldig ut. Denne mistillid anføgtet dog ingenlunde Henrik, som trøstig fortsatte sine studier — hvor-

fra midlerne skulde komme overlot han den Almægtiges faderlige omsorg.

Følgende sommer maatte han i sin herres interesse foreta en forretningsreise til Salen. Han nyttet leiligheten til at se indom til onkelen, Johan, i Lichthausen. Ikke før hadde de nævedes, før onkelen begyndte at utbrede sig over hvilken daarskap det var at ville studere medicin, ti hvor i alverden skulde pengene komme fra til et saa langt og kostbart studium?

Men til alle disse rimelige og fornuftige indvendinger hadde Henrik bare dette ene svar: *Jehova jireh* (Herren vil skaffe det).

Næste morgen besøkte han sin far. Denne var jo ogsaa meget bekymret og fryttet for at sønnens dristige planer vilde strande. Imidlertid indlot han sig ikke i nogen disput desangaaende, men overlot Henrik til sin skjæbne.

Efter at ha besørget sine forretninger, gik Henrik paa hjemveien endnu engang indom onkel Johan der nu mottok ham med de ord: „Jo — du maa studere medicin. Jeg vet nu, at saa er Guds vilje.“

For at kunne forklare dette hans nye syn paa tingen, er det nødvendig at gaa litt tilbake i tiden. Johan hadde nemlig under sin landmaalervirksomhet stiftet venskap med en viss katolsk prest ved navn Molitor, der var viden om bekjendt for sine heldige øienkure. Men netop i de dage Henrik var paa forretningsreise i Salen, hadde Johan faat et brev fra sin gamle ven Molitor. I dette brev stod der at presten hadde forfattet et dokument med en nøiagtig beskrivelse av de viktigste øienkure og deres helbredelsesmetoder med recepter paa de hemmelige medikamenter han hadde benyttet samt beskrivelse av deres tilberedelse og bruk.

Men da han nu var en gammel mand paa gravens rand, ønsket han meget at se dette herlige manuskript anbragt i trygge hænder. I tillid til det trofaste venskab som, al religionsforskjel tiltrods, hadde forbundet ham og Johan Stilling, vilde han nu paa det venligste anmode denne om at undersøke om der i hans slekt skulde findes en eller anden hæderlig ung mand, der kunde ha lyst til at sætte sig ind i medicinkundskap. En saadan kunde han da straks sende til Molitor og denne skulde overgi vedkommende manuskriptet samt medikamenter, bøger og instrumenter — alt ganske gratis, dog under den forudsætning at nødlidende aldrig skulde negtes fri behandling. Likeledes maatte vedkommende være bestemt paa at bli læge, for at sagen ikke skulde komme i nogen kvaksalvers hænder.

Johan Stilling skrev da nu straks et meget venskabelig og taknemlig brev til Molitor, hvori han anbefalte brorsønnen paa det bedste. Med dette brev i lommen vandret saa Henrik næste dag til den lille by, hvor Molitor bodde, fandt uten vanskelighet det av vinløv overgrodde hus og ringte paa. En hvithaaret olding aapnet, bød ham velkommen og førte ham ind i sit lille kontor, hvor Henrik saa overrakte sin onkels brev. Han blev nu hele dagen over hos presten og besaa det nydelige laboratorium, øienapoteket og det utsøkte bibliotek. „Alt dette,“ sa Molitor, „vil jeg testamentere Dem, før jeg dør.“ Og saaledes tilbragte de to en rigtig hyggelig dag, mens Henrik gjorde nærmere rede for sine forhold og planer.

Tidlig næste morgen overgav Molitor Henrik manuskriptet, dog under den betingelse, at han skulde ta en avskrift og sende originalen tilbake. Under en hellig ed lovet da Molitor at intet menneske skulde faa denne at

se. Den ærværdige olding hadde ogsaa sat tilside endel bøker, som han lovet med det første at sende Stilling, men denne bad om lov til at ta dem med straks og pakket dem ned i sin rygsæk. Molitor fulgte ham et stykke paa vei, til de var naadd utenfor byporten. Der grep han Henriks haand, saa op mot himmelen og sa: „Herren, den Hellige, den Allestedsnærværende, Han gjøre Dem ved sin Hellige Aands hjælp til et godt menneske, en god kristen, en god læge.“

Derpaa gav de hverandre broderkysset og skiltes.

Hjemkommen satte Henrik sig nu hver aften efter endt dagsverk til sit avskrivningsarbeide. Men efter noen ukers forløp, kom der bud fra Lichthausen, at pastor Molitor pludselig var død uten at efterlate sig noget testamente. Henrik begyndte da paa egen haand at tilberede de molitoriske medikamenter. En gut i Spaniers tjeneste blev hans første patient og da forsøket faldt heldig ut, meldte der sig straks flere. Høsten 1769, da Henrik netop hadde fylt 31 aar og opholdt sig seks aar hos Spanier, blev han saaledes kaldet til en kjøbmand i Rosenheim, en viss Friedenbergh, der bodde en times vei fra Scbønenthal, I brevet stod der, at en av kjøbmandens naboer hadde en søn med saa daarlige øine, at han stod i fare for at bli blind.

Henrik drog da med Spaniers tillatelse avsted og ankom efter en 3 timers tur til Rosenheim. Hr. Friedenbergh bodde i et særdeles statelig hus, som han hadde latt sig bygge i en sydskraaning. Saa snart Henrik traadte over tærskelen i dette hus, følte han sig som hjemme, ti der hersket overalt orden, renslighet og bekvemmelighet uten nogenslags uegte forgyldning eller stas. Og da han saa blev vist ind i stuen og der traf

hr. Friedenbergs med kone og ni opvoksede barn, alles ansigter præget af sundhet og rolig munterhet, da følte han sig helt lykkelig tilmode og ønsket, at han altid kunde bo sammen med disse mennesker. Her var ingen uro, intet hastverk, men rolig virksomhet, harmoni og velvilje.

Friedenberg gav ham venlig haanden og bød ham spise middag med dem, hvad Henrik med glæde tok imot. Han hadde da heller ikke talt længe med disse mennesker, før de opdagede den inderligste overensstemmelse i livssyn og meninger og en derav følgende sterk gjensidig tiltrækning.

Efter middagen fulgte Friedenberg ham til patienten og da dette var besørget, gik de tilbake til Rosenheim for at drikke kaffe — kort sagt, uten at et ord blev nævnt derom, var der sluttet et venskap for livet. Om aftenen gik Henrik tilbake til Spanier, men efter denne tid bar han paa en viss længsel efter Friedenbergs hus. Siden sin første ungdom hadde han ikke været i et hjem, hvor han hadde følt sig saa vel. Han bare ønsket at han hadde bodd nærmere for at han til stadighet hadde kunnet omgaaes hr. Friedenberg og hans familie.

Imidlertid blev det bedre med patienten i Rosenheim og der kom nu bud fra andre i omegnen der, ja selv fra Schöenthal. Med Spaniers tillatelse drog da Henrik hver anden lørdag til Rosenheim for at tilse sine patienter der og han indrettet sig saaledes, at han kunde tilbringe aftenen hos Friedenbergs. Paa den maate knyttedes det baand, der bandt ham til dette hjem stadig fastere og han stiftet ogsaa værdifulde bekjendtskaper i byen Schöenthal.

Slik gik det indtil følgende aar i februar maaned 1770, da fru Friedenberg nedkom med en liten datter

og Henrik Stilling blev indbudt til daabsfesten som fadder. Dette glædet ham meget, men Spanier sa bent ut, han kunde ikke fatte, hvordan en kjøbmand kunde bekvemme sig til at be en anden kjøbmands betjent til fadder for sit barn. Men Henrik undret sig ikke herover, thi Friedenberg og han hadde glemt al standsforskjel og omgikkes som brødre.

Til avtalt tid gik da Henrik derover for at være tilstede ved daabsfesten. Men nu hadde Friedenberg en datter, som var den ældste av barna, dengang i sit 21de aar. Denne unge pike var meget stille og tilbakeholden og sa ikke stort i fremmedes nærvær. Henrik hadde ikke lagt synderlig merke til hende, skjønt det var et nydelig og net pikebarn som ingensteds hadde været og intetsomhelst oplevet, men som fylgte sin plads i hjemmet med god vilje og av et godt hjerte. Henrik hadde ingenlunde været mere optat av hende end av de øvrige husets barn, han følte ingen trang dertil og turde heller ikke tænke paa saadant, der var jo først saa uendelig meget andet som maatte ryddes av veien.

Dette pikebarn het Christine. Hun hadde i nogen tid været syk og lægerne tvilte paa, at hun kunde komme sig. Naar nu Henrik kom til Rosenheim spurte han efter hende som efter de øvrige husets barn, men da ingen opfordret ham til at se til hende, oppe paa hendes rum, faldt den tanke ham heller ikke selv ind. Men da Friedenberg daapsdagens aften hadde stoppet sig en lang pipe, sa han til Stilling: „Skulde De ikke ha lyst jil at se til min syke datter engang. Jeg længes efter at høre, hvad De sier om hendes tilstand, De har dog allerede mere indsigt i sygdomme end folk flest.“

Henrik erklærede sig straks villig og de gik sam-

men op til den syke jomfrus kammer. Hun laa der mat og svak i sin seng, men hadde dog bevart meget av sin aands munterhet. Hun rettet sig litt op, gav Henrik haanden og bad ham sitte ned. Han satte sig ved det lille bord som stod ved sengen. Christine viste ingen undseelse over Stillings nærvær, men talte med ham om forskjellige ting og blev helt oprømt og fortrolig.

Nu var det slik, at hun ofte fik krampelignende anfald, hvorfor det var nødvendig, at nogen vaaket hos hende om natten, desuten var dette en hygge for hende, da hun var meget søvnløs. Da nu faren og Stilling hadde sittet hos hende en stund, vilde de fjerne sig, men den syke lille jomfru spurte faren om ikke hendes ældste bror og Stilling kunde vaake hos hende den nat. Henrik erklærte sig straks villig og begav sig altsaa kl. 9 om aftenen sammen med husets ældste søn op til Christines rum. De satte sig ved det lille bord foran sengen og snakket med hende om alleslags saker for at fordrive tiden, til avveksling læste de ogsaa høit et eller andet.

Da klokken var blit ett om natten, bad den syke dem være stille, da hun trodde, hun nu kanske kunde faa sove litt. Den unge Friedenberg snek sig imidertid nedenunder for at hente noe kaffe. Han blev temmelig længe borte, saa at Henrik begyndte at nikke saa smaat paa sin stol. Efter en times forløp begyndte den syke at røre paa sig. Henrik skjøv sengeomhængget litt tilside og spurte, om hun hadde sovet? Hun svarte:

„Jeg vet ikke rigtig. Jeg har ligget i en slags døs. Hør her Stilling, der er noe som jeg er blit mig klart

bevisst, men som jeg ikke nu kan tale om — kanske en anden gang.“

Ved disse sælsomme ord blev Henrik Stilling som lamslaatt, fra isse til fotsaale gjennembævedes han av en ganske ny følelse og saa — med ett for der som en lynstraale gjennom hans sjæl og det stod klart for ham, hvad der var Guds vilje og hvad den syke jomfrus ord betød.

Med taarer i øinene reiste han sig, bøiet sig over sengen og sa med dæmpet stemme:

„Kjære jomfru, jeg forstaar hvad det er De er blit Dem bevisst og hvad her er Guds vilje.“

Hun rettet sig op, grep hans haand og sa: „Forstaar De det virkelig?“ Da slog Henrik sin høire haand i hendes og sa: „Gud i sin himmel velsigne os. Vi er nu for evig forenet.“ „Ja,“ sa hun med lysende øine, „for evig.“ — —

Nu kom broren tilbake med kaffen, satte sig hen til hende og alle tre drak sammen. Den syke unge pike var nu [ganske som før, hverken gladere eller mere urolig, men aldeles som om intet var hændt. Henrik derimot var som heruset, han visste ikke, om han var vaaken eller drømte og kunde ikke komme i likevegt igjen efter denne uhørte hændelse. Imidlertid følte han en ubeskrivelig ømhet for den syke jomfru og vilde med glæde ha ofret livet for hende, om det var blit krævet. Og denne rene flamme hadde ikke ulmet i hans hjerte, men var faldt ned paa det som en ild fra himmelen! Thi at den lille jomfru under de givne forhold hverken hadde evne eller vilje til at behage, var klart nok og han var selv saaledes stillet, at han gjøs tilbake for enhver tanke paa egteskap.

Han var som sagt som bedøvet og da han paa hjem-

veien nøiere betænkte saken, forekom den ham ganske haapløs. Han følte sig viss paa, at Spanier, saasnart han fik nys om tingen vilde trække sig tilbake fra ham og gi ham avsked. Og saa vilde han staa der, uten penger og uten arbeide, hensat i sin tidligere elendighet. Det var desuten ganske utrolig, at Friedenberg skulde ville godta ham som vordende svigersøn, han kunde jo knapt sørge for sig selv, end si kone og barn — ja trængte til og med for at naa sine personlige fremtidsmaal, en stor kapital!

Disse forestillinger fylgte Henrik med angst og han forutsaa værre vanskeligheter end han nogensinde før hadde oplevet. Det var ham som om han hadde klatret op paa en høi klippe ved havet og ikke kunde komme ned igjen uten under fare for at slaa sig ihjel. Det eneste der stod tilbake for ham var at kaste sig i vandet og saa se om han kunde redde sig ved svømming.

Nei sandelig — der var ingen anden utvei aapen for Henrik Stilling end at kaste sig med sin pike i Guds faderlige forsyns arme. Og saa snart dette blev ham ganske klart, følte han sig ogsaa rolig tilsinds.

Friedenberg hadde git Stilling lov til at sende medikamenter til patienter der i omegnen under hans adresse. Følgende lørdag sendte saa Henrik en pakke og med denne et brev til Friedenberg selv, i hvilket han talte ganske ut av sit hjerte, saa at den nye situation skinte igjennem, ja, hvad mere var, han indesluttet i brevet en forseglet billet til Christine selv! Og alt dette gjorde han uten overlæg eller beregning av de mulige følger. Først da pakken var vel avgaarde meldte betænkelighetene sig og med desto større styrke, hjertet hamret i hans bryst og han drev hvileløs om.

Aldrig har en vei forekommet ham vanskeligere og tungere at vandre end den vanlige tur til Rosenheim otte dager efter dette. Jo nærmere han kom huset desto sterkere hamret hjertet i hans bryst. Nu traadte han ind ad stuedøren — Christine var kommet litt til kræfter igjen og sat der mellem forældre og søsken. Som vanlig hilste Henrik først paa Friedenbergs og denne hilste ganske som ellers, likesaa fruene og Christine.

Henrik fjernet sig nu, for oppe paa gjesteværelset at gjøre sig litt istand. Han følte sig alt lettere om hjertet, for enten hadde hans ven intet opdaget, eller han fandt sig i tingen. Dagen gik nu som om intet var hændt, men efter aftens, da Friedenberg med sin frue og Christine var blit sittende alene inde i stuen, tok Henrik ordet og fortalte den hele begivenhet med de mindste biomstændigheter og sluttet med disse ord:

„Og nu spør jeg dere oprigtig, om dere er villige til at opta mig i barneflokken. Jeg vil ved Guds hjælp trofast opfylde alle en søns pligter og jeg avviser høitidelig enhver tanke paa at be om hjelp til at studere. Jeg begjærer bare eders jomfru datter og tar Gud til vidne paa, at det er mig den skrækkeligste av alle tanker, at dere skulde mistænke mig for at ha en uædel hensigt ved denne forbindelse.“

Under alt dette hadde den lille jomfru sittet rank paa sin stol, men hendes øine skinte som to stjerner!

Friedenberg saa fra den ene til den anden. Saa trak han veiret dypt og svarte saaledes:

„Ja Henrik Stilling, jeg erklærer mig tilfreds hermed og antar Dem gjerne som en søn, da jeg jo indser, at Guds finger her har gjort sig gjældende. Jeg vil ikke komme med indvendinger, jeg kjender Dem jo

og vet, at De er en ærlig mand. Dog vil jeg ikke undlate at oplyse om, at det vilde være ganske umulig for mig at hjælpe Dem til at studere.“ Her vendte han sig mot Christine: „Og du mit barn, tror du at du vil kunne utholde din forlovedes langvarige fravær?“

Den lille jomfrus øine fyldtes med taarer og hodet hang ret hjælpeløst ned, da hun hvisket: „Gud vil hjælpe mig!“

Nu reiste hr. Friedenbergs sig og omfavnet Henrik. Hvad denne følte derved, lar sig ikke beskrive med ord, han var som i paradis! For han næret ingensomhelst bekymring for, hvor pengene til studierne skulde komme fra. De ord: „*Gud vil klare det*“, var gravet dypt ind i hans sjæl, og intet kunde rokke hans tillid og tro.

Henrik arbeidet som før i hr. Spaniers tjeneste, indtil han et fjerdingaar før michaelis i al høflighet og venlighet sa op sin post og bad principalen ikke ta ham dette ilde op, da det jo ikke var mere end rimelig, at han nu, i 30aars alderen, vilde prøve at komme i selvstændig stilling. Spanier svarte til alt dette ikke et ord, men tidde bom stille. Men fra denne stund vendte han sit hjerte fra Henrik Stilling, saa at dette sidste fjerdingaar faldt dem begge temmelig surt, ikke saaledes at der faldt et ondt ord mellem dem, men venskapet og tilliden var borte.

Fire uker før Frankfurtermarkedet, tok saa Henrik Stilling avsked med sin principal og dennes ganske hus. Hr. Spanier kunde ikke holde sine taarer tilbake, men sa heller ikke nu noget, hverken ondt eller godt. Henrik graat ogsaa, og saaledes avsluttet han sin sidste

lærervirksomhet og drog til Rosenheim til sine venner der, efter at han hadde opholdt sig syv lykkelige aar paa samme sted.

Desværre hadde han aldrig betinget sig nogen fast aarsløn hos hr. Spanier, men hadde nøiet sig med at faa, hvad han trængte baade av bøker, klær og andre fornødenheter. Men ved denne ordning hadde han ved avskeden fra Spanier, ikke ett øre tilgode, saa at han ganske blottet for penger indfandt sig i Rosenheim. Friedenberg overlot ham straks 100 riksdaler, for at han kunde anskaffe sig det nødvendigste utstyr til reisen og beholde hvad der muligens blev tilovers. Andre venner i Schönenthal slog sig sammen og forærte ham en vakker klædning og gav ham løfte om mulig senere hjælp.

Henrik opholdt sig nu fire uker hos sin forlovedes forældre og rustet sig til at begynde sit studium. Endnu hadde han ikke bestemt hvorhen han vilde drage, han ventet paa et vink fra sin himmelske far, ti da han ikke hadde andet at studere for end sin tro og tillid til Guds hjælp, saa turde han heller ikke i nogen henseende handle efter eget tykke.

Efter tre ukers forløp, gik han endnu en gang ned til Schönenthal for at besøke sine venner. Under opholdet der, spurte en av hans kvindelige bekjendte: „Ved hvilket universitet skal De studere?“ Han svarte: „Jeg vet endnu ikke riktig.“ — Da sa hun: „Vor nabo, dr. Troost skal ligge ved Strassburg universitet i vinter, kunde De ikke slaa følge med ham?“

Da følte Henrik, at dette var det vink, han hadde ventet paa. I det samme traadte denne dr. Troost ind i stuen og damen begyndte straks at tale til ham om

Stilling og Troost viste sig svært fornøiet ved utsigten til at faa reisefølge.

Dr. Troost var en mand i 40 aarsalderen og endnu ugift. Han hadde alt en snes aar praktisert som læge i Schönenthal, men ikke tilfreds med sin viden, vilde han endnu engang til Strassburg for at studere anatomi og hvad andet, der faldt ind under hans fag, kirurgien. Han hadde tilbragt noen ungdomsaar ved Strassburgs berømte læreanstalt og der lagt grundvolden for sin utdannelse.

Saa dette var nu netop den rette mand for Henrik Stilling, like udmerket fra aandens som fra hjertets side, med megen verdenserfaring og indgaaende kjendskap til forholdene i Strassburg. De avtalte da straks, at de skulde slaa følge med de kjøbmænd, der agtet sig til markedet i Frankfurt og derfra ta med retourskyss til Strassburg. De fastslog ogsaa avreisen til otte dager senere.

Henrik hadde forlængst sat sin far og onkel ind i den senere tids begivenheter. Disse to var baade forfærdet og forbauset, frygtet og haabet og erkjendte, at de ikke kunde gjøre andet for ham end helt og holdent at overlate ham til Guds omsorg og selv la sig nøie med fra det fjerne med frygt og bæven at følge hans flugt over alle berge!

I virkeligheten var Henrik Stillings situation under enhver synsvinkel, fortvilet! La ethvert menneske med forstanden i behold, sætte sig ind i hans stilling og saa selv dømme! Han var, foreløbig hemmelig, forlovet med en kjærlig og hengiven, men følsom og svakelig pike, som han elsket av hele sin sjæl. Lægerne hadde liten tro paa, at hun nogensinde vilde bli helt frisk og han hadde selv en levende følelse av den fare

avskedens sindsbevægelse vilde være for et saa svakt væsen. Hele hans fremtidige lykke berodde nu paa, om han kunde bli en dygtig læge. For at naa dette maal, krævedes mindst tusen riksdaler, og han ante ikke, hvor han i den vide verden skulde faa skrapet sammen hundrede!

Alt dette indsaa Henrik Stilling ganske klart, men op mot det alt sammen satte han sin tillid til Gud og kom saa til denne slutning:

„Gud begynder ikke noget, som Han ikke ogsaa vet at fuldende paa det herligste. Og nu er det evig sandt, at Han uten min medvirken har bragt mig i denne min nuværende stilling — *følgelig* er det ogsaa evig sandt at Han ogsaa paa det herligste vil fuldende sit begyndte verk med mig.“ —

Denne slutning gjorde Henrik modig og sterk og fuldkommen rolig tilsinds. Imidlertid visste ingen utenom familien Friedenbergs, hvorledes hans saker stod, heller ikke Dr. Troost visste det, og det var et held, da han i saa tilfælde vistnok vilde ha store betænkeligheter ved at ta ham med sig eller i det mindste ha næret megen bekymring for hans skjæbne.

Endelig rykket avreisens dag nær og det hele hus sørgt. Sidste aften sat Friedenbergs og Henrik Stilling sammen. Da sa den første:

„Kjære søn, mit hjerte er tungt for Deres skyld. Hvor gjerne vilde jeg ikke ha forsynt Dem med penger, hvis jeg hadde set mig istand til det. Men jeg begyndte i sin tid ganske blottet for kapital og kan nu bare saavidt greie mig selv. Skulde jeg hjelpe Dem til at studere, vilde det sætte mig langt tilbake. Jeg har desuten ti barn og hvad jeg betalte ut for den

ældste, vilde jeg senere ogsaa være de øvrige skyldig.“

„Svigerfar,“ svarte Henrik med freidig mot og glad ansigt, „jeg begjærer ikke ett øre av Dem. Tro De mig — Han som i ørkenen med litt brød mættet mange tusen mennesker, Han lever endnu og til Ham overgir jeg mig og min sak. Han vil nok vite at finde raad. Nær ingensomhelst bekymring for mig „Herren vil klare det.“

Bøker, klær og andre saker hadde Henrik sendt i forveien til Frankfurt.

Da han tidlig næste morgen hadde spist frokost med de andre, løp han op trappen til Christines rum, hvor hun sat og graat. Henrik grep hende i sine arme, kysset hende og sa: „Lev vel, kjæreste, Herren styrke og bevare dig til vi sees igjen. „Saa sprang han ned trappen igjen, sa hastig farvel til alle og løp nedover veien, mens han lot sine taarer faa frit løp. Christines ældste bror fulgte med til Schöenthal, der tok ogsaa han avsked og vendte bedrøvet hjemover, mens Henrik sluttet sig til sine reisefæller.

Jeg vil ikke opholde mig ved deres reise til Frankfurt, der gik for sig uten uheld av nævneværdig art. Med 40 Riksdaler i lommen hadde Henrik forladt Rosenheim. Men da hr. Troost hadde en del at utrette i Frankfurt, blev de opholdt der en elleve dager. Derved svandt Stillings penger som dugg for solen, saa at han to dager før avreisen til Strassburg bare hadde en eneste riksdaler tilbake og ikke visste hvor han i den vide verden skulde skaffe sig flere. Han nævnte dog ikke et ord om dette til noget menneske, men ventet paa et vink fra den himmelske far.

Trods denne tillid hadde han dog ingen ro paa sig, men drev omkring i byens omegn, opsendende brændende bønner til sin Gud. Herunder støtte han uventet paa en kjøbmand fra Schöenthal, som han oftere hadde truffet sammen med hos fælles bekjendte der.

Kjøbmanden, en hr. Liebmann hilste venlig og spurte, hvordan det gik. — Jo tak bra! — „det glæder mig at høre,“ sa Liebmann, „kom iaften op til mig paa mit værelse og spis aftens med mig.“

Henrik lovet det og fik adressen.

Til avtalt tid indfandt han sig da ogsaa og da de hadde spist sammen, begyndte hr. Liebmann:

„Sig mig dog Stilling, hvor faar De egentlig penger fra til at studere?“

Henrik svarte smilende: „Jeg har en rik far i himlene, som vil sørge for mig.“

Hr. Liebmann saa litt paa ham og sa saa: „Hvor stor sum har De at begynde med?“

„En eneste riksdaler,“ svarte Henrik.

„Saa—aa! Men hr. Stilling, jeg er visst ansat i denne Deres fars tjeneste og blir nok av den grund nød til at aapne pungen.“

Dermed tælltet han op 33 riksdaler og fortsatte:

„Mere kan jeg ikke avse, men De vil ganske visst overalt finde hjælp. Kan De engang i tiden betale mig tilbake er det bra, kan De det ikke er det ogsaa bra!“

Henrik var paa graaten og takket hjertelig. „Det er mere end tilstrækkelig,“ sa han, „jeg vilde ikke engang ønske at ha mere“ — ti denne første prøve hadde gjort ham saa modig, at han ikke nærret ringeste tvil om, at Gud vilde hjelpe ham gjennom det altsammen.

Næste dag drog de saa videre og ankom sunde og

friske til sit bestemmelsessted Strassburg. Dagen efter ankomsten lot de sig immatrikulere ved universitetet og dr. Troost, der var vel kjendt i byen fra ungdomsdagene av, leiet et bekvemt beliggende logi for dem begge, et vakkert tapetsert rum i første etage, hos en rik kjøbmand, der hadde megen slegt i Schöenthal.

Derpaa opsøkte de sig et godt spisekvarter. Dette fandt de ogsaa like i nærheten, indakkorderte sig for en fast maanedspris og allerede næste middag indfandt de sig begge til avtalt klokkeslet, de vilde, hadde vertinden sagt, der finde de mest utsøkte bordfæller.

Vore to Schöenthalermænd var de først ankomne og fik sine pladser ved bordet anvist. Efterhaanden indfandt der sig en snes herrer og dr. Troost og Henrik Stilling betragtet nøie en efter en eftersom de kom ind ad døren. Særlig fæstet de sig ved en juridisk student hr. Wolfgang Goethe fra Frankfurt. Denne herre førte sig med megen sikkerhet, var statelig av vekst, hadde en pragtfuld hvælvet pande og skjønne uttrykksfulde øine. „Det maa være et fremragende menneske,“ hvisket dr. Troost til Henrik Stilling og denne nikket samtykkende, skjønt han følte en viss ængstelse overfor den unge mands frie og utvungne væsen, en følelse som meget snart viste sig ugrundet.

De fleste av de øvrige bordfæller var medicinere, den ene av dem var en Wiener, ved navn Waldberg. Han gjorde et betydelig men ikke ublandet behagelig indtryk, var beleven og særdeles vittig, men hans vidd gik til Henriks bedrøvelse, som oftest ut over religionen. En teolog fandtes ogsaa blandt selskapet, en viss Leose, et elskværdig og begavet menneske og Goethes yndling. Denne mand kunde paa en uimotstaaelig maate si de mest træffende ting, men han lot aldrig sit vidd gaa ut

over emner, der kunde virke saarende paa anderledes tænkende. Endnu en mediciner indfandt sig tilslut og indtok sin plads ved Goethes side, men om denne mand er ikke andet at si, end at han var en ravn, pyntet med paafuglefjær!

Da alle var anbragt og samtalen i fuld gang, hvisket dr. Troost til Stilling:

„Her er det vist klokest at tie og lytte en fjorten dages tid,“ og Henrik var enig. Disse to holdt derfor foreløbig sin mund og ingen gav synderlig agt paa dem heller, uten hr. Goethe, der av og til lot sine store brune øine hvile paa dem. Han havde sin plads skraa overfor Henrik Stilling og hersket, uten selv at lægge an derpaa, som en konge over dem alle. —

Dr. Troost var Henrik til megen hjælp. Han hadde verdenserfaring og visste derfor at sno sig, uten ham vilde Stilling hundrede ganger ha begaaet bommerter. Snart hadde de indrettet sig paa det bedste og Henrik svømmet som fisken i vandet. Han slugte alt, hvad han hørte, men skrev hverken forelæsninger eller andet, han tilegnet sig det ved at føre alt sammen over i almindelige begrep. De to medicinske størrelser, professorerne Spielmann og Lobstein, la snart merke til den tilaarskomne student og glædet sig over hans flid og iver.

Men ak — de 33 riksdaler var snart paany smeltet sammen til en eneste, saa at Henrik igjen var begyndt at bede paa det hjerteligste. Og paany naadde bønnen hans himmelske far, for ved frokosten en morgen sa dr. Troost: „De har vist ikke faat penger paa en stund, Stilling. Jeg skal laane Dem en sum, indtil De faar en vekselsendende.“

Skjønt nu Henrik ingenlunde ventet nogen veksels

ankomst, tok han dog imot det venlige tilbud og Dr. Troost tælltet op seks blanke Loid'orer. Og hvem var det vel som rørte ved denne mands hjerte, just da nøden var størst? —

Troost var fint klædd, Henrik saa nogenlunde. Han brugte moderne pungparyk, men for at spare paa denne, bar han imellem til hverdags en gammeldags, rundt oprullet. Da han første gang viste sig med denne ved middagsbordet, tok ingen notis derav, uten hr. Waldberg fra Wien. Denne herre mønstret først Stilling i taushet, men da han hadde faat en mistanke om, at Henrik tihørte de fromme i landet, vilde han ikke la denne leilighet gaa fra sig, men spurte Henrik, om han trodde Adam i sit paradis hadde baaret rund paryk! Alle brast i latter, undtagen Dr. Troost og Goethe. Henrik svarte heftig: „Skammer De Dem ikke, en saa daarlig spøk er ingen latter værd.“ Og Goethe faldt ind saaledes! „Den slags vittigheter falder tilbake paa vedkommende selv, det er pøbelagtig at gjøre nar av en hæderlig mand, der aldrig har fornærmet nogen.“

Fra denne dag av tok Goethe Henrik Stilling under sin beskyttelse, opsøkte ham ofte, blev hans ven og viste ham ved enhver anledning hjertelig deltagelse og ven-skap. Skade at saa faa kjendte dette herlige menneske fra denne side!

Efter Martini begyndte de offentlige forelæsninger over fødselshjælp og Henrik indfandt sig en mandag aften for at la sig indskrive sammen med en hel del andre studerende. Han gik nemlig ut fra, at disse forelæsninger, i likhet med de øvrige, skulde honoreres ved avslutningen. Men hvor forskrækkedes han ikke, da professoren opfordret de tilstedeværende herrer til venligst inden torsdag aften at erlægge honoraret —

seks Louid'orer. Den der ikke inden den tid hadde betalt, vilde bli strøket av listen!

Nu var gode raad dyre! Hr. Troosts seks Louid'orer skulde ogsaa betales tilbake, hvilket der var like liten utsigt til. Saasnart derfor Henrik kom hjem paa sit rum og fandt det tomt (hr. Troost var netop paa forelæsning) kastet han sig paa knæ i en krok og anropte Gud om naade og forbarmelse! Og dette gjentok han hver dag indtil torsdag. Men intet skedde og inden klokken seks den dag maatte pengene være indlevert. Klokken fem sprang angstens sved frem paa Henrik og hans ansigt var vaat av taarer. Motet og tilliden blegnet og han stirret ind i en trøstesløs fremtid!

Men som han nu, pisket av disse fortvilede tanker, drev viljeløs om i sit rum, blev der banket paa døren. „Kom ind,“ ropte Henrik. Det var husverten. Efter noen indledende, likegyldige ord, sa han, at han var kommet for at høre, hvordan de logerende befandt sig og om de likte værelset.

Jo tak, de hadde det udmerket i alle maater og kunde ikke ønske sig noe bedre rum!

Hr. R . . . blev imidlertid staaende, saa stivt paa Henrik og sa saa:

„Hvordan i al verden klarer De Dem men hensyn til mynt?“

Henrik svarte: „Hr. Troost har laant mig en del.“

„Hør, vet De hvad,“ mente hr. R . . . , „Hr. Troost kan trænge sine penger selv. Jeg vil gi Dem forskud paa den sum De kan behøve, saa kan De jo ved leilighet betale mig tilbake. Trænger De noget nu straks?“

Henrik hadde vanskelig for at holde sig fra at juble høit, men han behersket sig og lot som ingen-

ting. Jo — han var nok netop i forlegenhet for en sum paa seks Loud'orer. Hr. R . . . tilbød sig at hente pengene straks og fjernet sig.

Henrik følte sig nu som Daniel i løvehulen, da Habakuk bragte ham spise og hans følelser overvældet ham i den grad, at han neppe merket, at R . . . kom ind igjen. Denne hædersmand tælltet op otte Loud'orer og sa: „Der har De litt mer end De forlangte, og jeg kan ogsaa, om nødvendig, forstrække Dem med endda mere.“

Henrik maatte vogte sig, at ikke hans overstrømmende taknemlighet skulde røbe sakens virkelige stilling. Han takket derfor R . . . i velvalgte ord, hvorefter denne fjernet sig.

Men ikke før hadde døren lukket sig efter ham, før Henrik faldt paa knæ, takket Gud under strømmende taarer og kastet sig paanyt i Hans faderarme. Saa ilte han til professoren og betalte sit honorar saa godt som den rikeste.

I de kredse Henrik Stilling nu dagligen færdedes, hadde han rikelig anledning til at høre alle slags argumenter mot bibelens egthet, mot den kristne religions grundsætninger og mot kristendom i det hele. Alle de bevis han i tidens løp hadde samlet, viste sig nu utilstrækkelige for forstandens domstol, mens paa den anden side, hans personlige erfaringer var uimotsigelige og uovervindelige. Han trak herav følgende slutning: —

„Han, som øiensynlig hører et menneskes bønner og paa vidunderlig vis likesaa øiensynlig leder deres skjæbne — Han maa være sand Gud og Hans lære være Guds ord.

Og nu har jeg alle dager æret Jesus Christus som

min Gud og Frelser, og Han har hørt mine bønner og paa vidunderlig vis staat mig bi og hjulpet mig.

Altsaa er Jesus Christus uten tvil sand Gud, Hans lære er Guds ord og den religion Han har stiftet, den sande.“

Denne slutning gjaldt naturligvis ikke overfor andre mennesker, men den var fuldkommen tilstrækkelig til at bevare ham selv fra al tvil. — — —

Mens dette hændte i Strassburg, besøkte en dag kjøbmand Liebmann fra Schöenthal sin ven Friedenberg i Rosenheim. Som de nu sat slik sammen, faldt talen paa deres fælles bekjendte i Strassburg. Liebmann fortalte, at han hadde faat brev fra Troost, der ikke noksom kunde rose Henrik Stillings flid og gode fremgang. Friedmann og Christine turde ikke vise den glæde de herved følte. „Men kan De fatte, hvor han faar penger fra?“ spurte Liebmann. Nei, det kunde Friedmann ikke. „Jeg skulde ønske, jeg fik en med mig, saa vilde vi sende ham en veksel,“ sa Liebmann.

Dette ansaa Fridmann for et vink av forsynet og mens Christine løp ovenpaa, knælte ned for sin Gud og bad, tilbød hendes far sig at staa som anden kautionist.

„Vel,“ sa Liebmann, „det var bra, saa tegner vi os da for 300 riksdaler og sender Stilling vekselen.“ Det gik Friedenberg gjerne med paa.

Og saaledes hændte det sig, at Henrik, 14 dager efter den sidste svære trosprøve, ganske uventet mottok et brev fra hr. Liebmann med en veksel paa 300 riksdaler. Da lo han høit — stillet sig ved vinduet, saa med glædesstraalende øine op mot himmelen og sa:

„Dette var ikke mulig for andre end dig, du min almægtige Far!“

Og nu betalte han Troost og husverten hvad han var dem skyldig og beholdt nok tilbake til at klare sig hele vinteren igjennem.

Hans maate at indrette sig paa, var saa eiendommelig, at hele universitetet talte derom. Filosofien hadde egentlig været den videnskap, som hadde tiltalt ham mest. For nu at øve sig mer i den art tænkning, holdt han offentlige forelæsninger derover hver eftermiddag paa sit rum mellem 5 og 6. Da dette var ganske gratis og forelæsningerne kunde gjælde for en slags maneduktion, hadde ingen noget derimot at indvende og der indfandt sig en mængde tilhørere, av hvilke mange senere blev hans gode venner.

Sine universitetsforelæsninger forsømte han aldrig, likesom overhodet hver time paa dagen var optat med demonstrationer paa anatomikammeret, besøk paa hospitalerne samt læseforberedelser.

I andre retninger blev venskapet med Goethe av største betydning. Han gjorde ham bekjendt med Ossian, Shakspeare, Fielding og Sterne og saaledes geraadet Henrik fra naturens skjød atter tilbake til naturen! Ved Goethes hjælp blev han ogsaa indvoteret i „Strassburgs forening for de skjønne videnskaber“, hvor dagens literære spørsmal debatertes.

Samme vinter kom Herder til Strassburg for at søke en berømt derboende øienlæge. Gjennem Goethe gjorde Henrik hans bekjendtskap. Aldrig hadde han truffet et mere beundringsværdig menneske end denne Herder, aldrig et menneske med videre syn! Hvis nogensinde en-aand har mottat et støt, der førte til en evigvarende

bevægelse, saa fik Henrik Stilling dette fra Herder, kanske fordi han av naturell stemte bedre overens med denne end med Goethe.

Da vaaren kom maatte dr. Troost ruste sig til hjemreisen og Henrik gav ham brev og hilsen med til de kjære hjemme i Rosenheim.

Litt efter Troosts avreise — det var akurat ti dager før pinse — gik Henrik i teatret for at se et stykke, som han hadde hørt sterkt rose. Det var Shakspeares Romeo og Julie. Han kjendte stykket i originalsproget, men vilde gjerne se den berømte madame Abt i hovedrollen.

Men midt under opførelsen blev han pludselig grepet av en uforklarlig angst. Han hadde nylig mottat de bedste brev hjemmefra, men da han ikke kunde bli den beklemmende følelse kvit, gik han hjem og grundet over, hvad vel aarsaken kunde være. Imidlertid svandt ængstelsen efterhaanden, indtil han, otte dager senere, paany pludselig blev overfaldt av en voldsom angstfor-nemmelse. Han kunde ikke arbeide, men drev op og ned i sit rum, pint av en uimotstaaelig trang til at pakke sit tøy og reise hjemover. Men da dette i enhver henseende vilde være en meningsløshet uten like, prøvet han at slaa det hele bort som et hypokondrisk indfald og satte sig atter paa plads ved boken, fast bestemt paa ikke at gi efter for slike anfald av svakhet.

Men uroen holdt sig, det var som om en indre magt drev paa. at han skulde hjem. I denne nød visste Henrik ikke, hvad han skulde gripe til. Han forestillet sig, hvad man vel vilde tænke om ham, hvis han foretok denne 50 mils kostbare reise og saa fandt alt hjemme i bedste velgaende!

Men da angsten og uroen ikke vilde gi sig, tok han sin tilflugt til bønnen og anropte Gud om et vink. Og netop som han saaledes sukket til Gud i sit hjerte, banket det paa døren og husvertens kontorbetjent overrakte ham følgende brev:

Rosenheim 9de mai 1771.

Min høit elskede svigersøn!

Jeg tviler ikke paa at De har mottat vore sidste brev og nu maa De ikke forskrækkes, naar jeg meddeler Dem, at Deres kjære forlovede er temmelig daarlig. Hendes vanlige svakhet har i den sidste tid tat en saa slem vending, at hun nu er rigtig — ja svært daarlig. Mit hjerte er herved blit saa beklemt, at taarerne har strømmet ned over mine kinder. Dog vil jeg ikke utale mig nærmere herom, men indskrænke mig til at si, at vi sukker og ber for det kjære barn og om kraft til at underkaste os Guds vilje — maatte han forbarme sig over os alle sammen!

Christine vilde gjerne jeg skulde skrive dette til Dem, thi hun er saa svak, at hun ikke kan si mange ordene — jeg maa her stanse skrivningen litt, maatte den almægtige Gud indgi mig de rette ord! — saa fortsetter jeg da i Guds navn og meddeler Dem, at Deres forlovede, saavidt et menneske forstaar at dømme, ikke har mange dager igjen, før hun vandrer ind til den evige hvile.

Og nu min kjære søn, negter mit blødende hjerte mig at skrive mere. Christine vilde saa gjerne se Dem endnu en gang i denne verden. Men hvad skal jeg vel si og raade Dem til? — Jeg kan ikke skrive mere, mine taarer ødelægger papiret! Gud som kjender mig, vet,

at jeg med glæde vilde betale reiseomkostningerne, men raade Dem kan jeg ikke. Henvend Dem til den rette raadgiver, Han vil si Dem, hvad De bør gjøre.

Jeg selv, Deres svigermor, Christine og alle barna hilser Dem tusen ganger. Jeg forblir i al evighet Deres trofaste far

Petter Friedenberg.

Henrik for som en rasende omkring i værelset, han hverken sukket eller graat, men saa ut som en, der tviler paa sin salighet. Omsider besindet han sig saa vidt, at han kastet slobroken, trak frakken paa og tumlet avsted til Goethe. Straks han kom indenfor døren der, rakte han venneu brevet og ropte i sin sjæleangst: „Jeg er fortaapt, se her — læs dette!“

Goethe læste hrevet og saa op med vaate øine: „Stakkars Stilling!“ Og nu fulgte han Henrik tilbake til 'logiet, hvor han pakket de nødvendige klær ned i hans randsel, mens Stilling selv skrev et par linjer hjem for at melde sin ankomst. Siden skyndte Goethe sig ut i byen for at sørge for proviant til sin ven samt plads paa et skib som samme dag skulde seile opad elven Preusch til Mainz. Ved middagstid fulgte han saa Henrik ombord og de skiltes under taarer.

Men ikke før var skibet kommet vel i drift, saa faldt der ro over Henrik Stilling. Han fik en sterk følelse av, at det nu var bedre med Christine og fik sine bøker frem. Reisen til Mainz forløp heldig og ankommen dit, spændte han sin randsel paa ryggen og gik ned til Rhinbryggen for at se sig om efter skibsleilighet til Køl'n.

Der fik han høre, at en stor overbygget robaat nyss var avgaat til Bingen, hvor den skulde bli liggende nat-

ten over og at denne baat vistnok hadde hat plads tilovers. En tilstedeværende færgemand tilbød at fragte Stilling til Bingen paa tre timer for tre gulden. Henrik gik ind herpaa og tok plads i den lille aapne robaat.

Det blev en hjertelig uhyggelig tur. Baaten tok uavladelig vand, saa at den ene rorskarl uavbrutt maatte øse og da saa til og med et voldsomt uveir brøt løs, blev situationen saa farlig at Henrik forlangte at bli sat iland straks paa den side av elven hvor Bingen laa. De skulde faa sin fulde løn, men han foretrak at gaa det sidste stykke tilfots.

Rorskarlene vilde imidlertid ikke høre paa det øre, de gjorde ogsaa hemmelige tegn til hverandre, som om de hadde noget fore. Nu brak det løs med torden og lynild og vandet slog stadig ind over baaten, der hvert øieblik truet med at synke. I denne nød vendte Henrik sig til Gud og bad om, at han dog maatte faa beholde livet, for at Christine ikke ved budskapet om hans bratte død, skulde utaande sin sjæl i sorg. Men var det saa, at Gud alt hadde kaldet hende til sig, saa overgav han sig med glæde i Hans haand.

Under disse tanker saa han op og opdaget da de mørke omrids av en jagt. Han ropte høit om hjælp og en mand med en løgt viste sig paa jagtens dæk. Henriks rorskarle rodde av alle kræfter for at komme sig undav, men det lykkedes ikke. Vind og storm drev dem tilbake mot jagten og en skibshake slog ned i baatkanten og før slynglerne fik set sig om, var Henrik hoppet over paa jagtens dæk. Skipperen lyste med løgten sin nedover baaten og ropte: „Naa saa det er dere to, som nyss fik druknet to reisende fra Mainz — bare vent, til jeg kommer frem saa! — —

Lykkelig over sin frelse, takket Henrik Gud og laa sig til at sove nede i kahytten med sin randsel til hodepute, indtil de ved daggry ankom til Bingen. Like ved bryggen der laa et vertshus, hvor Henrik blev vist ind i en stue, hvis gulv var dækket av et lag halm. I det ene hjørne laa en fornem utseende herre, litt bortenfor denne en soldat og i et andet hjørne en student. Den første hadde en bomuldslue trukket ned over ørene, en kappe om skuldrene og en pels viklet om benene. Soldaten hadde et lommelørklæ bundet om hodet og sin vaabenfrak om benene. Han snorket høilydt. Studenten laa med bart hode i halmen og med frakken over sig. Han lettet paa sig og saa sløvt frem for sig som en, der aftenen i forveien har kikket for dypt i glasset. I det tredje hjørne laa noe ubestemmelig noe, som begyndte at røre paa sig og et kvindemenneske tittet frem under tørklær og kyse.

Henrik Stilling betragtet en stund denne herlige gruppe og begyndte saa:

„Mine herskaper — jeg ønsker dem en glad morgen og en lykkelig reise.“

De tre mandspersoner lettet paa sig, gjæspet, kremtet, strakte sig og blev sig saa omsider bevisst, at der var kommet nye reisende, en lang, smilende mand. Da sprang alle tre op, bukket og gjengjældte hilsenen.

Den fornemt utseende herre spurte Stilling, hvordan han var ankommet saa tidlig paa morgenen og Henrik fortalte hvad der var hændt. Da sa den fremmede herre:

„De er vist ikke kjøbmand — De gjør ikke det indtryk.“

Henrik smilte og mente, at herren forstod sig godt paa fysiognomier, han var ingenlunde kjøbmand, men

medicinsk student. Den fremmede herre saa alvorlig paa ham og sa: „De studerer altsaa i den senere alder. Da har De vel hat berge av hindringer at komme over eller De har sent truffet Deres valg?“

Henrik svarte: „Begge dele har været tilfældet. Jeg er en Forsynets søn, uten dets styrelse vilde jeg nu ha været skrædder eller kulbrænder.“ Dette sa Henrik med bevæget stemme, som altid, naar han kom ind paa dette emne. Den ubekjendte blev ved: „Saa fortæller De os vel underveis Deres historie?“ Hjertelig gjerne,“ svarte Stilling. Da klappet herren ham paa skulderen: „Hvem De end er, er De en mand efter mit hjerte.“

Nu hilste ogsaa studenten og soldaten paa Henrik og denne foreslog, at de alle skulde spise frokost sammen. Ja — gjerne det — og kaffe vilde de ogsaa ha. Henrik løp ut for at ordne med alt dette. Da han kom ind igjen, spurte han, om han skulde ha æren av deres selskap helt til Køl'n? Jo — og æren og fornøielsen var paa deres side! Henrik bukket.

Nu begyndte alle tre at klæ paa sig og kvindemennesket henne i sin krok, begyndte ogsaa undselig at iføre sig sine plagg. Hun var husholderske hos en geistlig herre i Køl'n, og meget blyg i mandfolks nærvær, skjønt resikoen var liten, da hun var over al maate styg.

Nu kom kaffen. Henrik satte sig ved bordet og begyndte at skjænke. Han var oprømt og sjæleglad. Hvorfor? Jeg vet det ikke. Den fremmede herre satte sig ved siden av ham og klappet ham paa skulderen. Soldaten satte sig ved hans anden side og klappet ham paa skulderen. Studenten satte sig tvers overfor og den

gamle jomfru sat i bakgrunden og hadde en liten kande for sig selv.

Siden gik samtlige ombord og samværet fortsattes paa den behageligste maate til Köln, hvorfra Henrik begav sig videre alene tilfots og ankom anden pinsedags aften til Rosenheim. Han blev mottat med glædestaarer, men Christine kjendte ham til en begyndelse ikke, da bevisstheten var sløret. 3 dager og 3 nætter vaaket Henrik ved hendes seng, fuldt forberedt paa, at hun naarsomhelst kunde dra sit sidste suk.

Men mot al menneskelig beregning tok sygdommen en vending til det bedre og efter 14 dagers forløp var hun blit saa bra, at hun kunde sitte litt oppe. Nu var forlovelsen blit almindelig bekjendt og husets bedste venner raadet Friedenbergs til at la de to unge bli viet, inden Stillings avreise til Strassburg.

Og derved blev det. Efter forutgaende vanlige formaliteter fandt vielsen sted ved Christines seng 17. juni 1771. Tilstede var som vidner dr. Troost og en anden Schøenthalerlæge ved navn Dinkler.

Disse to foreslog Stilling, at han i sin tid skulde slaa sig ned som doktor i Schøenthal, hvor der netop ved en kollegas død var plads ledig. Henrik ventet paa et vink fra Gud og sa, at han vilde tænke over forslaget. Men Dinkler og Troost ga sig ikke. De utsøkte en passende leilighet til ham og lovet under hans fravær at se ofte til Christine og ta vare paa hendes sundhet.

Friedenberg skaffet nu reisepenger tilbake til Strassburg. Avreisens morgen rev Henrik sig med magt løs, og ilte avsted, fulgt av sine to ældste svogre. Før han endda hadde naadd postvognen, kom der bud fra Rosenheim, at Christine var faldt litt tilro. Dette var nu en stor lettelse for Henrik, der efter syv dagers reise

naadde velbeholden frem til Strassburg. Hans første gang var til Goethe. Denne ædle sprang glad op, faldt ham om halsen og ropte: „Er du nu der igjen, kjære Stilling, og hvordan har saa kjæresten det?“

„Hun er ikke min kjæreste mer,“ sa Henrik, „men min kone.“

„Det gjorde du ret i,“ mente Goethe, „du er en prægtig fyr.“

Hele resten av aftenen tilbragte saa vennerne sammen under samtale og beretninger. Den senere saa berømte Lenz var nu ogsaa kommet til Strassburg og Loese, Lenz, Goethe og Stilling utgjorde da nu en kreds, hvor enhver av dem følte sig vel. Thi Henriks begeistring for religionen hindret ham ingenlunde fra hjertelig at elske saadanne mænd, der tænkte friere end han, men aldrig spottet.

Han fortsatte sine studier med al mulig kraft. Samme høst disputerte Goethe offentlig og reiste saa hjem til Frankfurt. Loese drog til Versailles, bare Lenz forblev i Strassburg.

Følgende vinter utarbeidet Henrik sin avhandling paa latin uten nogens bistand. Efter naadigst opnaadd tillatelse, dedicerte han det til sin landsfyrste, kurfyrsten av Pfalz, lot sig eksaminere og begyndte at ruste sig til hjemreise.

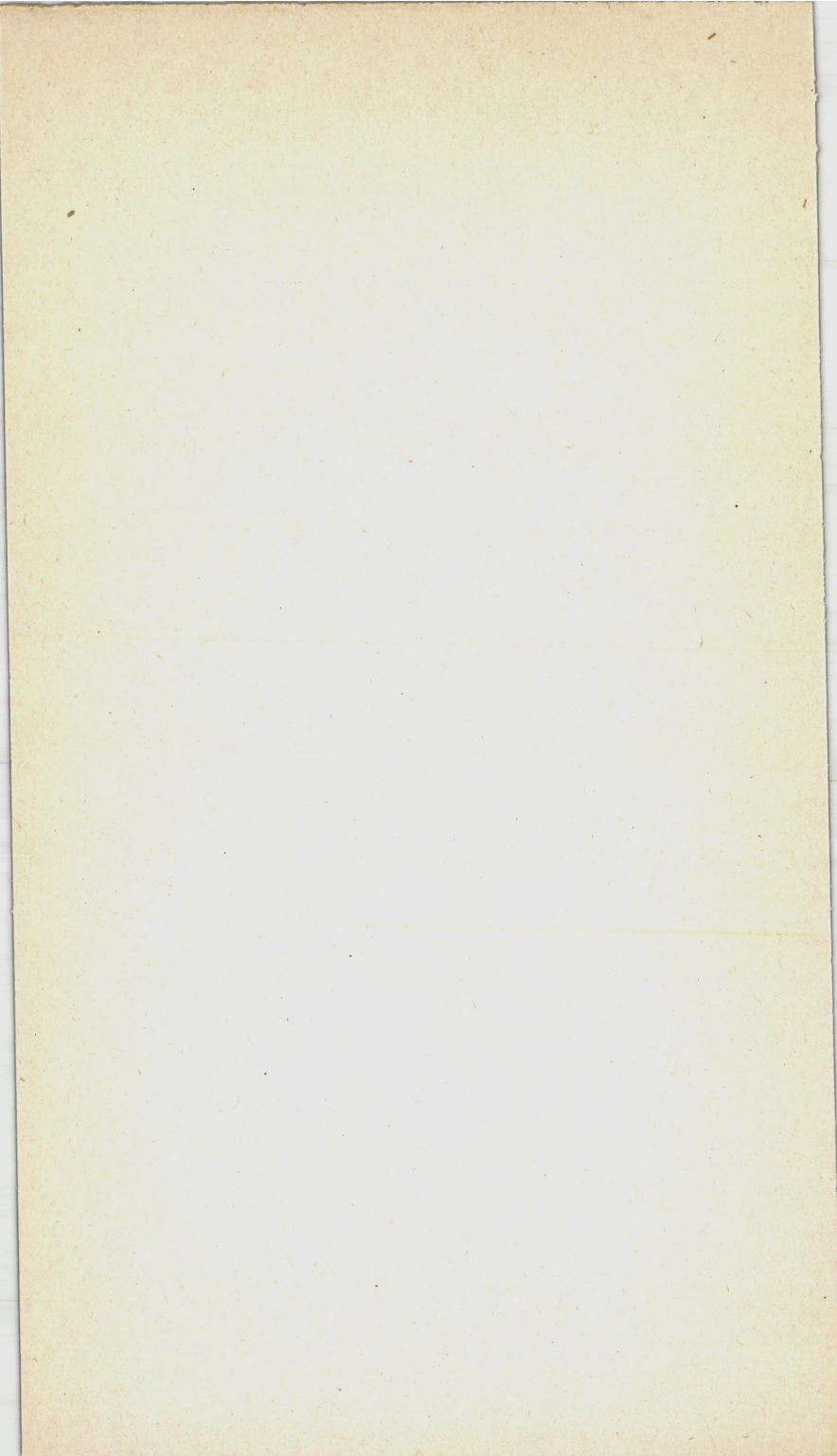
Men først disputerte han for doktorgraden med megen ære og berømmelse. Hr. Spielmann var dekanus. Da denne herre efter endt disputats tildelte Henrik doktorgraden, utbrøt han i lovtaler og sa, at han ikke paa længe hadde hat en slik glæde av at utdele denne værdighet som i nærværende tilfælde, da det gjaldt en kandidat, som paa to aar hadde utrettet mere end de fleste andre paa fem eller seks.

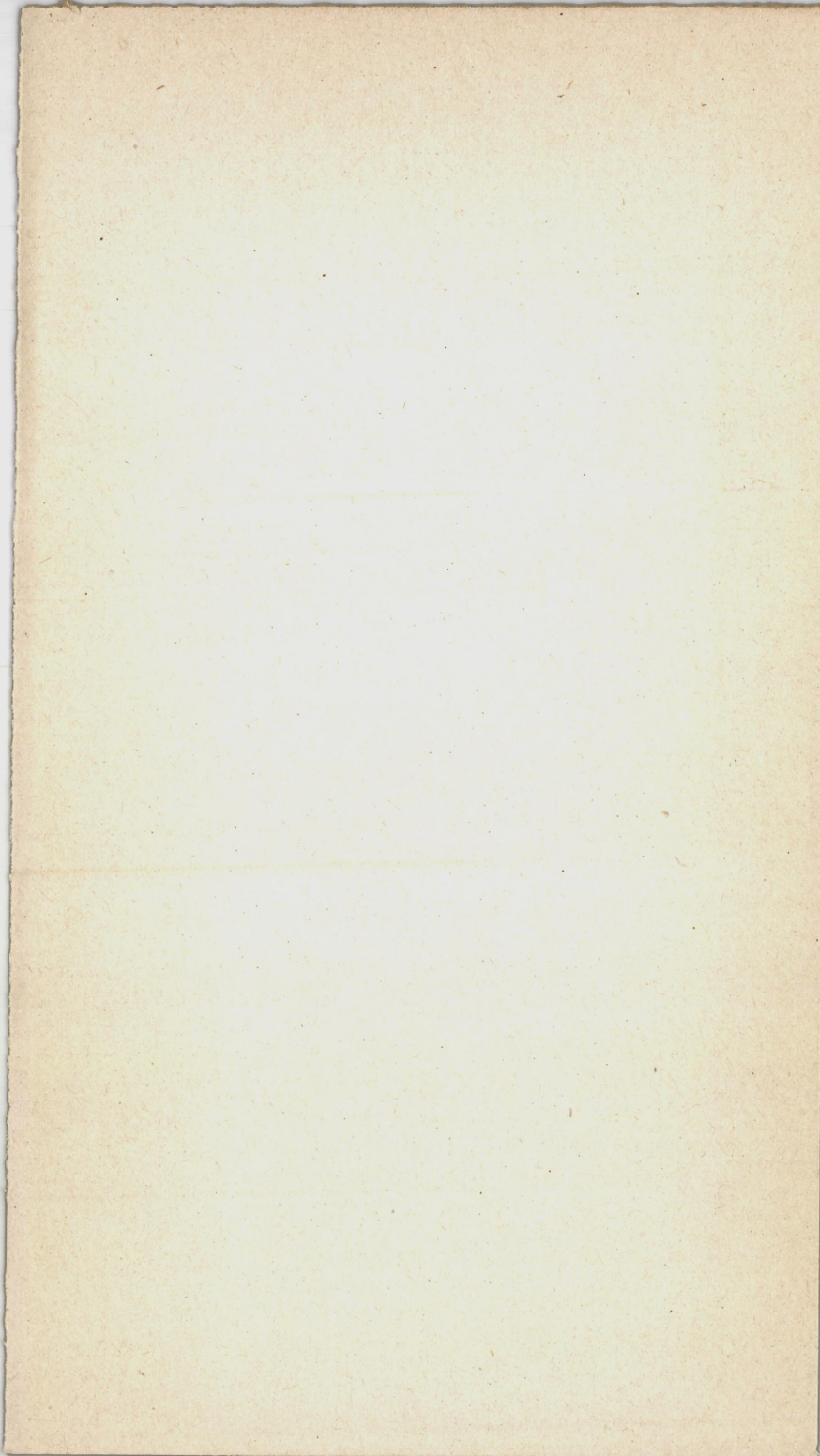
Og der stod Henrik Stilling paa katheteret, mens taarerne randt ned ad hans kinder. Hans sjæl var fyldt til randen av lov og tak til Ham, der hadde trukket ham op av støvet og hjulpet ham frem til et kald, ved hvilket han efter sit hjertes trang kunde leve og dø til Guds ære og sine medmenneskers vel.

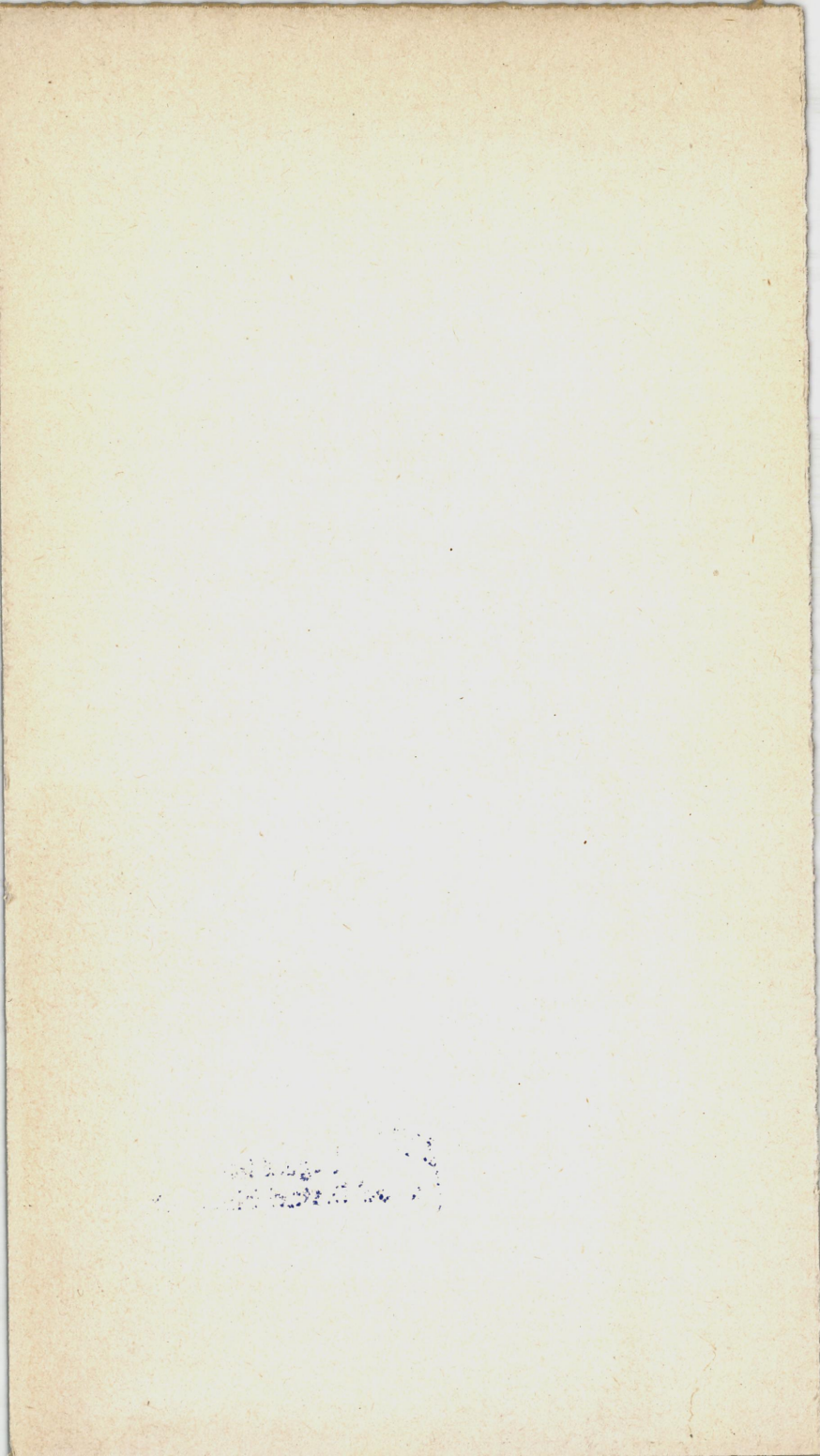
Den 24. mars 1772 tok han avsked med alle venner i Strassburg I Mannheim overrakte han landsfyrsten sin avhandling. Ved samme leilighet blev han korresponderende medlem av det kurpfalziske videnskapsselskap og reiste derfra til Køl'n, hvor Friedenbergs glædestraalende tok mot ham. Længere fremme møtte svogrene op tilhest og i dette følge ankom saa Henrik Stilling den 5te april til Rosenheim.

Den 1. mai 1772 drog han med sin hustru Christine ind i det for dem bestemte hus i Schønenthal og begyndte at virke i sit kald. Dr. Troost og dr. Dinkler der av staden har været de trofaste vidner til hans liv og virken.

Og der gik brev og bud om det alt sammen hjem til slegten i Salen. Da skrev Vilhelm i sit første brev til sønnen: Dr. Henrik Stilling i Schønenthal: „Det er nok — min søn Josef lever, jeg vil hen og se ham, førend jeg dør!“

1. ex.

.....Dal:

.....Henriks Løreaar

FREDRIKSTAD BIBLIOTEK

ØSTFOLD SENTRALBIBLIOTEK

**Utgått fra
Fredrikstad bibliotek**

Låneren må erstatte de bøkene han ødelegger eller mister, og han må også — etter bibliotekets skjønn — betale for skade på bøker som er lånt på hans kort.

Depotbiblioteket

01sd 32 335

Tidligere er utkommet o

Signe Greve Dal

En gammel Kjærlighetshistorie

(Skildrer væsentlig gennem breve Th. Carlyle og Jane Welsh indtil deres giftermaal)

Pris kr. 2.85, indb. kr. 4.20

To Mennesker

Carlyle og hans hustru — i breve og dagboksoptegnelser

Pris kr. 3.80, indb. kr. 5.15

Et Aar

2det oplag

Pris kr. 1.50, indb. kr. 2.50

Historier

fra Virkeligheden

Fortalt for større smaapiker

Pris kr. 1.60, kart. kr. 2.00

H. Ascheboug & Co.

Siqne

Græue

Enl:

Scurifis

Ræreanar